

Toerisme en recreatie in cijfers 2012

Verklaring van tekens

.	gegevens ontbreken
*	voorlopig cijfer
**	nader voorlopig cijfer
x	geheim
–	nihil
–	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
o (o,o)	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2011–2012	2011 tot en met 2012
2011/2012	het gemiddelde over de jaren 2011 tot en met 2012
2011/'12	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2011 en eindigend in 2012
2009/'10–	oogstjaar, boekjaar enz., 2009/'10 tot en met 2011/'12
2011/'12	In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Druk

Drukkerij Tuijtel B.V., Hardinxveld-Giessendam

Omslag

Total Public, Den Haag

Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen

Vlietweg 15
Postbus 458
2260 MG Leidschendam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contact formulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Telefoon: (070) 370 57 05

Fax: (070) 320 16 54

Internet <http://www.holland.com>

Dit rapport maakt onderdeel uit van de 'Publicatiereeks toerisme en recreatie 2012'.

Deze reeks omvat de volgende drie delen:

- Vakanties van Nederlanders (CBS)
- Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties (CBS)
- Toerisme en recreatie in cijfers (CBS en NBTC)

Prijs: € 39,75 (exclusief verzendkosten)

ISBN: 978-90-357-1898-2

ISSN: 1382-6832

Oplage: 550

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2012.

Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld

Explanation of symbols

.	data not available
*	provisional figure
**	revised provisional figure
x	publication prohibited (confidential figure)
–	nil
–	(if placed between two figures) up to and including
o (o.o)	less than half of unit used
blank	category not applicable
2011–2012	2011 to 2012 inclusive
2011/2012	average over the period 2011 up to and including 2012
2011/'12	crop year, financial year, school year, etc., beginning in 2011 and terminating in 2012
2009/'10–	crop year, financial year, etc., 2009/'10 up to and including 2011/'12
2011/'12	Detailed items in tables may not necessarily add to totals because of rounding.

Publisher

Statistics Netherlands
Henri Faasdreef 312
2492 JP The Hague

Prepress

Statistics Netherlands
Grafimedia

Printed by

Drukkerij Tuijtel B.V., Hardinxveld-Giessendam

Cover

Total Public, The Hague

Information

Telephone +31 88 570 70 70
Telefax +31 70 337 59 94
Via contact form:
www.cbs.nl/infoservice

Where to order

E-mail: verkoop@cbs.nl
Telefax +31 45 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Price: €39.75 (excluding postage)

ISBN: 978-90-357-1898-2

ISSN: 1382-6832

Print run: 550 copies

© Statistics Netherlands, The Hague/Heerlen, 2012.

Reproduction is permitted. 'Statistics Netherlands' must be quoted as source.

Inleiding

Deze publicatie heeft tot doel een actueel, samenhangend statistisch overzicht te geven van toerisme en recreatie in ruime zin. Dit terrein wordt op de volgende wijze ingevuld: de hoofdstukken 1 t/m 3 bevatten gegevens over het vakantiegedrag van de Nederlandse bevolking. Het aantal buitenlandse toeristen dat in ons land overnacht staat in hoofdstuk 4 vermeld. De aandacht in hoofdstuk 5 is vooral gericht op de relatie tussen de aanbodstructuur en het gebruik van diverse logiesaccommodaties. In de hoofdstukken 6 en 7 wordt informatie gegeven over het recreatie- en vrijetijdsgedrag van de Nederlandse bevolking en in hoofdstuk 8 wordt 'toeristisch Nederland' in een internationaal perspectief geplaatst. Hoofdstuk 9 bevat gegevens over de economische betekenis van toerisme en recreatie in Nederland. Nieuw is hoofdstuk 10. Dit hoofdstuk is bedoeld om de lezer jaarlijks informatie te verschaffen over een relevant en actueel onderwerp binnen de Toerisme branche. Dit jaar is het gekozen onderwerp wederom duurzaamheid in relatie tot de toerisme sector.

Sinds 1995 verzorgden het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) en het Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT) gezamenlijk een jaarlijkse reeks van publicaties over toerisme en recreatie. De reeks van dit jaar evenals deze uitgave, 'Toerisme en recreatie in cijfers 2012', is samengesteld door het CBS en het NBTC. Eerder dit jaar verschenen: 'Vakanties van Nederlanders' en 'Toerisme in Nederland, het gebruik van logiesaccommodaties' van het CBS.

Bij de samenstelling van deze publicatie is niet alleen geput uit onderzoek van het CBS en het NBTC. Er is ook informatie opgenomen van bijvoorbeeld de Nederlandsche Bank, Eurostat, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Wereld Toerisme Organisatie (WTO-OMT).

Het ContinuVakantieOnderzoek, de bron voor de hoofdstukken 1, 2 en 3, is in 2002 opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het verslagjaar 2002 strikt genomen niet te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. De oorzaken van de trendbreuk zijn een verruiming van de definitie van vakantie, het naar voren halen van de begindatum van het vakantiejaar, en wijzigingen in de vraagstelling en de methode van waarneming in het onderzoek vanaf 2002. Meer details hierover staan in de 'Toelichting' achter in deze publicatie.

In aanvulling op het cijfermateriaal biedt 'Toerisme en recreatie in cijfers' nog een aantal verwijzingen. Zo staan bij de tabellen bronvermeldingen, en in de bijlagen gegevens over de onderzoeken die als bron bij de tabellen vermeld staan. Verder vindt U in de bijlagen

adres- en internet gegevens van de onderzoeksinstellingen welke verantwoordelijk zijn voor de cijfers gebruikt in deze publicatie. Bij deze instellingen kunnen nadere inlichtingen worden verkregen over de gepresenteerde cijfers. In de paragraaf 'Externe bronnen en relevante organisaties' zijn adressen opgenomen van enkele organisaties die van belang zijn voor de diverse vormen van toerisme en recreatie. In de paragraaf 'Toelichting op enkele gebruikte begrippen' is voor de meeste begrippen een toelichtende tekst opgenomen. Specifieke informatie over definities en de onderzoeksopzet is te vinden in de publicaties waarnaar wordt verwezen. Voor het gericht zoeken naar de gewenste informatie is een trefwoordenregister opgenomen. Een lijst met aanverwante onderzoeken en publicaties besluit deze editie van 'Toerisme en recreatie in cijfers'.

Voor algemene informatie over het jaarboek en suggesties voor verbeteringen kunt u contact opnemen met het CBS, tel. 088 570 70 70 (€ 0,50 per minuut) of het NBTC, tel. (070) 370 57 05.

Introduction

The aim of this book is to present an up-to-date consistent statistical overview of tourism and recreation in a broad sense. Chapters 1 to 3 contain data on holidays of the Dutch population. Figures on foreign visitors staying in the Netherlands are presented in chapter 4. Chapter 5 focuses on the relationship between supply and demand of various types of tourist accommodation. In chapters 6 and 7 quantitative information can be found on recreation and leisure time behaviour of the Dutch. Chapter 8 presents tourism in the Netherlands in an international perspective, and chapter 9 contains data on the economic importance of tourism and recreation in the Netherlands. Chapter 10 is new; it is intended to present new information on a relevant and topical subject within the tourism sector. The information presented will differ from year to year. This year's edition contains information on sustainability in relation to the tourism sector.

Statistics Netherlands has published books on tourism annually since 1995, in collaboration with the Netherlands Bureau for Tourism and Conferences (*Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen; NBTC formerly Toerisme Recreatie Nederland; TRN*) and the Netherlands Institute for Research of Recreation and Tourism (*Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme; NRIT*). The present book, *Tourism and recreation in figures 2012*, is the latest edition. This year, this publication – as well as the other publications on Tourism and Recreation – has been compiled by Statistics Netherlands and the NBTC.

The data in this publication were derived not only from surveys held by Statistics Netherlands and the NBTC, but also from the Dutch central bank, other Dutch research institutes in Tourism and Leisure, Eurostat, the Organization for Economic Co-operation and Development, and the World Tourism Organization.

The Continuous Holiday Survey, the source of information for the chapters 1, 2 and 3, was redesigned in 2002. As a consequence, the results for holiday years from 2002 onwards are strictly speaking not comparable with earlier results. The causes of this break in series are a broadening of the definition of a holiday, a change in the starting date of the holiday year and changes in questions and the method of data collection.

In addition to figures and graphs, this book also presents a number of references. Each table quotes the source, with the name of the survey, its frequency and the title of the most important paper publication, as well as a telephone number through which more information can be obtained about the figures presented.

The English terminology of the table titles was revised in the 2002 edition of *Tourism and recreation in figures* in order to present the data in better English. Foreign readers should be aware that – with the exception of the Continuous Holiday Survey – the contents of the surveys have not changed, only the English terms used to present the data. The table below, together with the Explanatory Notes at the back of the book are intended as a tool for comparing data in this book with those in editions before 2002.

Kerncijfers

	Eenheid	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bevolking op 1-1	<i>mln</i>	16,3	16,3	16,4	16,4	16,5	16,6	16,7
w.v.								
0 – 19 jaar	%	24,5	24,3	24,2	24,0	23,9	23,7	23,5
20 – 64 jaar	%	61,5	61,4	61,3	61,3	61,2	61,0	60,9
65 jaar en ouder	%	14,0	14,3	14,5	14,7	15,0	15,3	15,6
Werkzame beroepsbevolking (15–64 jaar), jaargemiddelde	<i>mln</i>	6,9	7,1	7,3	7,4	7,4	7,4	7,4
Werkloze beroepsbevolking	<i>1 000</i>	482	410	344	300	377	426	419
Bruto Binnenlands Product	<i>mld euro</i>	513,4	540,2	571,8	594,5	571,1**	588,7**	601,9*
Particuliere huishoudens, 1–1	<i>1 000</i>	7 091	7 146	7 191	7 242	7 313	7 386	7 466
w.v.								
eenpersoonshuishoudens	%	34,5	35,0	35,3	35,5	35,8	36,1	37,2
meerpersoonshuishoudens	%	65,5	65,0	64,7	64,5	64,2	63,9	62,8
Personenauto's, 1–1	<i>mln</i>	7,0	7,0	7,2	7,4	7,5	7,6	7,7
Deelname aan vakanties	%	81	81	81	82	81	81	82
w.v.								
lange vakanties	%	75	75	74	75	75	76	76
korte vakanties	%	40	41	41	40	43	42	42
Lange vakanties van Nederlanders	<i>mln</i>	22,2	22,4	22,3	23,6	23,3	23,3	23,1
Korte vakanties van Nederlanders	<i>mln</i>	12,2	12,2	12,8	12,3	13,1	12,9	13,2
Vakanties van Nederlanders in het buitenland	<i>mln</i>	17,1	16,8	17,6	18,5	18,4	18,4	18,6
w.o.								
in Frankrijk	<i>mln</i>	2,8	2,7	2,6	2,9	2,8	2,9	3,0
in Duitsland	<i>mln</i>	2,6	2,6	3,0	3,0	3,5	3,2	3,3
in België	<i>mln</i>	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0

Kerncijfers (vervolg)

	Einheid	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Overnachtingen van Nederlanders tijdens vakanties	<i>mln</i>	267,5	264,9	269,6	280,2	276,4	278,1	276,3
w.v.								
in Nederland	<i>mln</i>	95,7	98,4	95,6	91,8	93,8	94,0	91,8
in het buitenland	<i>mln</i>	171,8	166,5	174,1	188,4	182,7	184,1	184,6
w.o.								
in Frankrijk	<i>mln</i>	31,0	31,8	30,5	32,4	33,0	32,9	35,9
in Duitsland	<i>mln</i>	17,4	17,1	18,8	20,0	21,7	22,0	21,4
in België	<i>mln</i>	10,9	10,0	10,7	10,1	10,0	9	9,4
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	1	3 135	3 099	3 196	3 180	3 151	3 172	3 194
slaapplaatsen	1 000	192	195	200	199	204	212	214
gasten	1 000	16 382	18 307	19 229	18 496	17 846	19 225	19 876
overnachtingen	<i>mln</i>	30	32	34,2	32,6	31,5	33,7	34,6
Kampeertreinen	1	2 446	2 462	2 452	2 358	2 324	2 256	2 214
slaapplaatsen	1 000	728	724	736	736	723	716	702
gasten	1 000	3 473	3 521	3 603	3 198	3 549	3 483	3 422
overnachtingen	<i>mln</i>	22	21	20,8	18,8	20,1	19,3	18,8
Overnachtingen van buitenlandse gasten in logiesaccommodaties in Nederland	<i>mln</i>	25,2	26,9	28,0	25,3	25,0	26,8	27,7
w.v.								
in hotels, pensions en jeugdaccommodaties	<i>mln</i>	15,1	16,0	16,3	15,0	14,4	16,2	16,7
in huisjescomplexen	<i>mln</i>	5,8	6,4	7,2	6,7	6,6	6,8	7,3
op kampeertreinen	<i>mln</i>	3,7	3,9	4,0	3,1	3,5	3,3	3,3
in groepsaccommodaties	<i>mln</i>	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,4
Vrijtijdsbesteding								
Percentage van de bevolking dat 1–4 uur per week sport	%	42	42	42	42	.	.	.
minstens een maal per maand:								
een uitstapje in de vrije natuur maakt	%	48	46	48	45	.	.	.
een restaurant bezoekt	%	32	33	34	34	.	.	.
gezellige middag of avond bij familie of vrienden doorbrengt	%	49	48	48	47	.	.	.
10–19 uur per week TV kijkt	%	38	37	37	37	.	.	.
Dagtochten van Nederlanders ¹⁾	<i>mln</i>	.	.	906,6
Uitgaven van in Nederland woonachtige personen in het buitenland (Reisverkeersbalans)	<i>mld euro</i>	13,0	13,6	13,9	14,8	14,8	14,8	14,7**
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in het buitenland	<i>mld euro</i>	10,3	10,4	10,5	11,2	11,3	11,2	11,2**
Uitgaven van buitenlanders in Nederland (Reisverkeersbalans)	<i>mld euro</i>	8,4	9,0	9,8	9,1	8,9	9,7	10,4**
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in Nederland	<i>mld euro</i>	2,5	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8

*voorlopig cijfer.

**nader voorlopig cijfer.

¹⁾ Exclusief uitstapjes vanaf vakantieadressen.

Inhoud

	Inleiding	5
	Introduction	7
	Kerncijfers	9
1	Deelname van Nederlanders aan vakanties	17
	1.1 Algemeen	18
	1.2 Financieel	22
	1.3 Persoonskenmerken	23
2	Binnenlandse vakanties van Nederlanders	27
	2.1 Algemeen	28
	2.2 Financieel	36
	2.3 Regionaal	37
3	Buitenlandse vakanties van Nederlanders	55
	3.1 Algemeen	56
	3.2 Financieel	65
	3.3 Bestemming	67
4	Buitenlandse toeristen in Nederland	81
	4.1 Algemeen	82
5	Gebruik Nederlandse logiesaccommodaties	103
	5.1 Algemeen	104
6	Vrijtijdsbesteding van Nederlanders	113
	6.1 Algemeen	114
7	Dagtochten van Nederlanders	121
	7.1 Algemeen	122
8	Internationaal toerisme	135
	8.1 Algemeen	136
	8.2 Financieel	138

9	De economische betekenis van toerisme in Nederland	143
	9.1 Algemeen	144
10	Duurzaamheid in relatie tot toerisme en recreatie	153
	10.1 Toelichting	154
	10.2 Recreatiedruk per provincie 2001–2011	154
	10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties	158
	10.4 De 'Carbon Footprint' van de Nederlandse vakantieganger	159
	Externe bronnen en relevante organisaties	173
	Toelichting op enkele gebruikte begrippen en onderzoeken	178
	Explanatory notes on definitions and studies used	193
	Cartogram Toeristengebieden in Nederland, 2011	206
	Register	207
	Index	213
	Enkele aanverwante onderzoeken en publicaties	218

Contents

	Introduction	5
	Glossary of terms used Dutch-English	7
	Key figures	9
1	Participation of the Dutch in holidays	17
2	Domestic holidays of the Dutch	27
3	Holidays abroad of the Dutch	55
4	Foreign tourists in the Netherlands	81
5	Use of lodging accommodation	103
6	Recreation by the Dutch	113
7	Day trips by the Dutch	121
8	The Netherlands in the tourist world	135
9	The economic significance of tourism in the Netherlands	143
10	Sustainability	155
	External sources and relevant organizations	175
	Explanatory notes on terms and studies used	195
	Tourist areas in the Netherlands, 2010	208
	Index	215
	Some related publications	220

1

Deelname van Nederlanders aan vakanties

1.1 Algemeen

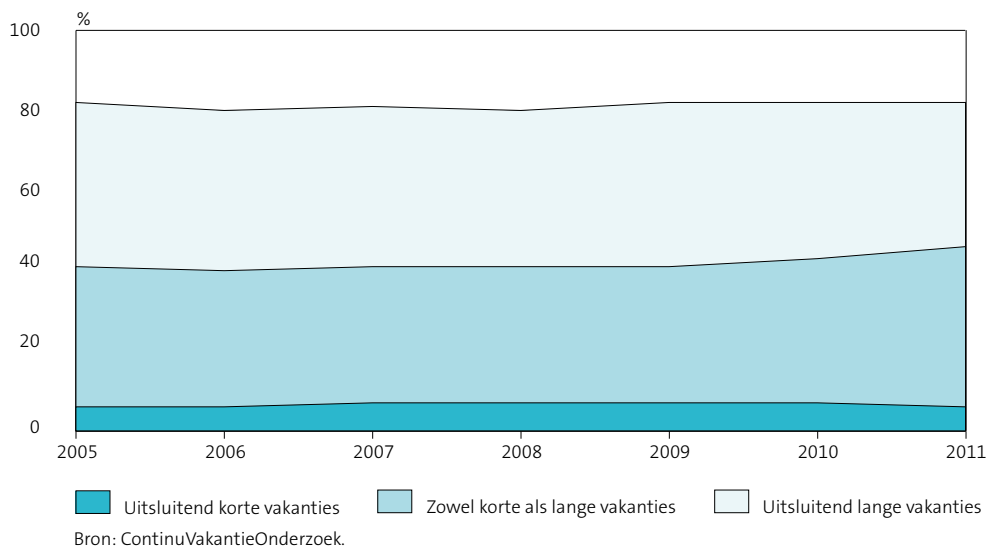
1.2 Financieel

1.3 Persoonskenmerken

1.1 Algemeen

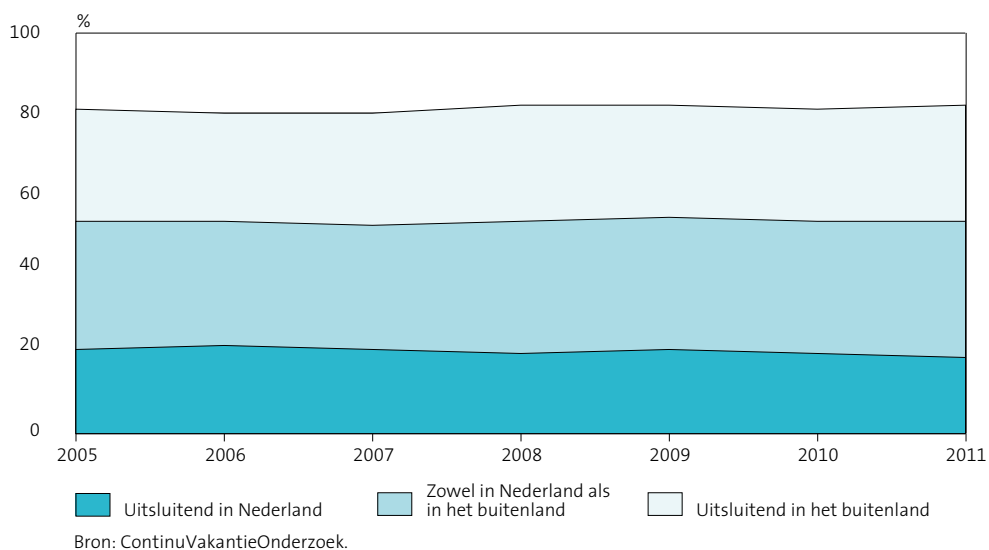
1.1.1 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar duur

Participation of the Dutch in short and long holidays

1.1.2 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar bestemming

Participation of the Dutch in domestic and outbound holiday trips

1.1.3 Omvang en intensiteit van de vakanties van Nederlanders

Volume and intensity of holidays of the Dutch

	Eenheid	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aantal vakanties	<i>mln</i>	35,5	34,5	35,1	35,9	36,4	36,1	36,3
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	12,3	12,4	12,5	12,7	12,6	12,7	12,8
Gemiddeld aantal vakanties per deelnemer	<i>1</i>	2,89	2,78	2,82	2,84	2,88	2,84	2,83
Aantal korte vakanties	<i>mln</i>	13,1	12,2	12,8	12,3	13,1	12,9	13,2
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	6,3	6,3	6,4	6,3	6,6	6,5	6,5
Gemiddeld aantal korte vakanties per deelnemer	<i>1</i>	2,09	1,92	2,00	1,96	1,97	1,96	2,02
Aantal lange vakanties	<i>mln</i>	22,4	22,4	22,3	23,6	23,3	23,3	23,1
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	11,3	11,4	11,4	11,6	11,6	11,7	11,9
Gemiddeld aantal lange vakanties per deelnemer	<i>1</i>	1,98	1,97	1,96	2,03	2,00	1,98	1,94

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

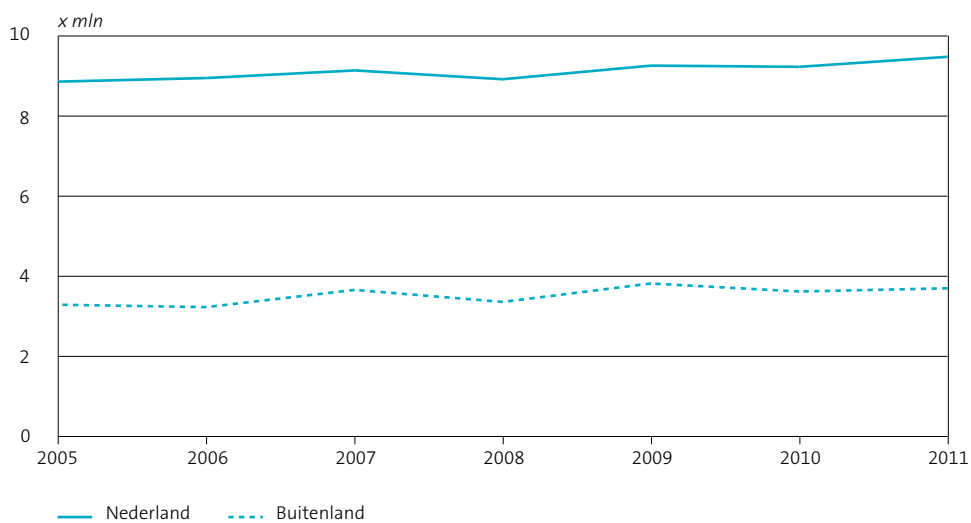
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

1.1.4 Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming

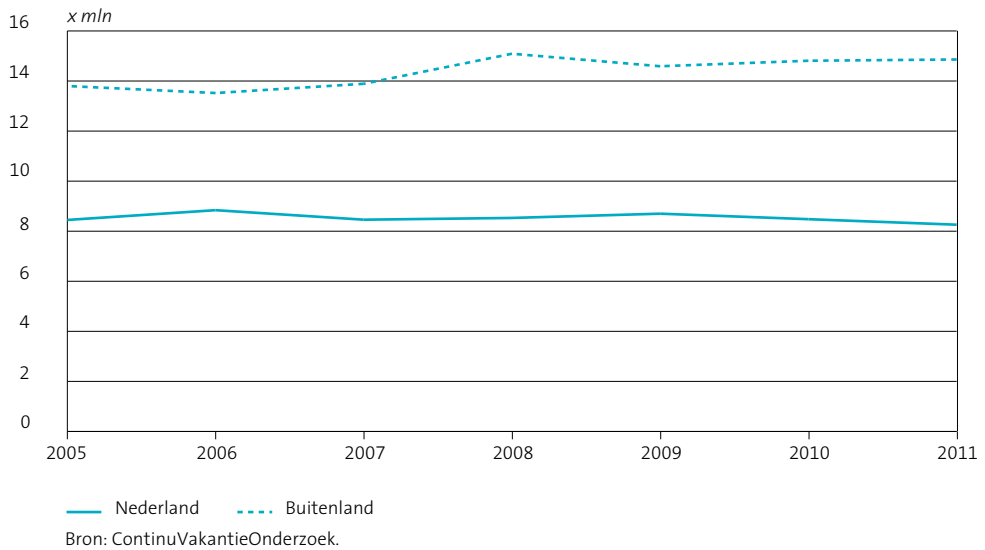
Short holiday trips of the Dutch by destination

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

1.1.5 Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming

Long holiday trips of the Dutch by destination

1.1.6 Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen

Short holiday trips of the Dutch by destination and season

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>						
Nederland	9 510	8 951	9 136	8 917	9 264	9 233	9 479
ww.							
winterperiode	4 360	4 098	4 417	4 277	4 693	4 639	4 747
zomerperiode	5 150	4 853	4 719	4 640	4 571	4 594	4 732
Buitenland	3 590	3 229	3 662	3 364	3 816	3 624	3 701
ww.							
winterperiode	2 070	1 823	2 028	1 937	2 401	2 150	2 101
zomerperiode	1 520	1 406	1 634	1 427	1 415	1 474	1 600

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

1.1.7 Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen
Long holiday trips of the Dutch by destination and season

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>						
Nederland	9 200	8 842	8 458	8 532	8 696	8 476	8 263
w.v.							
winterperiode	2 780	2 634	2 633	2 690	3 051	2 887	2 814
zomerperiode	6 420	6 208	5 825	5 842	5 645	5 589	5 449
Buitenland	13 170	13 523	13 894	15 094	14 592	14 806	14 858
w.v.							
winterperiode	4 620	4 631	4 896	5 053	5 643	5 271	5 114
zomerperiode	8 550	8 892	8 998	10 041	8 949	9 535	9 744

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

1.2 Financieel

1.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming

Expenditure of the Dutch on holidays by destination

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>mln euro</i>							
Nederland	2 900	2 570	2 702	2 699	2 773	2 780	2 753
Buitenland	9 730	10 413	11 105	12 555	12 321	12 212	12 402
Totaal	12 630	12 983	13 808	15 255	15 095	14 992	15 155

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

1.2.2 Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming en seizoen, 2011

Expenditure of the Dutch on holidays by destination and season, 2011

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Nederland	2 753	155	6,2	25
ww.				
winterperiode	1 011	134	4,9	27
zomerperiode	1 742	171	7,1	24
Buitenland	12 402	668	10,9	61
ww.				
winterperiode	4 522	627	8,6	73
zomerperiode	7 880	695	12,4	56

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

1.3 Persoonskenmerken

1.3.1 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar leeftijd

Participation of the Dutch in holidays by age

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%						
0–14 jaar	87	86	85	88	87	89	90
15–24 jaar	80	81	81	80	80	80	82
25–34 jaar	85	84	82	83	85	83	85
35–44 jaar	81	84	83	85	85	83	83
45–54 jaar	80	81	82	84	81	82	82
55–64 jaar	82	79	82	83	83	84	83
65–74 jaar	75	77	74	77	83	78	77
75 jaar en ouder	59	57	61	56	48	57	61
Totaal	81	81	81	82	81	81	82

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

1.3.2 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar samenstelling van het huishouden

Participation of the Dutch in holidays by composition of household

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%						
Alleenstaand	71	67	69	72	68	69	70
Huishouden met als jongste een kind van:							
0– 5 jaar	88	85	85	87	87	87	89
6–12 jaar	85	87	87	87	89	89	89
13–17 jaar	79	81	81	82	81	84	84
Huishouden met uitsluitend meerderjarigen	80	79	80	80	80	80	80
Totaal	81	81	81	82	81	81	82

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

1.3.3 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar sociale klasse¹⁾

Participation of the Dutch in holidays by social class

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	%						
A (hoog)	86	91	92	92	92	92	92
B+ (tamelijk hoog)	87	87	88	88	88	89	89
B- (middengroep)	82	84	83	86	86	83	85
C (tamelijk laag)	71	69	70	70	70	70	69
D (laag)	66	59	52	58	51	59	62
Totaal	81	81	81	82	81	81	82

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ De indeling naar sociale klasse is tot stand gekomen op grond van de beroepsgroep en opleiding van de hoofdkostwinner (zie bijlage 1 in het Trendrapport Toerisme en Recreatie 2001–2002).

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2

Binnenlandse vakanties van Nederlanders

2.1 Algemeen

2.2 Financieel

2.3 Regionaal

2.1 Algemeen

2.1.1 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
2-4 dagen	%	51	50	52	51	52	52	53
5-8 dagen	%	32	34	33	34	33	32	32
9 dagen of meer	%	17	16	15	15	15	16	15
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	18,7	17,8	17,6	17,4	18,0	17,7	17,7
Gemiddelde vakantie ­ duur	<i>dagen</i>	6,8	6,5	6,4	6,3	6,2	6,3	6,2

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.2 Binnenlandse toeristische vakanties¹⁾ van Nederlanders naar duur

Domestic touristic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
2-4 dagen	%	47	50	51	50	50	52	52
5-8 dagen	%	36	36	36	36	36	34	35
9 dagen of meer	%	17	15	13	13	14	15	14
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	13,6	13,5	13,7	13,4	13,8	13,8	13,8
Gemiddelde vakantie ­ duur	<i>dagen</i>	6,7	6,2	6,2	6,0	6,0	6,0	6,0

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Vakanties waarbij voornamelijk van toeristische logiesvormen gebruik is gemaakt.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.3 Binnenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2011
Short domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2011

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Waddeneilanden	160	200	360	3	4	4
Noordzeebadplaatsen	520	550	1 070	11	12	11
IJsselmeerkust	240	360	600	5	8	6
Deltagebied	180	130	310	4	3	3
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	110	190	290	2	4	3
Hollands-Utrechtse meren	20	50	70	0	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	100	110	210	2	2	2
Veluwe en Veluwerand	530	560	1 090	11	12	11
Gelders rivierengebied	30	40	70	1	1	1
Achterhoek	130	150	280	3	3	3
Twente, Salland en Vechtstreek	310	280	590	7	6	6
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	570	460	1 040	12	10	11
West- en Midden-Brabant	540	510	1 050	11	11	11
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	490	370	860	10	8	9
Zuid-Limburg	380	280	660	8	6	7
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	160	120	280	3	2	3
Overig Nederland	280	370	660	6	8	7
Totaal	4 750	4 730	9 480	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.4 Binnenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2011
Long domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2011

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Waddeneilanden	190	390	580	7	7	7
Noordzeepadplaatsen	340	730	1 070	12	13	13
IJsselmeerkust	160	230	390	6	4	5
Deltagebied	80	220	310	3	4	4
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	50	160	210	2	3	3
Hollands-Utrechtse meren	10	30	30	0	0	0
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	30	90	120	1	2	1
Veluwe en Veluwerand	290	530	830	10	10	10
Gelders rivierengebied	20	60	80	1	1	1
Achterhoek	90	200	290	3	4	4
Twente, Salland en Vechtstreek	180	570	750	6	10	9
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	360	680	1 040	13	12	13
West- en Midden-Brabant	240	390	630	8	7	8
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	360	550	910	13	10	11
Zuid-Limburg	230	240	470	8	4	6
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	40	70	110	1	1	1
Overig Nederland	140	310	450	5	6	5
Totaal	2 810	5 450	8 260	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.5 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar toeristengebied, 2011

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips in the Netherlands by season and tourist area, 2011

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Waddeneilanden	1 680	4 280	5 960	6	7	6
Noordzeebadplaatsen	3 320	8 680	12 000	11	14	13
IJsselmeerkust	1 440	3 010	4 450	5	5	5
Deltagebied	1 090	2 620	3 710	4	4	4
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	560	2 070	2 630	2	3	3
Hollands-Utrechtse meren	190	330	520	1	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	500	1 060	1 560	2	2	2
Veluwe en Veluwerand	3 100	6 500	9 600	11	10	10
Gelders rivierengebied	280	730	1 010	1	1	1
Achterhoek	870	2 400	3 270	3	4	4
Twente, Salland en Vechtstreek	1 880	5 860	7 740	6	9	8
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	3 820	6 990	10 810	13	11	12
West- en Midden-Brabant	2 990	4 860	7 850	10	8	9
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	3 310	5 510	8 820	11	9	10
Zuid-Limburg	2 160	2 570	4 730	7	4	5
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	520	1 130	1 650	2	2	2
Overig Nederland	1 580	3 840	5 420	5	6	6
Totaal	29 300	62 460	91 760	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011

Frequentie: jaarlijks.

2.1.6 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2011

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2011

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Seizoenrecreatieve logiesvormen	2 310	860	740	3 900	22
w.v.					
zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning	730	340	150	1 220	7
caravan, vouwwagen	1 250	390	450	2 080	12
boot	250	70	110	430	2
overige logiesvormen	80	60	30	170	1
Toeristische logiesvormen	7 170	4 780	1 890	13 840	78
w.v.					
woning van een particulier ¹⁾	360	310	270	950	5
hotel	2 810	420	70	3 290	19
pension, bed & breakfast	290	50	10	350	2
appartement	110	150	60	320	2
zomerhuisje, vakantiebungalow	2 240	2 840	570	5 650	32
tent, bungalowtent	350	210	120	680	4
caravan, vouwwagen, camper	650	660	740	2 040	11
boot	30	30	10	80	0
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	280	80	20	380	2
overige logiesvormen	70	40	10	110	1
Totaal	9 480	5 640	2 630	17 740	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Exclusief vakanties bij familie, vrienden of kennissen, tenzij deze de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

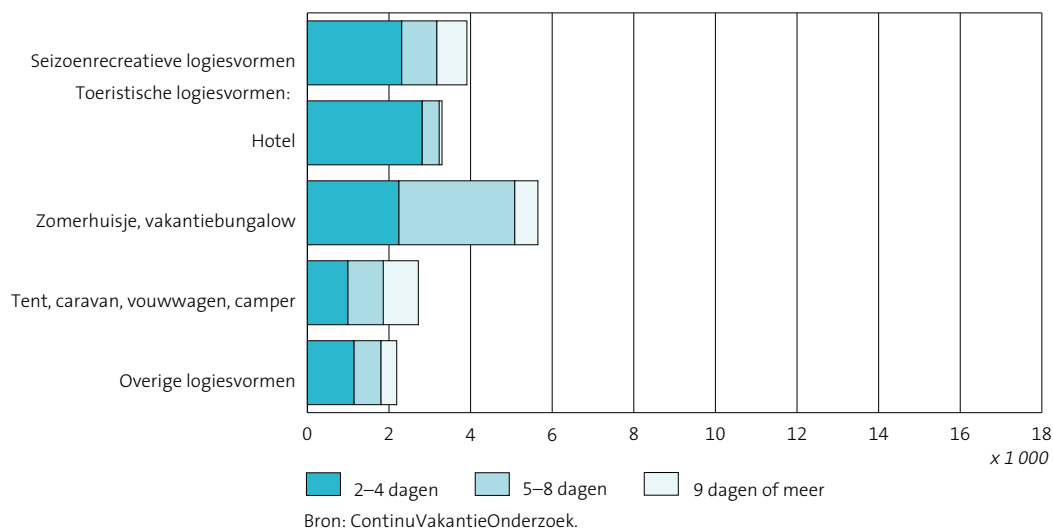
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.7 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2011

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2011

2.1.8 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	x 1 000						
Seizoenrecreatieve logiesvormen	30 950	28 010	25 180	24 820	24 000	24 650	23 450
ww.							
caravan, vouwwagen	17 480	15 140	14 010	12 500	13 170	13 260	14 100
overige logiesvormen	13 470	12 870	11 170	12 320	10 830	11 390	9 350
Toeristische logiesvormen	77 950	70 380	70 380	67 010	69 790	69 370	68 310
ww.							
hotel	8 660	8 450	8 700	7 940	8 250	7 990	8 220
zomerhuisje, vakantiebungalow	28 840	27 270	28 990	27 580	29 340	26 980	29 140
tent, bungalowtent	6 410	4 690	5 330	4 650	4 560	3 980	3 640
caravan, vouwwagen, camper	18 710	17 180	16 090	14 330	15 930	17 190	16 360
overige logiesvormen	15 330	12 790	11 280	12 510	11 710	13 230	10 950
Totaal	108 900	98 380	95 570	91 830	93 780	94 020	91 760

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

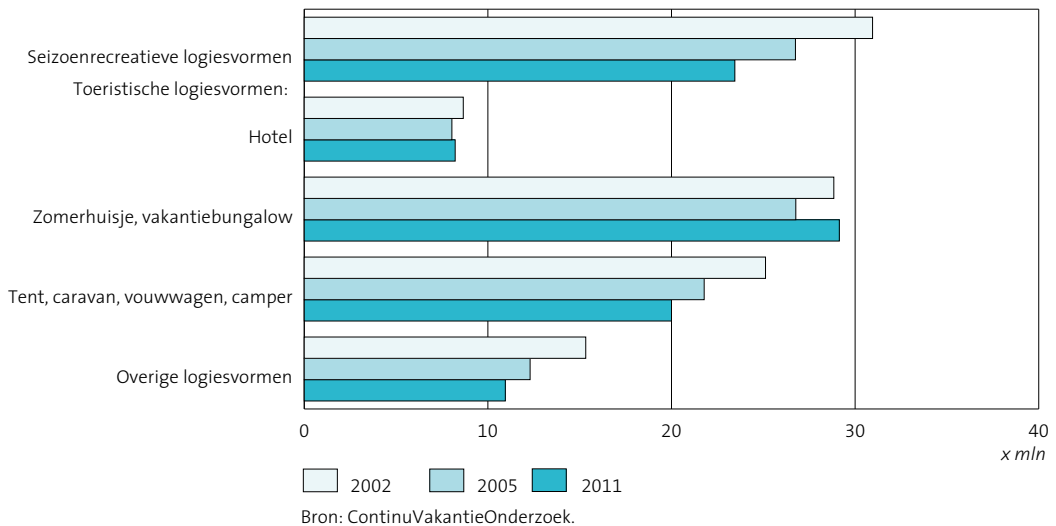
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.9 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

2.1.10 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2011

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2011

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Fiets	110	60	40	220	1
Auto	8 600	5 230	2 410	16 240	92
Trein	580	200	70	850	5
Touringcar	30	40	10	90	0
Boot	20	50	50	120	1
Overige vervoermiddelen	140	50	40	230	1
Totaal	9 480	5 640	2 630	17 740	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.11 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel
Domestic holiday trips of the Dutch by mode of transport

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	x 1 000						
Fiets	330	310	330	320	280	280	220
Auto	16 650	16 120	15 790	15 720	16 430	16 091	16 240
Trein	860	890	890	880	770	810	850
Touringcar	150	120	130	130	100	110	90
Boot	110	80	130	120	90	120	120
Overige vervoermiddelen	600	290	320	290	280	300	230
Totaal	18 710	17 790	17 590	17 450	17 960	17 710	17 740

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.12 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar organisatievorm en duur, 2011
Domestic holiday trips of the Dutch by way of organizing and length of stay, 2011

	Georganiseerde reizen		Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	met overige vervoermiddelen		
	x 1 000			
2-4 dagen	3 990	480	5 010	9 480
5-8 dagen	2 710	210	2 720	5 640
9 dagen of meer	580	50	2 000	2 630
Totaal	7 280	740	9 720	17 740

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.2 Financieel

2.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan binnenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2011

Expenditure of the Dutch on domestic holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2011

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantie ­ duur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Soort verblijf				
Seizoenrecreatieve logiesvormen wv.	314	81	7	12
caravan, vouwwagen	149	71	8	9
overige logiesvormen	166	91	6	15
Toeristische logiesvormen wv.	2 439	176	6	30
hotel	606	184	4	53
zomerhuisje, vakantie ­ bungalow	1 053	186	6	30
tent, bungalow ­ tent	104	153	6	24
caravan, vouwwagen, camper	322	158	9	18
overige logiesvormen	354	162	6	27
Vervoermiddel				
Auto	2 493	154	6	25
Trein	151	178	5	37
Overige vervoermiddelen	109	166	7	24
Totaal	2 753	155	6	25

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3 Regionaal

2.3.1 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en bestemmingsprovincie, 2011 *Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and province of destination, 2011*

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Groningen	210	140	50	390	2
Friesland	610	410	220	1 240	7
Drenthe	960	660	280	1 900	11
Overijssel	660	500	330	1 480	8
Flevoland	370	170	40	580	3
Gelderland	1 550	870	460	2 880	16
Utrecht	280	100	70	440	2
Noord-Holland	1 000	520	280	1 800	10
Zuid-Holland	760	350	170	1 280	7
Zeeland	550	470	250	1 270	7
Noord-Brabant	1 320	550	240	2 110	12
Limburg	1 220	920	240	2 380	13
Totaal	9 480	5 640	2 630	17 740	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.2 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2011

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2011

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
Groningen	530	1 190	1 720	2	2	2
Friesland	1 700	5 100	6 800	6	8	7
Drenthe	3 550	6 400	9 950	12	10	11
Overijssel	2 050	6 760	8 810	7	11	10
Flevoland	880	1 460	2 340	3	2	3
Gelderland	4 640	10 470	15 110	16	17	16
Utrecht	800	1 600	2 400	3	3	3
Noord-Holland	2 780	6 810	9 590	9	11	10
Zuid-Holland	2 010	4 350	6 360	7	7	7
Zeeland	2 020	5 610	7 630	7	9	8
Noord-Brabant	3 660	6 410	10 070	12	10	11
Limburg	4 680	6 310	10 990	16	10	12
Totaal	29 300	62 460	91 760	100	100	100

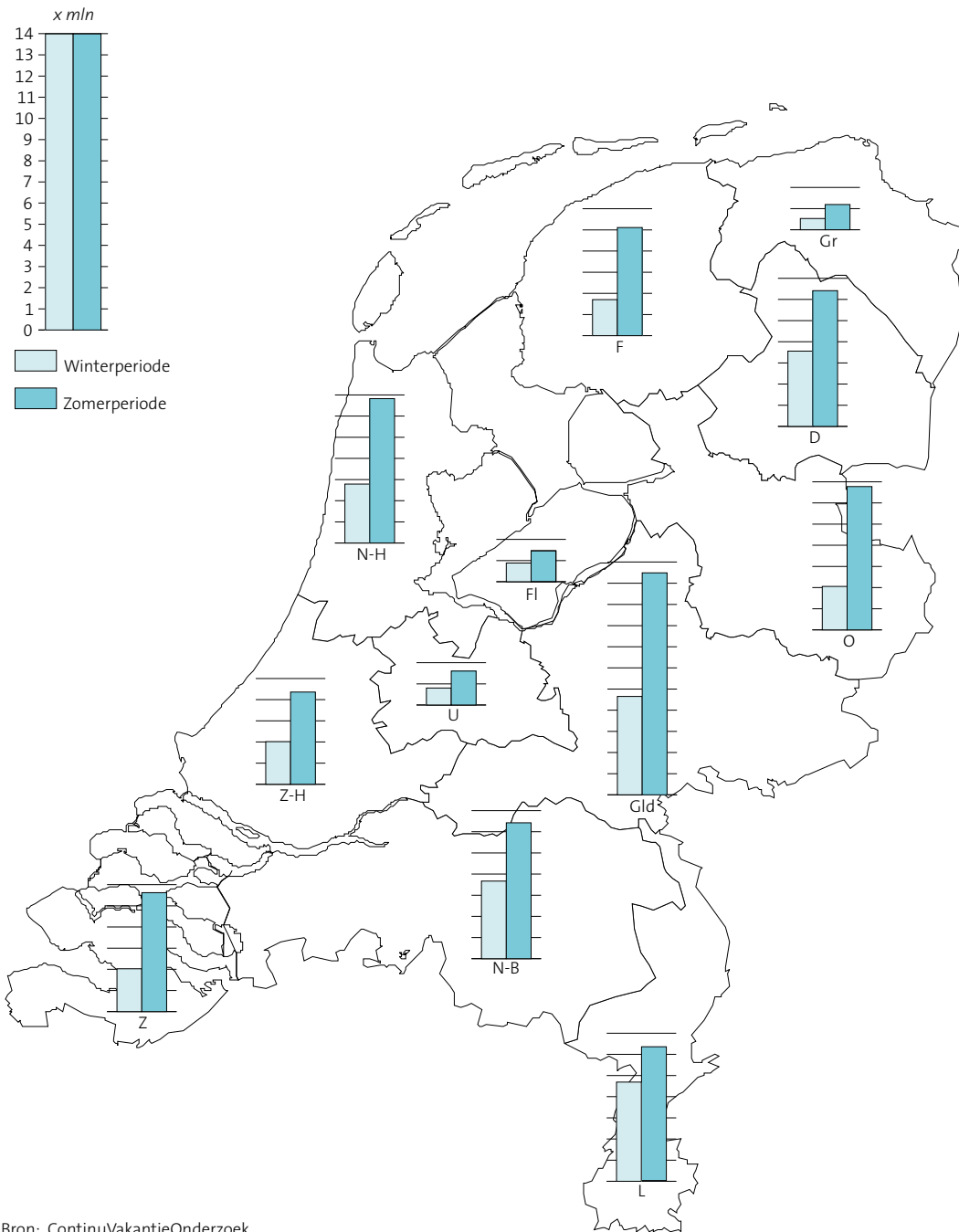
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.3 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2011
Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2011

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.4 Vakanties van Nederlanders in Groningen naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Groningen by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	230	190	200	220	240	200	210
5-8 dagen	90	110	90	150	120	150	140
9 dagen of meer	60	80	60	60	60	60	50
Totaal vakanties	380	380	350	440	410	410	390
Totaal overnachtingen	1 990	2 260	2 060	2 130	1 990	2 040	1 720

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

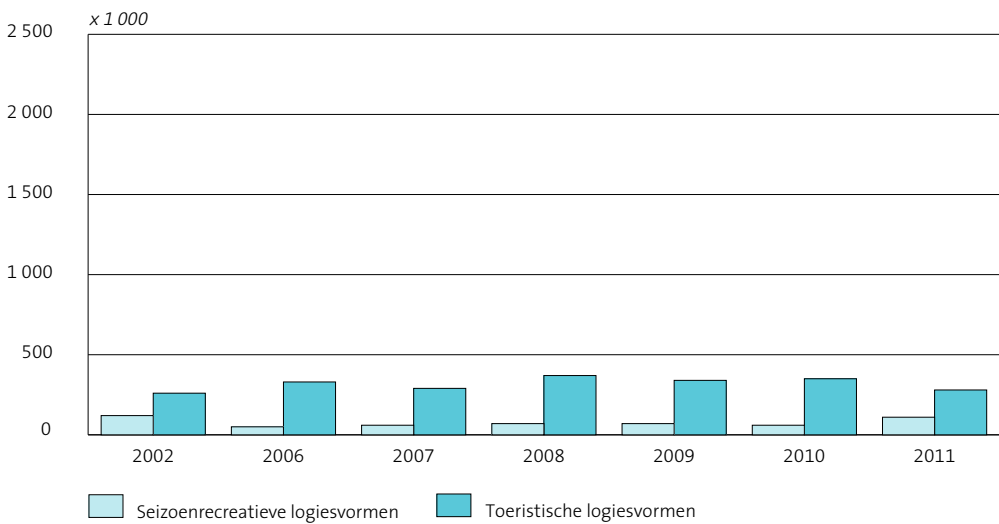
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.5 Vakanties van Nederlanders in Groningen naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Groningen by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.6 Vakanties van Nederlanders in Friesland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Friesland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	650	600	580	510	610	580	610
5-8 dagen	480	460	450	390	460	420	410
9 dagen of meer	300	290	240	240	250	290	220
Totaal vakanties	1 430	1 340	1 280	1 140	1 320	1 290	1 240
Totaal overnachtingen	9 040	8 950	7 720	6 870	7 370	7 760	6 800

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

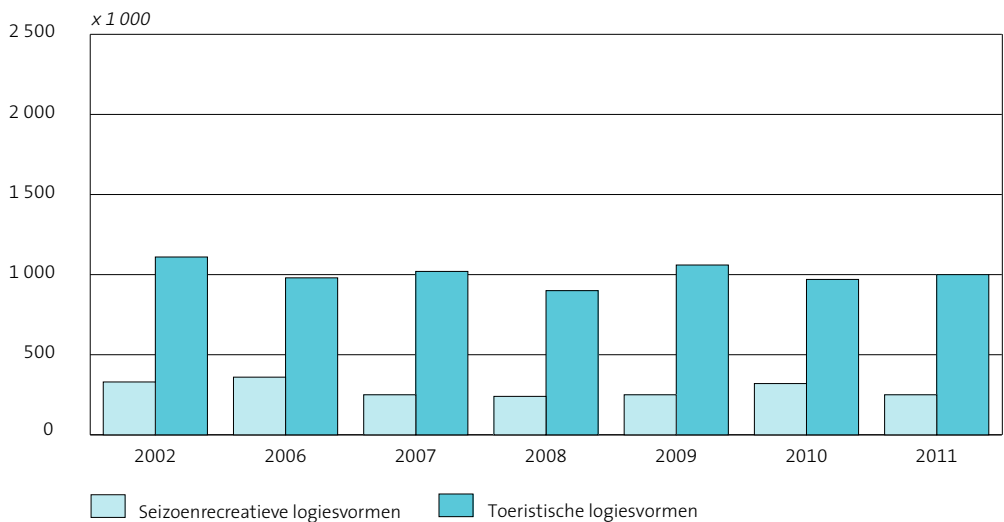
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.7 Vakanties van Nederlanders in Friesland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Friesland by type of accommodation

Seizoenrecreatieve logiesvormen

Toeristische logiesvormen

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.8 Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Drenthe by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	710	690	740	820	730	770	960
5-8 dagen	570	650	600	630	660	660	660
9 dagen of meer	280	230	250	230	310	250	280
Totaal vakanties	1 560	1 570	1 580	1 680	1 700	1 680	1 900
Totaal overnachtingen	9 420	8 460	8 830	8 750	9 880	9 300	9 950

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

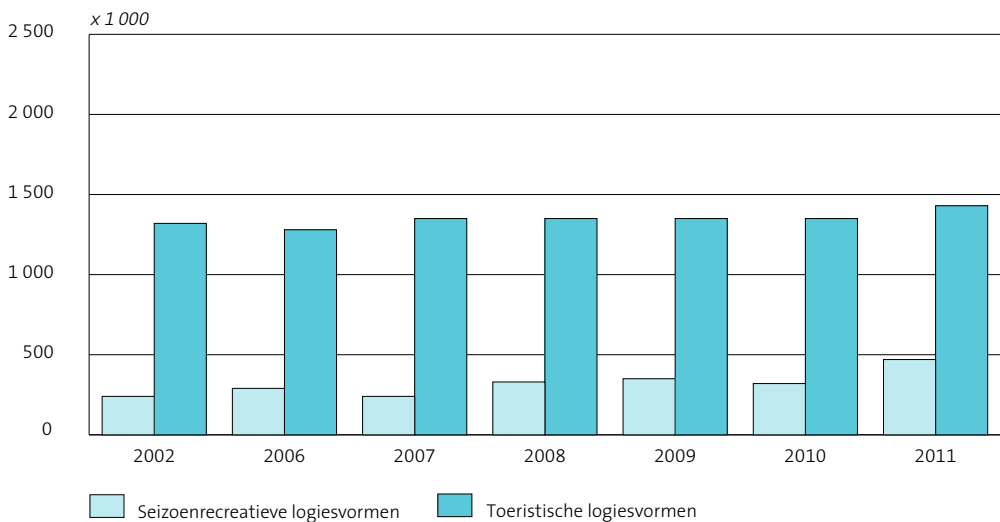
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.9 Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Drenthe by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.10 Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Overijssel by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	760	760	730	690	760	650	660
5-8 dagen	500	540	590	520	450	510	500
9 dagen of meer	310	270	230	270	270	310	330
Totaal vakanties	1 580	1 570	1 550	1 480	1 480	1 470	1 480
Totaal overnachtingen	10 100	8 780	8 580	8 280	8 270	8 680	8 810

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

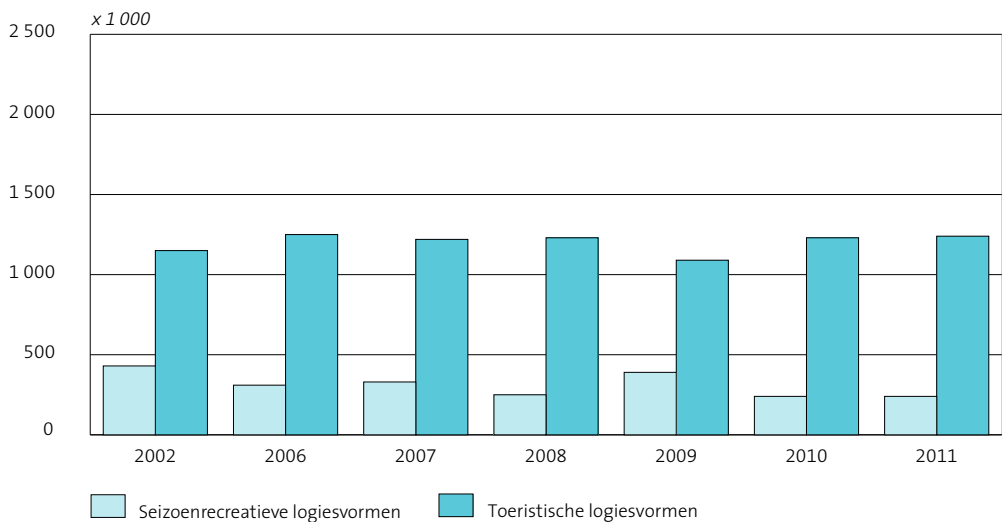
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.11 Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Overijssel by type of accommodation

Seizoenrecreatieve logiesvormen Toeristische logiesvormen

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.12 Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Flevoland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	130	190	230	320	270	290	370
5-8 dagen	70	120	130	130	140	100	170
9 dagen of meer	40	40	30	40	50	40	40
Totaal vakanties	250	340	390	490	460	420	580
Totaal overnachtingen	1 370	1 670	1 860	2 120	1 940	1 650	2 340

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

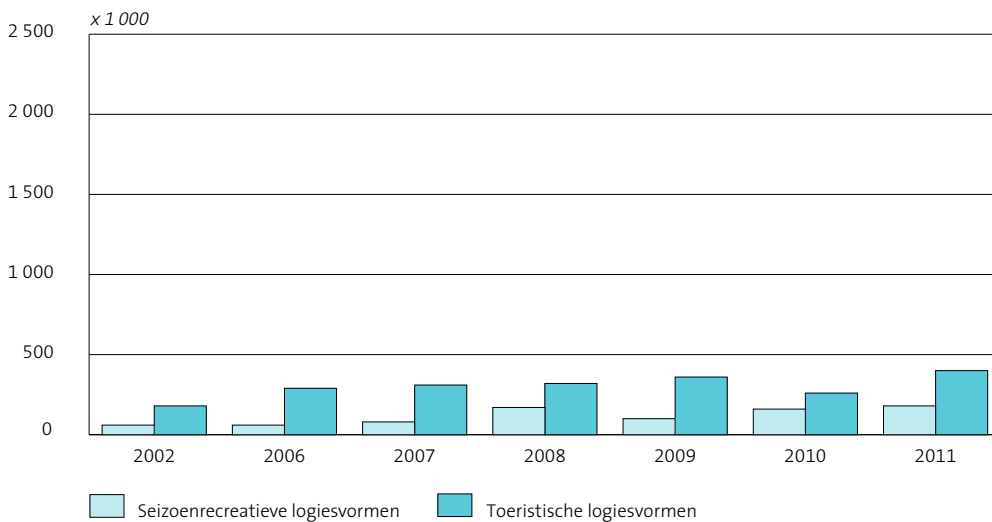
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.13 Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Flevoland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.14 Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Gelderland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 450	1 820	1 740	1 460	1 550	1 550	1 550
5-8 dagen	1 070	960	920	1 070	1 000	930	870
9 dagen of meer	470	540	430	490	480	500	460
Totaal vakanties	2 990	3 310	3 090	3 010	3 020	2 980	2 880
Totaal overnachtingen	16 560	17 530	16 330	16 720	16 230	15 970	15 110

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

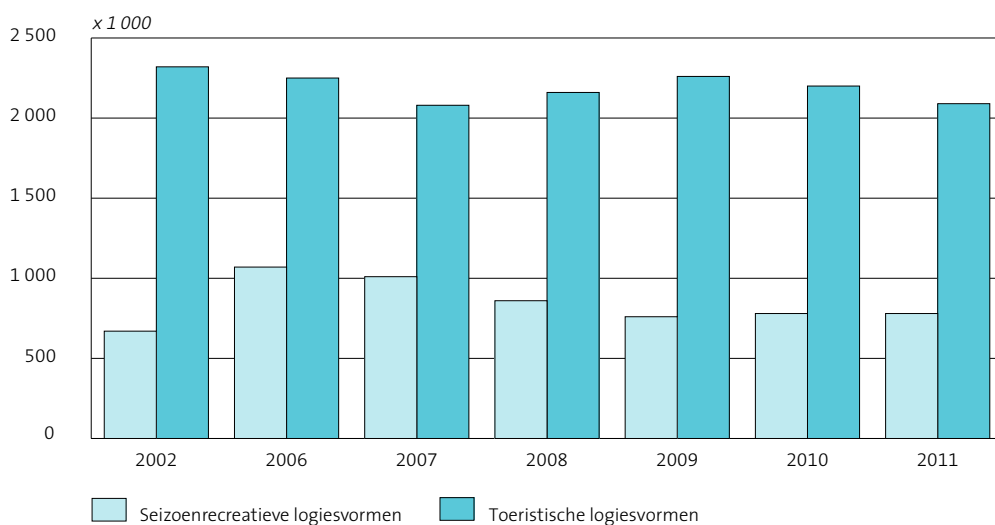
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.15 Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Gelderland by type of accommodation

Seizoenrecreatieve logiesvormen

Toeristische logiesvormen

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.16 Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Utrecht by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	420	320	290	260	260	330	280
5-8 dagen	210	160	110	130	110	120	100
9 dagen of meer	170	110	90	90	60	70	70
Totaal vakanties	790	580	490	480	440	520	440
Totaal overnachtingen	5 250	3 400	2 840	3 050	2 000	2 570	2 400

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

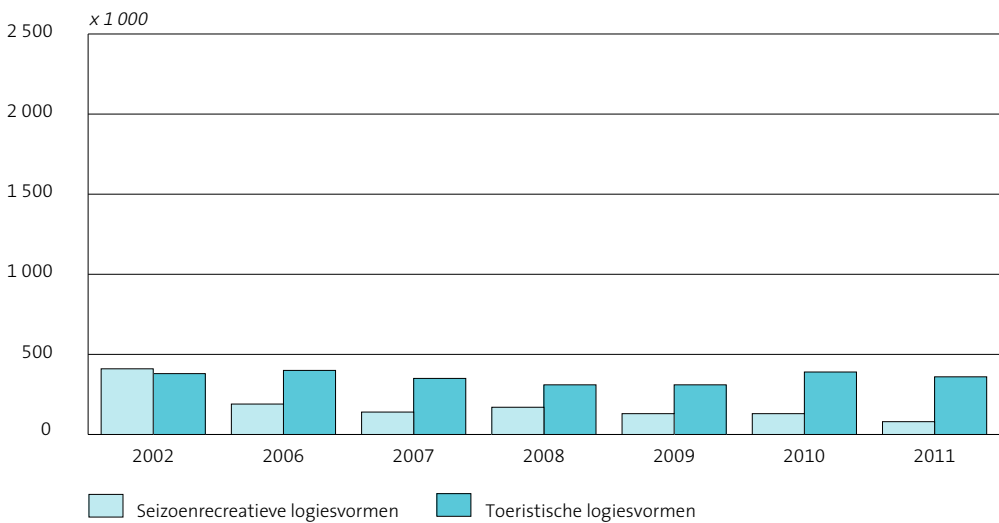
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.17 Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Utrecht by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.18 Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 080	960	990	1 070	1 100	1 030	1 000
5-8 dagen	500	660	710	600	660	560	520
9 dagen of meer	360	290	270	300	260	330	280
Totaal vakanties	1 930	1 910	1 970	1 970	2 020	1 910	1 800
Totaal overnachtingen	10 710	10 430	10 100	10 230	9 580	10 390	9 590

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

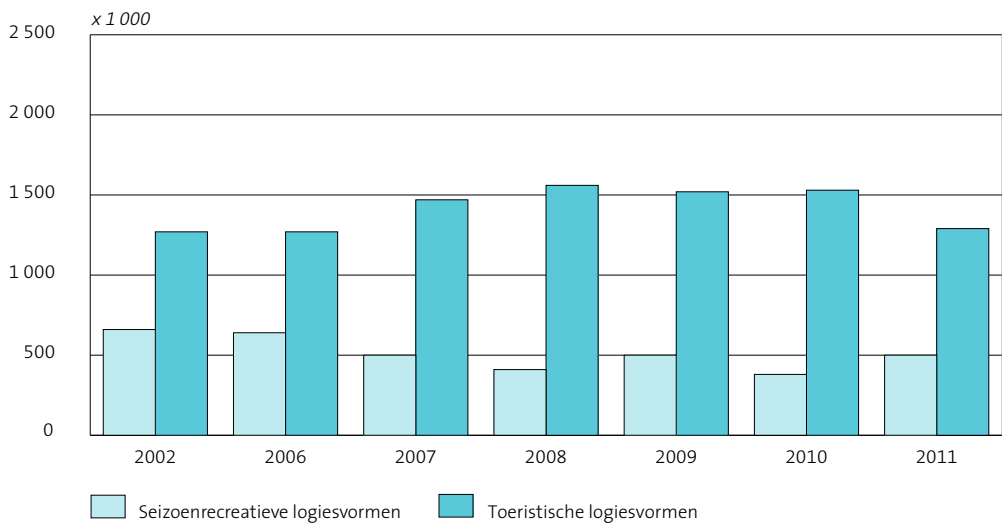
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.19 Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.20 Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 000	780	740	750	810	750	760
5-8 dagen	410	350	300	270	340	340	350
9 dagen of meer	210	180	210	160	210	190	170
Totaal vakanties	1 620	1 300	1 250	1 180	1 350	1 280	1 280
Totaal overnachtingen	8 310	6 660	7 100	5 660	6 760	6 660	6 360

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

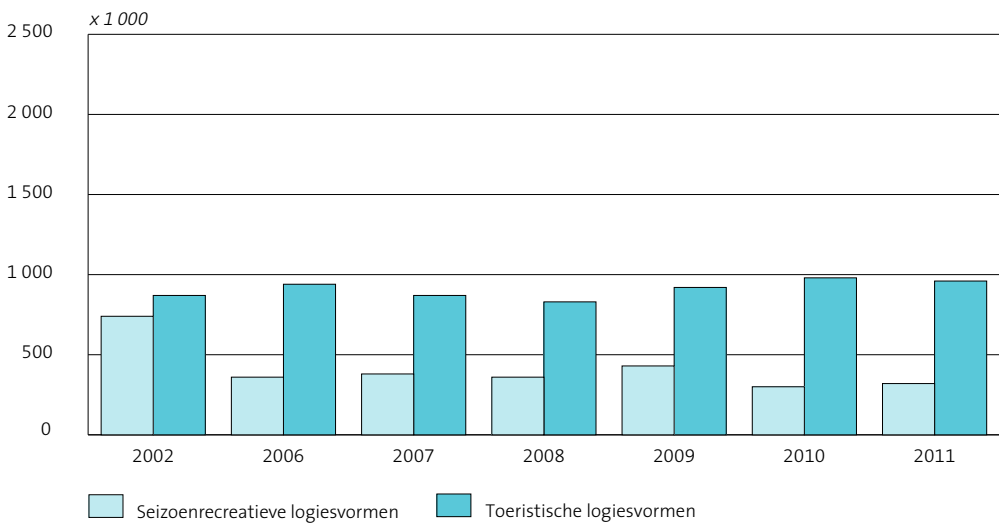
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.21 Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.22 Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Zeeland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	710	540	620	630	540	600	550
5-8 dagen	590	490	400	500	530	510	470
9 dagen of meer	380	320	300	240	260	280	250
Totaal vakanties	1 680	1 350	1 320	1 370	1 340	1 400	1 270
Totaal overnachtingen	11 280	8 830	8 060	7 810	8 370	8 820	7 630

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

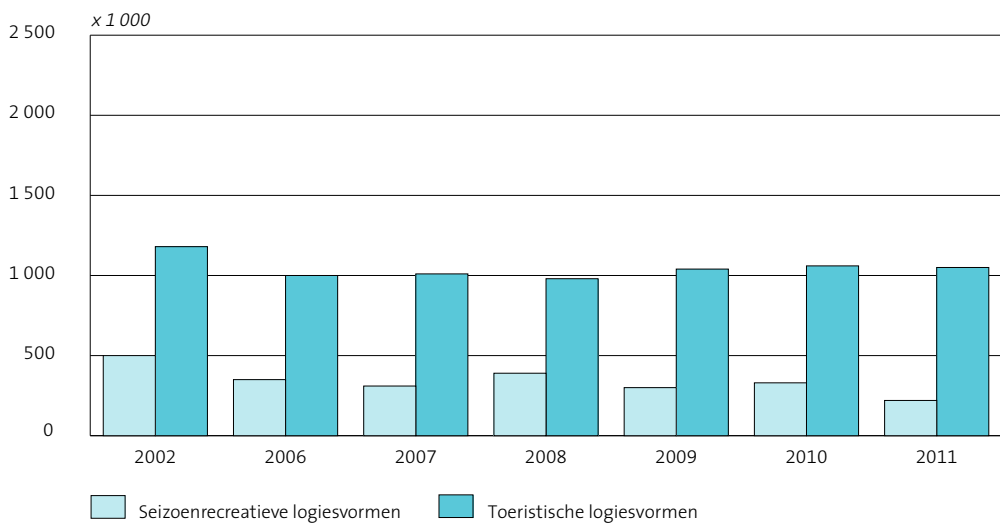
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.23 Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Zeeland by type of accommodation

Seizoenrecreatieve logiesvormen Toeristische logiesvormen

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.24 Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 210	1 050	1 170	1 100	1 240	1 300	1 320
5-8 dagen	680	660	620	660	650	590	550
9 dagen of meer	390	280	290	250	240	250	240
Totaal vakanties	2 280	1 980	2 090	2 010	2 140	2 150	2 110
Totaal overnachtingen	13 110	10 560	10 800	9 790	10 420	10 400	10 070

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

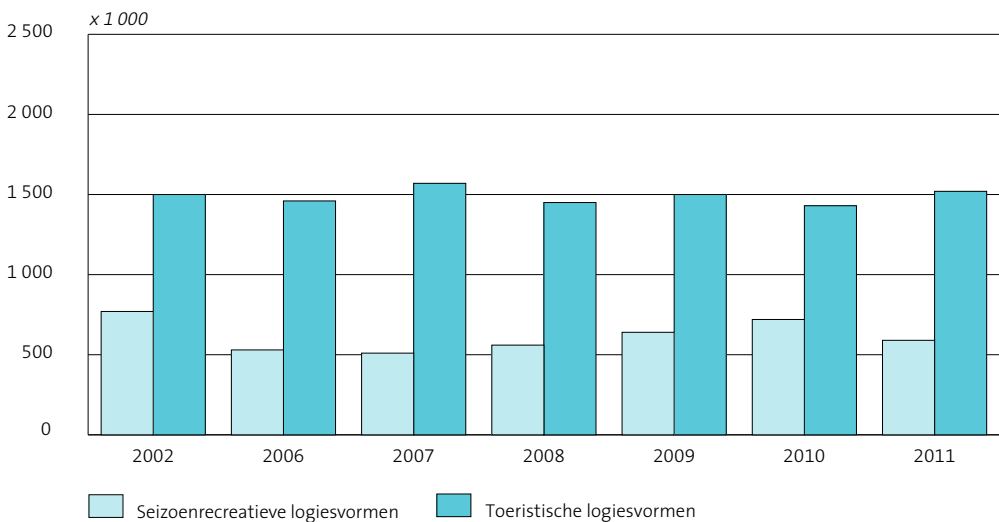
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.25 Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.26 Vakanties van Nederlanders in Limburg naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Limburg by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 170	1 080	1 110	1 090	1 160	1 180	1 220
5-8 dagen	790	810	860	870	880	810	920
9 dagen of meer	290	270	280	240	260	220	240
Totaal vakanties	2 250	2 160	2 240	2 210	2 300	2 200	2 380
Totaal overnachtingen	11 770	10 860	11 300	10 420	10 980	9 800	10 990

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

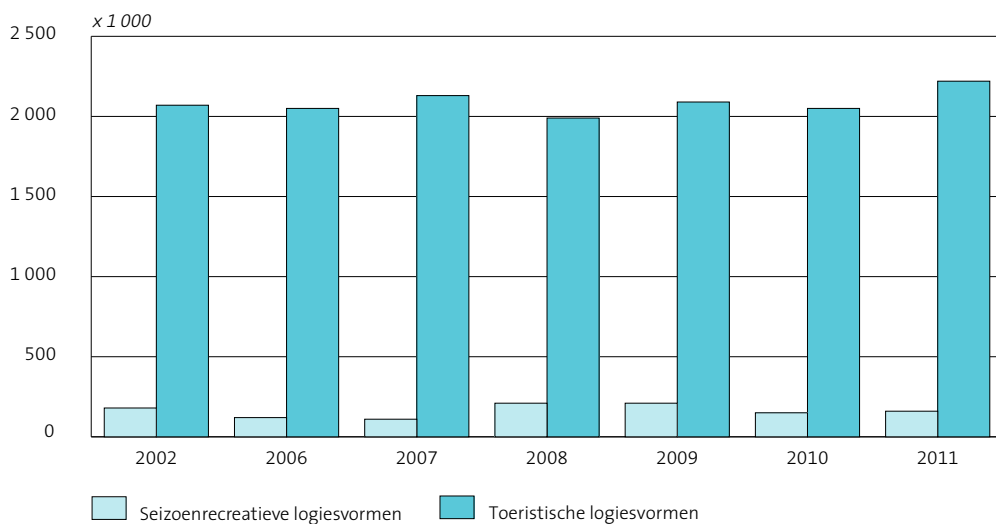
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.27 Vakanties van Nederlanders in Limburg naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Limburg by type of accommodation

Seizoenrecreatieve logiesvormen

Toeristische logiesvormen

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Buitenlandse vakanties van Nederlanders

3

Buitenlandse vakanties van Nederlanders

3.1 Algemeen

3.2 Financieel

3.3 Bestemming

3.1 Algemeen

3.1.1 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur *Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay*

	Eenheid	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
2-4 dagen	%	21	19	21	18	21	20	20
5-8 dagen	%	30	31	29	30	30	30	31
9 dagen of meer	%	49	50	50	51	49	50	49
Totaal (absoluut=100%)	<i>x min</i>	16,8	16,8	17,6	18,5	18,4	18,4	18,6
Gemiddelde vakantie ­ duur	<i>dagen</i>	10,9	11,0	10,9	11,2	10,9	11,0	11,0

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.2 Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2011 *Short outbound holiday trips of the Dutch by season and country of destination, 2011*

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
België	590	520	1 110	28	33	30
Luxemburg	10	30	50	1	2	1
Frankrijk	290	210	500	14	13	13
Groot-Brittannië	210	100	310	10	6	8
Duitsland	680	570	1 250	32	36	34
Overige landen	320	170	490	15	10	13
Totaal	2 100	1 600	3 700	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.3 Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2011
Long outbound holidays trips of the Dutch by season and country of destination, 2011

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
België	290	580	860	6	6	6
Luxemburg	30	80	100	1	1	1
Frankrijk	530	1 930	2 450	10	20	17
Spanje	640	1 010	1 650	13	10	11
Portugal	100	210	310	2	2	2
Oostenrijk	710	440	1 150	14	5	8
Zwitserland	140	110	260	3	1	2
Groot-Brittannië	190	300	490	4	3	3
Noorwegen,Zweden, Finland	60	220	280	1	2	2
Denemarken	40	120	160	1	1	1
Duitsland	650	1 430	2 070	13	15	14
Italië	160	750	910	3	8	6
Griekenland	50	540	590	1	6	4
Hongarije	40	100	140	1	1	1
Tsjechië	80	100	180	1	1	1
Turkije	270	530	810	5	5	5
Egypte	120	90	210	2	1	1
Verre Oosten	180	160	330	3	2	2
Verenigde Staten	150	220	370	3	2	2
Caribisch gebied	120	70	190	2	1	1
Overige landen	590	760	1 350	12	8	9
Totaal	5 110	9 740	14 860	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.4 Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties per seizoen naar land van bestemming, 2011

Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by season and country of destination, 2011

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
België	3 070	6 290	9 360	6	5	5
Luxemburg	220	1 080	1 300	0	1	1
Frankrijk	5 440	30 480	35 920	10	24	19
Spanje	6 940	12 780	19 720	13	10	11
Portugal	1 140	2 640	3 780	2	2	2
Oostenrijk	5 540	5 900	11 440	10	5	6
Zwitserland	1 130	1 610	2 740	2	1	1
Groot-Brittannië	1 740	3 460	5 200	3	3	3
Noorwegen, Zweden, Finland	690	3 080	3 770	1	2	2
Denemarken	330	1 690	2 020	1	1	1
Duitsland	5 730	15 700	21 430	10	12	12
Italië	1 550	9 920	11 470	3	8	6
Griekenland	460	6 400	6 860	1	5	4
Hongarije	340	1 450	1 790	1	1	1
Tsjechië	540	1 110	1 650	1	1	1
Turkije	2 460	6 220	8 680	4	5	5
Egypte	1 230	920	2 150	2	1	1
Verre Oosten	3 620	3 300	6 920	7	3	4
Verenigde Staten	1 850	3 690	5 540	3	3	3
Caribisch gebied	1 500	1 040	2 540	3	1	1
Overige landen	9 340	10 890	20 230	17	8	11
Totaal	54 860	129 650	184 510	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.5 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2011

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2011

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Seizoenrecreatieve logiesvormen	280	290	470	1 040	6
Toeristische logiesvormen	3 420	5 500	8 610	17 530	94
ww.					
woning van familie, vrienden of kennissen	280	450	630	1 360	7
woning van een andere particulier	70	290	390	750	4
hotel	2 090	2 480	2 770	7 340	40
pension, bed & breakfast	90	190	210	490	3
appartement	100	660	1 260	2 020	11
zomerhuisje, vakantiebungalow	430	1 000	910	2 340	13
tent, bungalowtent	70	130	690	890	5
caravan, vouwwagen, camper	120	200	1 550	1 860	10
boot	80	50	130	260	1
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	80	50	40	170	1
overige logiesvormen	10	10	40	60	0
Totaal	3 700	5 790	9 070	18 560	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.6 Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by type of accommodation

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>						
Seizoenrecreatieve logiesvormen	8 580	7 770	8 630	10 620	12 030	10 400	10 570
Toeristische logiesvormen	158 370	158 700	165 420	177 760	170 640	173 700	173 990
ww.							
woning van familie, vrienden of kennissen	15 860	14 040	14 670	16 460	13 280	15 720	13 710
woning van een andere particulier	6 730	7 270	7 740	8 240	8 670	8 890	7 790
hotel	39 910	52 030	55 320	60 650	55 490	57 820	57 190
appartement	21 790	20 220	20 090	21 460	22 520	21 620	22 410
zomerhuisje, vakantiebungalow	18 690	16 990	17 250	18 090	18 020	16 610	20 260
tent, bungalowtent	20 980	13 860	14 840	13 200	12 440	13 530	12 530
caravan, vouwwagen, camper	26 880	27 090	26 960	30 940	31 660	29 480	31 600
overige logiesvormen	7 520	7 200	8 560	8 730	8 560	10 010	8 520
Totaal	166 960	166 470	174 060	188 390	182 670	184 100	184 560

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.7 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2011

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2011

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>
Auto	2 460	3 020	4 510	9 980	54
Trein	320	250	140	710	4
Touringcar	180	250	340	780	4
Vliegtuig	600	2 130	3 820	6 560	35
Overige vervoermiddelen	150	130	260	540	3
Totaal	3 700	5 790	9 070	18 560	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.8 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel

Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
Auto	10 100	9 450	9 710	10 010	10 390	10 260	9 980
Trein	630	570	660	740	690	670	710
Touringcar	1 030	910	980	960	900	770	780
Vliegtuig	4 290	5 390	5 750	6 360	5 980	6 270	6 560
Overige vervoermiddelen	710	430	460	400	450	460	540
Totaal	16 760	16 750	17 560	18 460	18 410	18 430	18 560

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

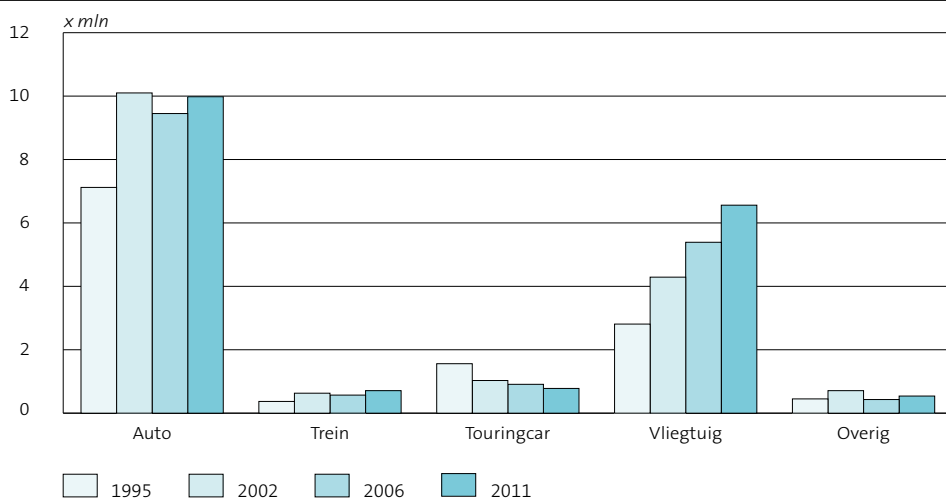
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.9 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel

Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

N.B. Trendbreuk in 2002.

3.1.10 Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2011

Long outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organizing, 2011

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touringcar	per vliegtuig	met overige vervoermiddelen		
	x 1 000					
België	450	10	0	30	370	860
Luxemburg	20	0	0	0	80	100
Frankrijk	890	60	100	100	1 300	2 450
Spanje	80	110	1 300	20	130	1 650
Portugal	10	0	280	10	10	310
Oostenrijk	380	90	60	40	590	1 150
Zwitserland	80	30	10	30	110	260
Groot-Brittannië	60	30	160	170	80	490
Noorwegen, Zweden, Finland	50	10	110	30	80	280
Denemarken	90	0	10	10	40	160
Duitsland	820	120	30	150	950	2 070
Italië	320	40	250	30	270	910
Griekenland	10	0	560	0	10	590
Hongarije	10	10	60	10	40	140
Tsjechië	70	20	30	0	60	180
Turkije	0	0	770	10	30	810
Egypte	0	0	210	0	0	210
Verre Oosten	0	0	330	0	0	330
Verenigde Staten	20	0	350	0	0	370
Caribisch gebied	10	0	180	0	0	190
Overige landen	90	50	1 070	20	120	1 350
Totaal	3 450	590	5 890	660	4 270	14 860

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.11 Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2011

Short outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organizing, 2011

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touringcar	per vliegtuig	met overige vervoermiddelen		
	x 1 000					
België	530	30	0	137	411	1 108
Frankrijk	224	34	41	67	132	499
Groot-Brittannië	13	38	133	114	15	313
Duitsland	615	72	31	97	436	1 251
Overige landen	57	9	393	5	65	530
Totaal	1 439	184	599	420	1 059	3 701

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.12 Buitenlandse korte wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming

Short winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	x 1 000						
België	0	0	0	0	0	0	0
Duitsland	30	50	20	20	60	20	70
Overige landen	20	20	10	20	20	30	20
Totaal	50	70	30	40	90	40	90

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Meest recente tabellenset: Nederlanders op wintersport 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.13 Buitenlandse lange wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming
Long winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>						
België	10	0	0	0	10	0	0
Frankrijk	230	190	170	200	190	190	170
Oostenrijk	610	590	620	560	580	550	610
Zwitserland	100	80	60	80	110	70	80
Noorwegen, Zweden, Finland	10	20	30	20	40	10	20
Duitsland	50	100	70	50	70	90	80
Italië	40	40	30	30	30	20	10
Tsjechië	40	70	70	50	40	40	30
Overige landen	30	20	10	20	20	10	0
Totaal	1 120	1 120	1 060	1 010	1 070	980	1 020

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Meest recente tabellenset: Nederlanders op wintersport 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.2 Financieel

3.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar land van bestemming, 2011 *Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by country of destination, 2011*

	Totale bestedingen			Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie			Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	Korte vakanties	Lange vakanties	Totaal	Korte vakanties	Lange vakanties	Totaal	
	<i>mln euro</i>			<i>euro</i>			
België	150	200	350	139	230	179	31
Frankrijk	120	1 370	1 490	248	558	505	39
Spanje	60	1 310	1 370	¹⁾	793	770	62
Oostenrijk	10	760	770	¹⁾	663	657	59
Groot-Brittannië	100	300	400	314	607	493	66
Duitsland	200	750	950	159	362	286	41
Italië	40	730	770	¹⁾	805	779	58
Griekenland	0	580	580	¹⁾	987	987	78
Turkije	10	660	670	¹⁾	818	810	70
Overige landen	100	4 960	5 060	345	1 280	1 216	86
Totaal	790	11 610	12 400	213	782	668	61

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Vanwege een te gering aantal waarnemingen zijn de uitkomsten niet vermeld.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.2.2 Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2011

Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2011

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieuur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Soort verblijf				
Seizoenrecreatieve logiesvormen	262	253	11,2	23
Toeristische logiesvormen	12 140	693	10,9	63
<i>w.v.</i>				
woning van familie, vrienden of kennissen	645	473	11,1	43
woning van een andere particulier	412	552	11,4	48
hotel	5 997	817	8,8	93
appartement	1 536	759	12,1	63
zomerhuisje, vakantiebungalow	1 067	457	9,7	47
tent, bungalowtent	522	589	15,1	39
caravan, vouwwagen, camper	1 139	611	18,0	34
overige logiesvormen	823	848	9,8	87
Vervoermiddel				
Auto	4 261	427	10,7	40
Trein	312	442	6,5	68
Touringcar	449	578	8,0	72
Vliegtuig	6 984	1 065	12,2	88
Overige vervoermiddelen	396	737	10,1	73
Totaal	12 402	668	10,9	61

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3 Bestemming

3.3.1 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en land van bestemming, 2011

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and country of destination, 2011

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
België	1 110	640	220	1 970	11
Luxemburg	50	60	50	150	1
Frankrijk	500	700	1 750	2 950	16
Spanje	130	620	1 030	1 770	10
Portugal	0	90	210	310	2
Oostenrijk	20	500	650	1 180	6
Zwitserland	40	130	130	290	2
Groot-Brittannië	310	270	220	800	4
Noorwegen, Zweden, Finland	50	80	200	330	2
Denemarken	30	70	90	190	1
Duitsland	1 250	1 340	730	3 330	18
Italië	80	220	690	990	5
Griekenland	0	140	450	590	3
Hongarije	20	50	90	160	1
Tsjechië	20	90	90	200	1
Turkije	20	280	520	820	4
Egypte	0	80	130	210	1
Verre Oosten	0	20	320	340	2
Verenigde Staten	0	70	300	370	2
Caribisch gebied	0	30	160	190	1
Overige landen	70	300	1 050	1 420	8
Totaal	3 700	5 780	9 070	18 560	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.2 Vakanties van Nederlanders in België naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Belgium by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 210	1 030	1 170	1 000	1 100	1 170	1 110
5-8 dagen	700	600	680	700	650	600	640
9 dagen of meer	270	290	240	270	240	230	220
Totaal vakanties	2 170	1 930	2 100	1 970	1 990	2 000	1 970
Totaal aantal overnachtingen	11 090	10 010	10 690	10 110	10 000	9 210	9 360

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

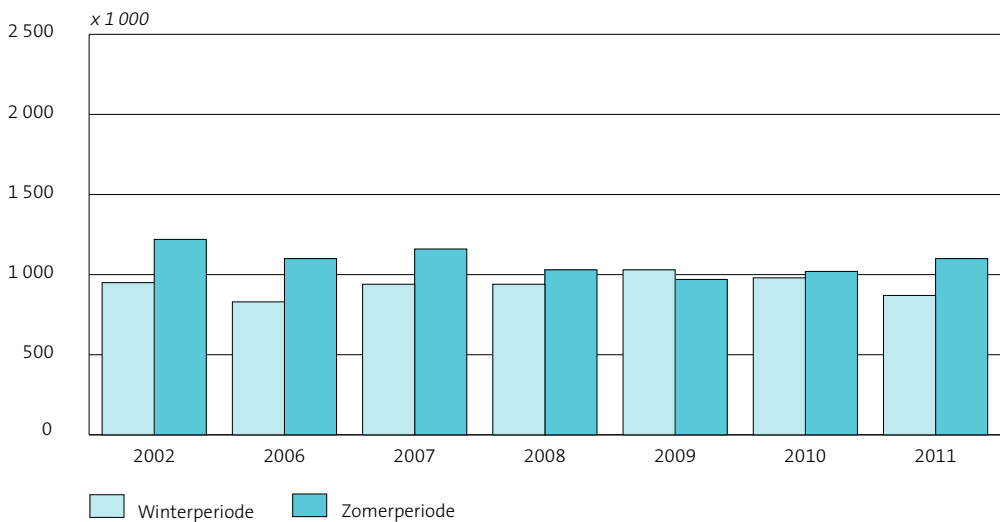
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.3 Vakanties van Nederlanders in België naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Belgium by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.4 Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in France by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	670	530	550	530	530	530	500
5-8 dagen	690	620	590	700	680	650	700
9 dagen of meer	1 960	1 570	1 510	1 670	1 610	1 670	1 750
Totaal vakanties	3 320	2 720	2 650	2 900	2 820	2 869	2 950
Totaal aantal overnachtingen	39 140	31 810	30 500	32 410	32 990	32 930	35 920

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.5 Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in France by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.6 Vakanties van Nederlanders in Spanje naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Spain by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	80	100	110	120	100	70	130
5-8 dagen	530	490	490	590	490	510	620
9 dagen of meer	1 110	970	1 020	1 140	970	990	1 030
Totaal vakanties	1 720	1 550	1 620	1 850	1 560	1 570	1 770
Totaal aantal overnachtingen	19 890	17 120	17 490	20 160	17 620	18 260	19 720

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

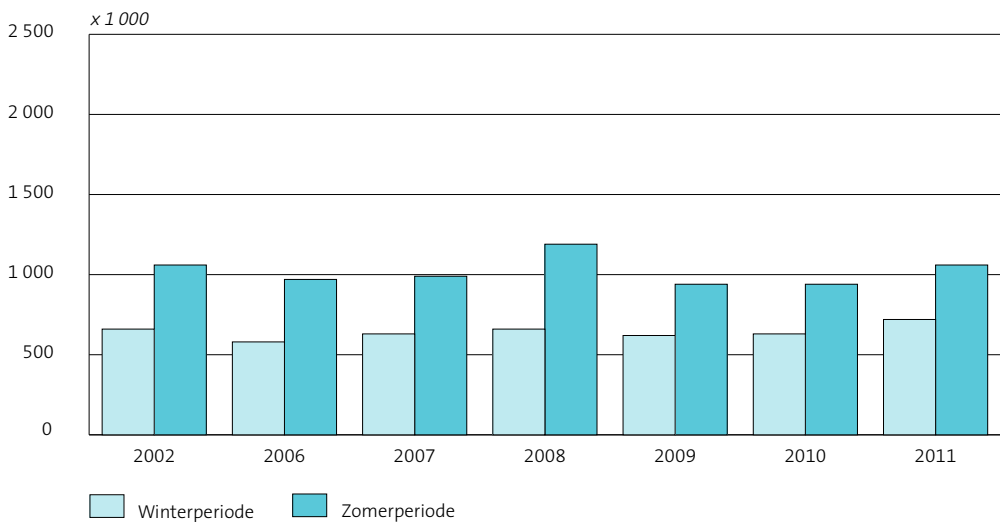
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.7 Vakanties van Nederlanders in Spanje naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Spain by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.8 Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Austria by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	20	40	20	30	20	40	20
5-8 dagen	390	440	430	440	450	440	510
9 dagen of meer	640	690	700	630	730	690	650
Totaal vakanties	1 050	1 160	1 150	1 100	1 200	1 170	1 180
Totaal aantal overnachtingen	10 280	11 120	10 940	11 020	12 050	11 080	11 440

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

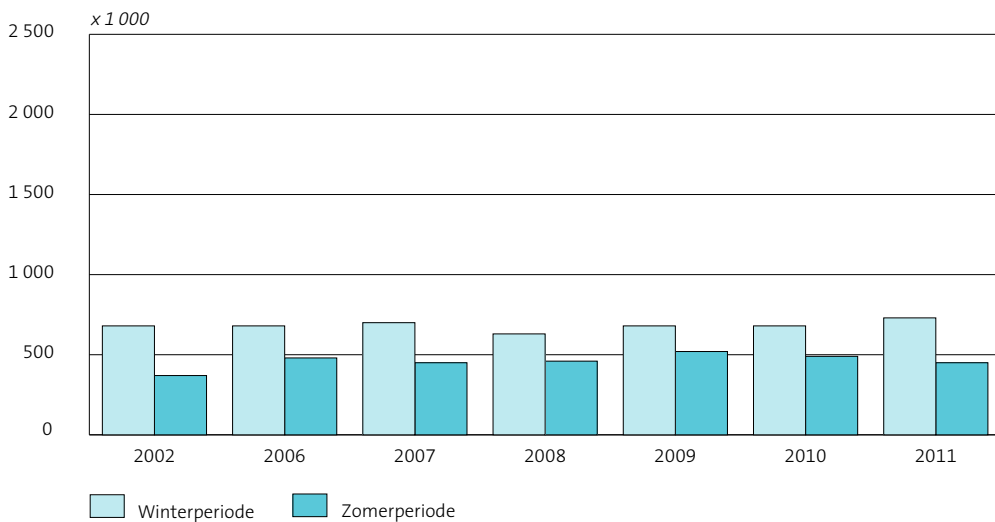
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.9 Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Austria by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.10 Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Switzerland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	40	20	30	30	20	30	40
5-8 dagen	140	140	110	120	150	110	130
9 dagen of meer	250	190	250	210	170	170	130
Totaal vakanties	430	350	390	360	350	310	290
Totaal aantal overnachtingen	4 530	3 550	4 420	4 710	3 890	3 200	2 740

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.11 Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Switzerland by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.12 Vakanties van Nederlanders in Groot-Brittannië naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Great-Britain by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	350	270	320	230	270	310	310
5-8 dagen	310	230	230	200	230	270	270
9 dagen of meer	150	140	130	170	210	200	220
Totaal vakanties	800	640	680	590	710	780	800
Totaal aantal overnachtingen	4 390	3 610	3 560	4 050	4 650	4 960	5 200

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

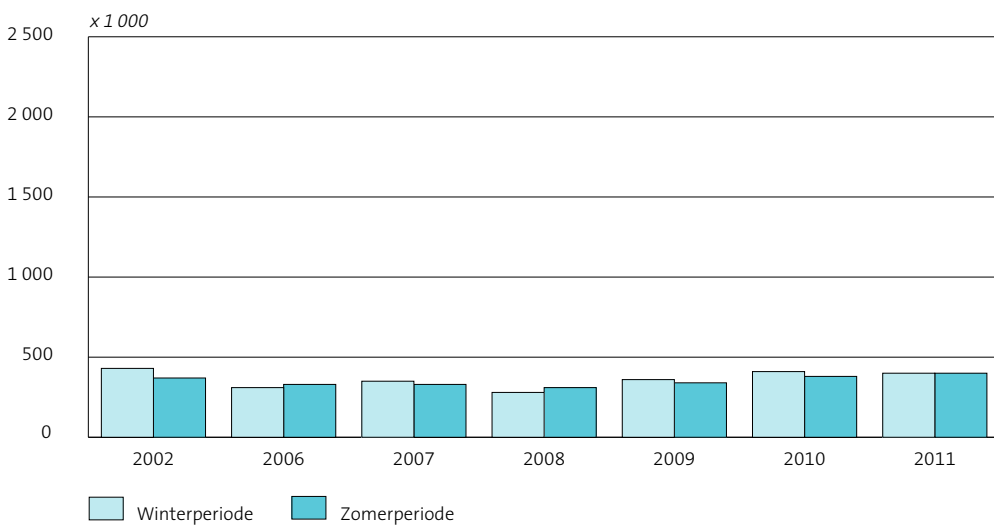
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.13 Vakanties van Nederlanders in Groot-Brittannië naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Great-Britain by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.14 Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Germany by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	980	940	1 210	1 120	1 460	1 130	1 250
5-8 dagen	970	1 070	1 140	1 230	1 380	1 320	1 340
9 dagen of meer	540	570	600	650	680	780	730
Totaal vakanties	2 490	2 570	2 950	3 000	3 520	3 230	3 330
Totaal aantal overnachtingen	16 320	17 110	18 800	19 980	21 710	21 980	21 430

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

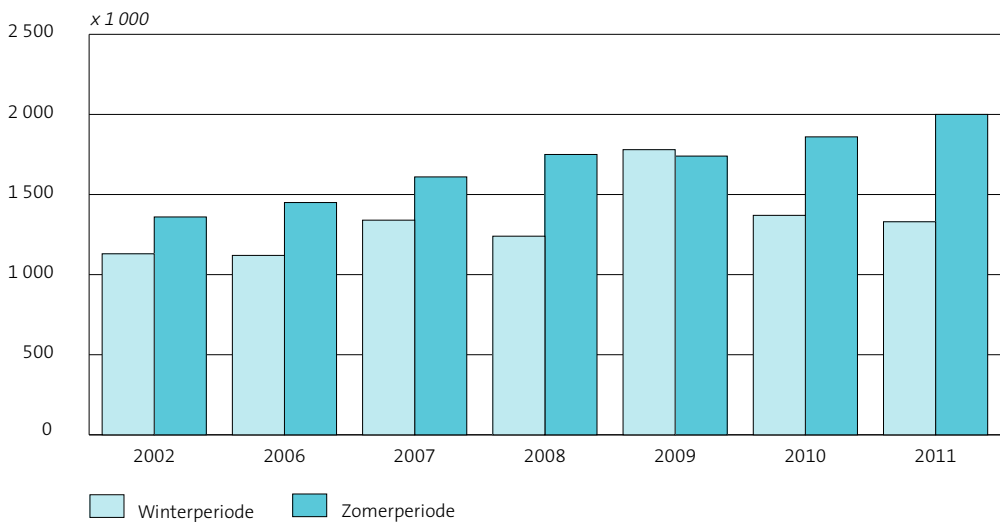
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.15 Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Germany by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.16 Vakanties van Nederlanders in Italië naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Italy by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	40	40	50	70	70	100	80
5-8 dagen	160	180	220	240	210	220	220
9 dagen of meer	600	640	670	710	710	690	690
Totaal vakanties	810	870	930	1 020	990	1 010	990
Totaal aantal overnachtingen	10 540	11 040	10 950	12 050	11 830	10 940	11 470

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

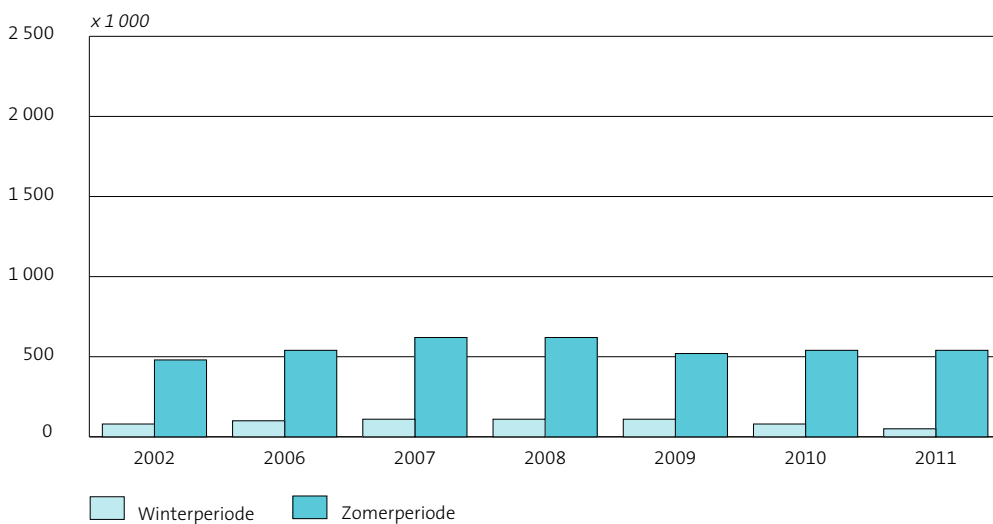
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.17 Vakanties van Nederlanders in Italië naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Italy by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.18 Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Greece by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	0	0	10	0	0	0	0
5-8 dagen	170	220	240	240	200	210	140
9 dagen of meer	390	420	490	490	420	410	450
Totaal vakanties	560	650	740	730	630	620	590
Totaal aantal overnachtingen	6 920	7 100	8 620	8 290	6 860	7 050	6 860

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

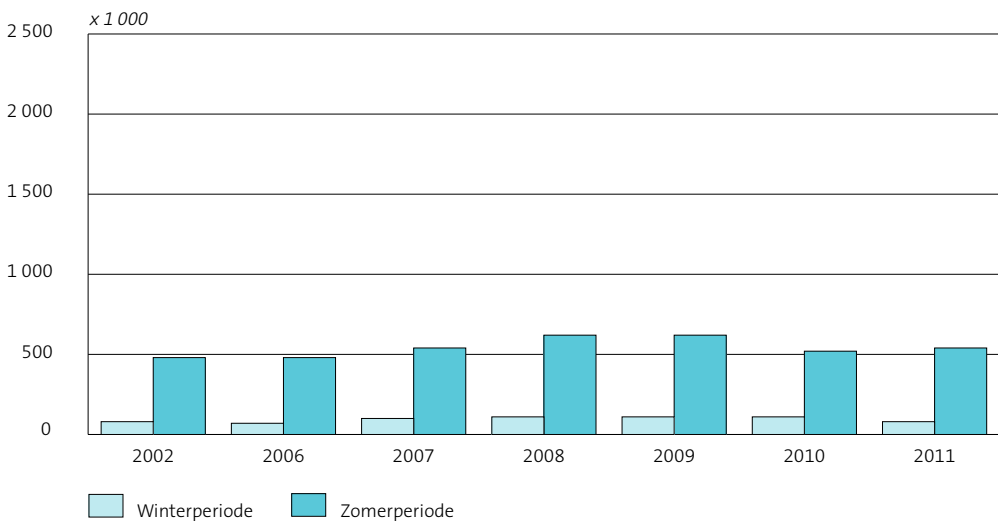
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.19 Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Greece by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.20 Vakanties van Nederlanders in Turkije naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Turkey by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	10	10	10	20	10	0	20
5-8 dagen	230	270	210	270	220	300	280
9 dagen of meer	390	360	430	490	450	500	520
Totaal vakanties	620	640	650	780	680	800	820
Totaal aantal overnachtingen	7 010	6 760	7 050	8 870	7 450	8 710	8 680

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

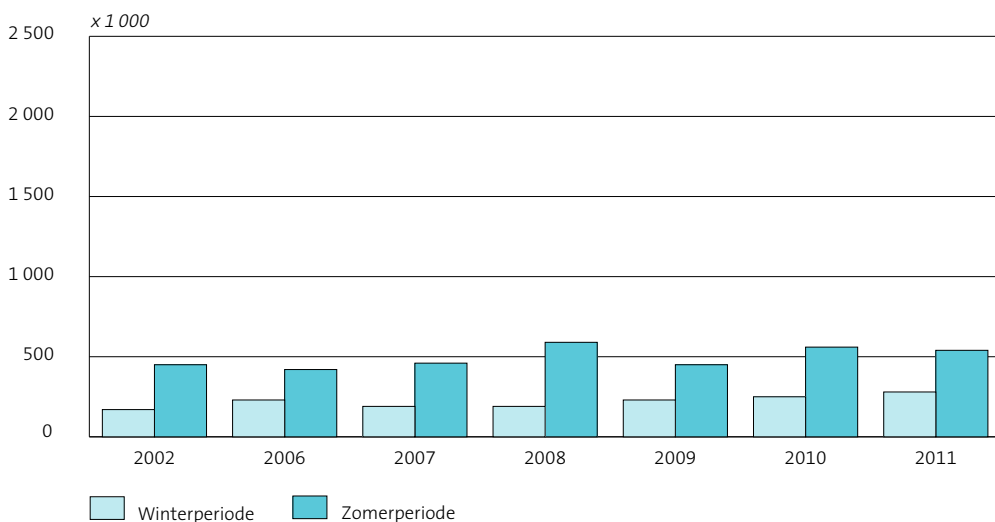
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2011.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.21 Vakanties van Nederlanders in Turkije naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Turkey by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Buitenlandse toeristen in Nederland

4

Buitenlandse toeristen in Nederland

4.1 Algemeen

4.1 Algemeen

4.1.1 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie *Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation*

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x mln</i>				
Hotels en pensions ¹⁾	8,7	8,0	7,8	8,7	9,0
Overige logiesaccommodaties	2,4	2,1	2,2	2,2	2,3
Totaal	11,0	10,1	9,9	10,9	11,3

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.2 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie *Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation*

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x mln</i>				
Hotels en pensions ¹⁾	16,3	15,0	14,4	16,2	16,7
Overige logiesaccommodaties	11,7	10,3	10,6	10,6	11,1
Totaal	28,0	25,3	25,0	26,8	27,7

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.3 Gemiddelde verblijfsduur¹⁾ van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie

Average length of stay of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	2007	2008	2009	2010	2011
Hotels en pensions ²⁾	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Overige logiesaccommodaties	5,1	4,9	4,9	4,9	4,9
Totaal	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

²⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.4 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Januari	640	600	530	550	590
Februari	640	650	560	610	600
Maart	780	840	660	790	760
April	1 140	890	1 000	1 110	1 230
Mei	1 040	1 050	950	1 040	990
Juni	1 010	870	940	990	1 170
Juli	1 200	1 090	1 140	1 210	1 210
Augustus	1 180	1 120	1 110	1 250	1 240
September	1 010	870	850	970	1 040
Oktober	930	920	890	980	1 030
November	800	670	710	780	830
December	640	530	580	600	620
Totaal	11 010	10 100	9 920	10 880	11 300

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

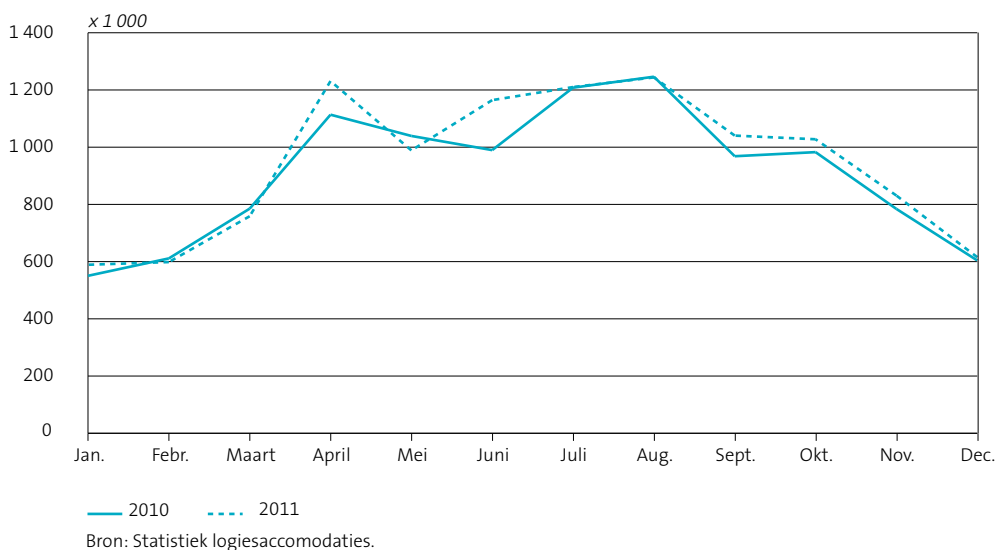
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.5 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

4.1.6 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Januari	1 320	1 300	1 150	1 200	1 260
Februari	1 300	1 320	1 130	1 250	1 160
Maart	1 630	2 010	1 350	1 620	1 550
April	2 990	2 100	2 620	2 790	3 230
Mei	2 510	2 540	2 230	2 400	2 180
Juni	2 670	2 220	2 480	2 440	2 950
Juli	3 920	3 480	3 700	3 720	3 530
Augustus	3 640	3 370	3 410	3 820	3 830
September	2 600	2 150	2 050	2 290	2 580
Oktober	2 270	2 350	2 290	2 450	2 440
November	1 680	1 350	1 460	1 640	1 770
December	1 420	1 090	1 150	1 190	1 260
Totaal	27 950	25 270	25 010	26 800	27 740

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

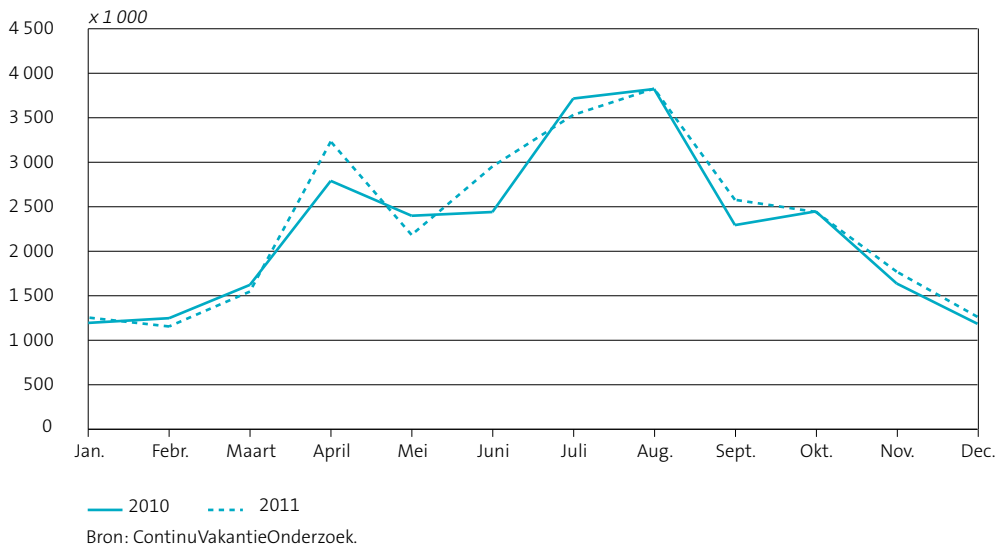
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.7 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

4.1.8 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	2007	2008	2009	2010	2011
	x 1 000				
Groningen	110	110	100	110	120
Friesland	240	230	310	230	300
Drenthe	130	110	130	130	120
Overijssel	230	240	190	200	210
Flevoland	110	110	100	110	80
Gelderland	370	350	310	310	340
Utrecht	330	320	300	340	370
Noord-Holland	5 770	5 210	5 150	5 860	6 070
Zuid-Holland	1 490	1 370	1 410	1 400	1 420
Zeeland	700	620	630	730	770
Noord-Brabant	760	690	630	770	770
Limburg	770	740	670	700	730
Nederland	11 010	10 100	9 920	10 880	11 300

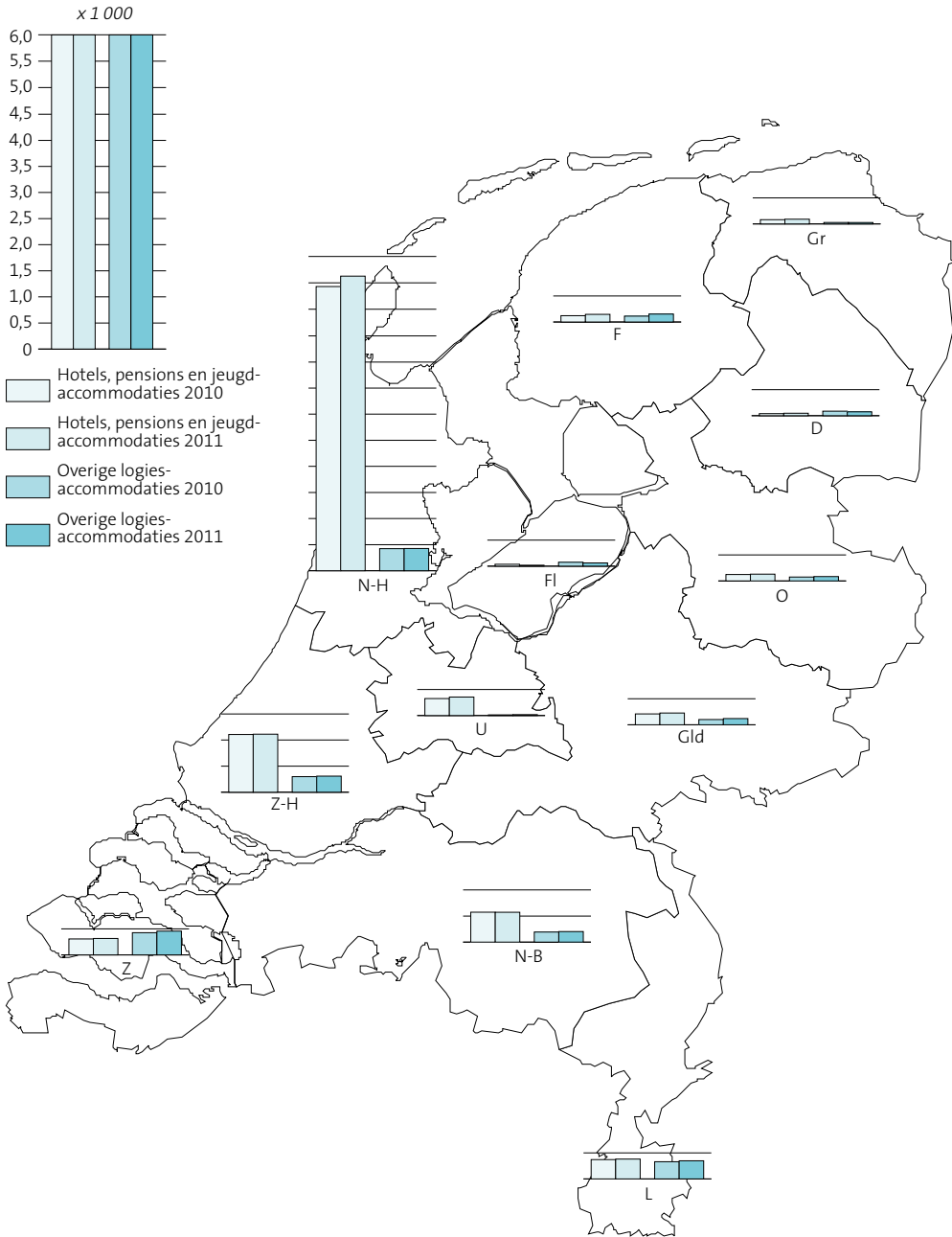
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.9 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per type logiesaccommodatie naar provincie
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation and province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

4.1.10 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie
Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Groningen	270	300	330	250	270
Friesland	950	890	1 240	890	1 060
Drenthe	460	390	480	490	430
Overijssel	520	590	470	570	610
Flevoland	450	410	390	410	320
Gelderland	1 050	940	820	890	960
Utrecht	600	600	560	580	660
Noord-Holland	12 110	10 820	10 820	12 060	12 450
Zuid-Holland	3 850	3 550	3 520	3 590	3 620
Zeeland	3 530	2 930	2 990	3 230	3 400
Noord-Brabant	1 890	1 760	1 490	1 850	1 900
Limburg	2 260	2 100	1 930	1 990	2 060
Nederland	27 950	25 270	25 010	26 800	27 740

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

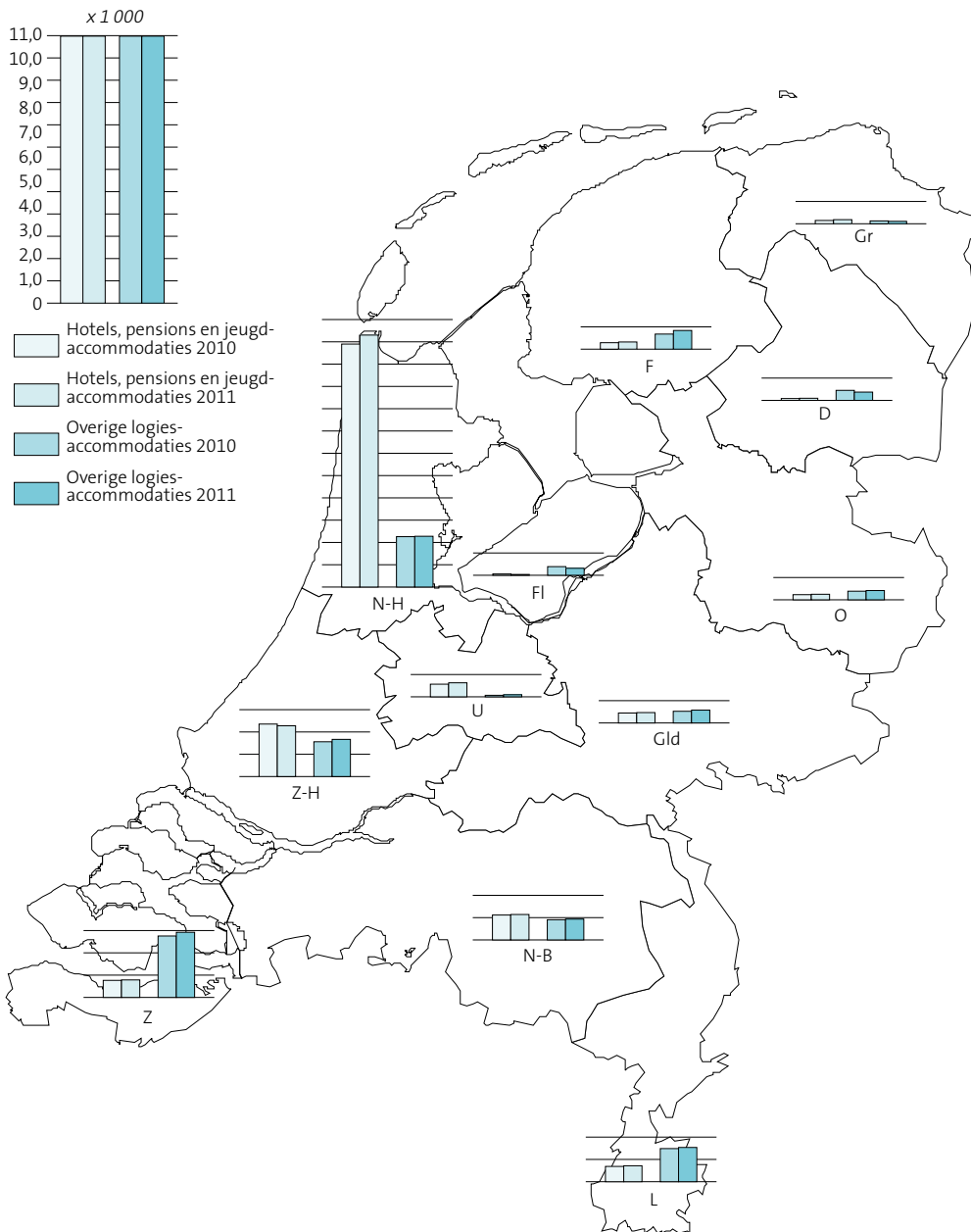
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.11 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per type logiesaccommodatie naar provincie

Overnight stays by foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation and province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

4.1.12 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Waddeneilanden	200	200	210	200	230
Noordzeebadplaatsen	1 430	1 340	1 370	1 490	1 490
IJsselmeerkust	310	290	340	300	280
Deltagebied	280	240	220	230	280
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ¹⁾	90	70	80	70	100
Hollands-Utrechtse meren	70	60	60	50	60
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	150	120	120	150	150
Veluwe en Veluwerand	230	220	200	200	210
Gelders rivierengebied	40	30	20	30	20
Achterhoek	50	60	50	50	70
Twente, Salland en Vechtstreek	210	230	160	180	180
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	150	140	160	150	140
West- en Midden-Brabant	660	600	560	680	690
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	530	490	470	470	490
Zuid-Limburg	340	350	280	320	320
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	4 790	4 330	4 390	4 920	5 110
Overig Nederland	1 500	1 350	1 230	1 400	1 490
Totaal	11 010	10 100	9 920	10 880	11 310

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.13 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Waddeneilanden	1 280	1 140	1 130	1 210	1 160
Noordzeepadplaatsen	5 880	5 230	5 370	5 660	5 780
IJsselmeerkust	980	940	1 220	960	990
Deltagebied	1 170	1 020	900	940	1 140
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ¹⁾	210	210	260	240	240
Hollands-Utrechtse meren	120	110	110	80	110
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	300	270	250	280	310
Veluwe en Veluwerand	710	610	570	570	600
Gelders rivierengebied	100	70	20	50	40
Achterhoek	120	170	140	190	210
Twente, Salland en Vechtstreek	470	570	430	520	550
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	540	480	590	560	480
West- en Midden-Brabant	1 670	1 500	1 340	1 640	1 730
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	1 830	1 700	1 580	1 630	1 630
Zuid-Limburg	670	660	520	570	620
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	9 300	8 200	8 290	9 270	9 530
Overig Nederland	2 630	2 410	2 310	2 430	2 610
Totaal	27 950	25 270	25 010	26 800	27 740

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.14 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Duitsland	2 830	2 670	2 740	2 850	2 980
Groot-Brittannië	1 900	1 640	1 410	1 560	1 510
België	1 100	1 110	1 170	1 260	1 350
Frankrijk	610	580	570	670	670
Italië	400	370	370	440	440
Spanje	440	370	350	440	430
Zwitserland	180	150	160	180	200
Denemarken	160	150	140	150	140
Zweden	120	110	100	110	130
Overig Europa	1 170	1 140	1 130	1 130	1 190
Amerika	1 270	1 070	1 020	1 220	1 320
Azië	620	560	560	620	690
Australië en Oceanië	120	110	110	150	160
Afrika	90	80	80	100	115
Totaal buitenland	11 010	10 100	9 920	10 880	11 300

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.15 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Duitsland	10 980	9 920	10 170	10 400	10 760
Groot-Brittannië	3 800	3 320	2 770	3 020	2 910
België	2 860	2 820	3 040	3 200	3 460
Frankrijk	1 250	1 130	1 140	1 350	1 300
Italië	850	770	740	900	910
Spanje	970	780	730	890	870
Zwitserland	380	310	340	370	430
Denemarken	340	310	290	320	300
Zweden	220	210	180	210	230
Overig Europa	2 460	2 360	2 340	2 290	2 440
Amerika	2 300	1 950	1 860	2 220	2 320
Azië	1 120	1 010	1 020	1 150	1 280
Australië en Oceanië	250	220	220	290	320
Afrika	180	160	170	210	220
Totaal buitenland	27 950	25 270	25 010	26 800	27 740

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.16 Buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst
Foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011
	x 1 000				
Groot-Brittannië	1 780	1 540	1 330	1 480	1 430
Duitsland	1 420	1 350	1 360	1 490	1 560
België	680	690	710	800	810
Frankrijk	500	500	500	580	580
Italië	350	340	340	410	410
Spanje	400	350	340	420	410
Denemarken	140	130	120	140	120
Zwitserland	160	140	150	160	180
Zweden	110	110	90	110	120
Ierland	110	110	110	110	90
Noorwegen	90	90	90	100	100
Rusland	90	100	100	110	140
Oostenrijk	70	70	60	70	80
Polen	80	80	70	80	90
Finland	50	50	40	50	60
Portugal	50	50	50	50	60
Griekenland	40	40	50	40	40
Luxemburg	40	30	30	40	40
Tsjechië	30	30	30	30	40
Turkije	40	40	40	50	60
Hongarije	30	30	20	30	30
Roemenië	20	30	30	30	40
Overig Europa	370	330	350	270	270
Verenigde Staten	980	790	760	890	950
Canada	130	120	100	130	130
Overig Amerika	100	90	90	110	130
Brazilië	60	60	60	80	100
Japan	130	110	100	120	110
China	110	110	120	100	140
Israël	50	60	60	70	90
Indonesië	10	10	10	20	20
India	40	50	50	60	70
Zuid-Korea	30	20	20	20	30
Taiwan	20	20	10	10	30
Hongkong	10	20	20	20	20
Overig Azië	210	150	150	180	190
Australië	90	90	90	120	130
Nieuw-Zeeland en overig Oceanië	30	20	20	30	30
Zuid-Afrika	30	30	20	30	30
Overig Afrika	60	80	60	70	80
Totaal buitenland	8 710	8 040	7 750	8 700	9 030

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.17 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst

Overnight stays of foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Groot-Brittannië	3 210	2 840	2 400	2 660	2 570
Duitsland	2 980	2 740	2 750	3 030	3 150
België	1 130	1 120	1 180	1 300	1 310
Frankrijk	870	850	880	1 020	1 020
Italië	710	680	680	820	820
Spanje	830	720	680	830	810
Denemarken	260	240	220	260	240
Zwitserland	290	250	270	300	350
Zweden	200	180	160	190	210
Ierland	210	210	200	190	160
Noorwegen	160	160	160	180	190
Rusland	170	200	190	220	280
Oostenrijk	150	160	130	130	160
Polen	150	150	130	150	170
Finland	90	90	80	90	120
Portugal	90	90	100	100	110
Griekenland	80	80	90	90	80
Luxemburg	80	60	60	80	80
Tsjechië	60	60	50	60	70
Turkije	70	80	80	90	110
Hongarije	60	50	40	50	60
Roemenië	50	60	60	60	70
Overig Europa	720	650	640	520	520
Verenigde Staten	1 710	1 400	1 350	1 570	1 590
Canada	240	220	190	240	250
Overig Amerika	190	160	170	200	240
Brazilië	120	120	120	170	210
Japan	220	200	160	200	200
China	180	180	200	170	220
Israël	100	110	120	150	170
Indonesië	20	20	30	40	40
India	90	100	100	130	140
Zuid-Korea	50	40	40	40	50
Taiwan	30	30	30	30	50
Hongkong	30	30	40	40	30
Overig Azië	360	280	280	330	350
Australië	170	160	170	220	250
Nieuw-Zeeland en overig Oceanië	50	40	40	50	50
Zuid-Afrika	50	50	50	50	60
Overig Afrika	120	150	120	140	160
Totaal buitenland	16 330	14 960	14 430	16 180	16 690

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.18 Buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties naar land van herkomst¹⁾
Foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x 1 000</i>				
Duitsland	1 420	1 320	1 390	1 360	1 420
België	430	420	460	460	540
Groot-Brittannië	120	100	80	80	80
Italië	50	30	30	30	30
Frankrijk	110	80	80	90	80
Spanje	30	20	20	10	20
Zwitserland	20	10	10	20	20
Denemarken	20	20	20	10	20
Overig Europa	80	60	80	70	70
Amerika	10	10	10	10	10
Azië	10	10	10	10	10
Australië en Oceanië	10	0	0	0	0
Afrika	0	0	0	0	0
Totaal buitenland	2 300	2 070	2 170	2 160	2 270

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Onder overige logiesaccommodaties vallen campings, bungalowparken en groepsaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.19 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties naar land van herkomst¹⁾

Overnight stays of foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>× 1 000</i>				
Duitsland	8 000	7 180	7 420	7 370	7 610
België	1 740	1 690	1 860	1 900	2 150
Groot-Brittannië	590	480	370	370	340
Frankrijk	140	280	260	330	280
Italië	380	80	60	80	80
Spanje	140	60	50	50	50
Denemarken	90	70	70	60	60
Zwitserland	80	60	70	60	80
Overig Europa	350	290	330	300	300
Amerika	50	40	40	40	40
Azië	40	40	30	40	40
Australië en Oceanië	20	10	10	10	20
Afrika	10	20	10	10	10
Totaal buitenland	11 620	10 310	10 590	10 620	11 050

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Onder overige logiesaccommodaties vallen campings, bungalowparken en groepsaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.20 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar land van herkomst, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and country of residence, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen
	%					
Duitsland	26	38	16	15	68	72
België	9	9	7	6	17	14
Groot-Brittannië	19	16	22	23	6	7
Frankrijk	5	4	6	5	3	2
Italië en Spanje	7	6	8	8	3	2
Oost-Europa ¹⁾	1	1	1	1	0	0
Overige landen in Europa	12	11	15	16	3	3
Verenigde Staten	9	6	11	10	0	0
Overige landen	12	10	15	17	0	0
	x 1 000					
Totaal=100% ²⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Polen, Rusland/GOS, Slowakije, Tsjechië.

²⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.21 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar motief van verblijf, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and reason for stay, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen
	%					
Vakantie	59	73	51	58	94	95
Zakenreis	30	19	37	30	3	3
Familie- en vriendenbezoek	3	2	3	3	1	1
Overig	8	6	9	9	2	2
	$\times 1\ 000$					
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.22 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar vervoermiddel, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and means of transport, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen
	%					
Auto, motor en camper	42	54	30	27	93	94
Vliegtuig	44	35	54	57	2	2
Bus en touringcar	4	4	5	6	1	0
Trein	7	5	8	7	2	1
Overig	3	3	3	3	3	3
	$\times 1\ 000$					
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.23 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar wijze van reserveren, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation, by way of reservation, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen
	%					
Bij de accommodatie	34	39	31	31	48	51
Via een instantie	28	29	28	29	26	28
Niet gereserveerd	19	18	18	20	22	17
Op andere wijze	4	3	5	5	1	1
Onbekend	15	11	18	16	4	2
	$\times 1\ 000$					
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

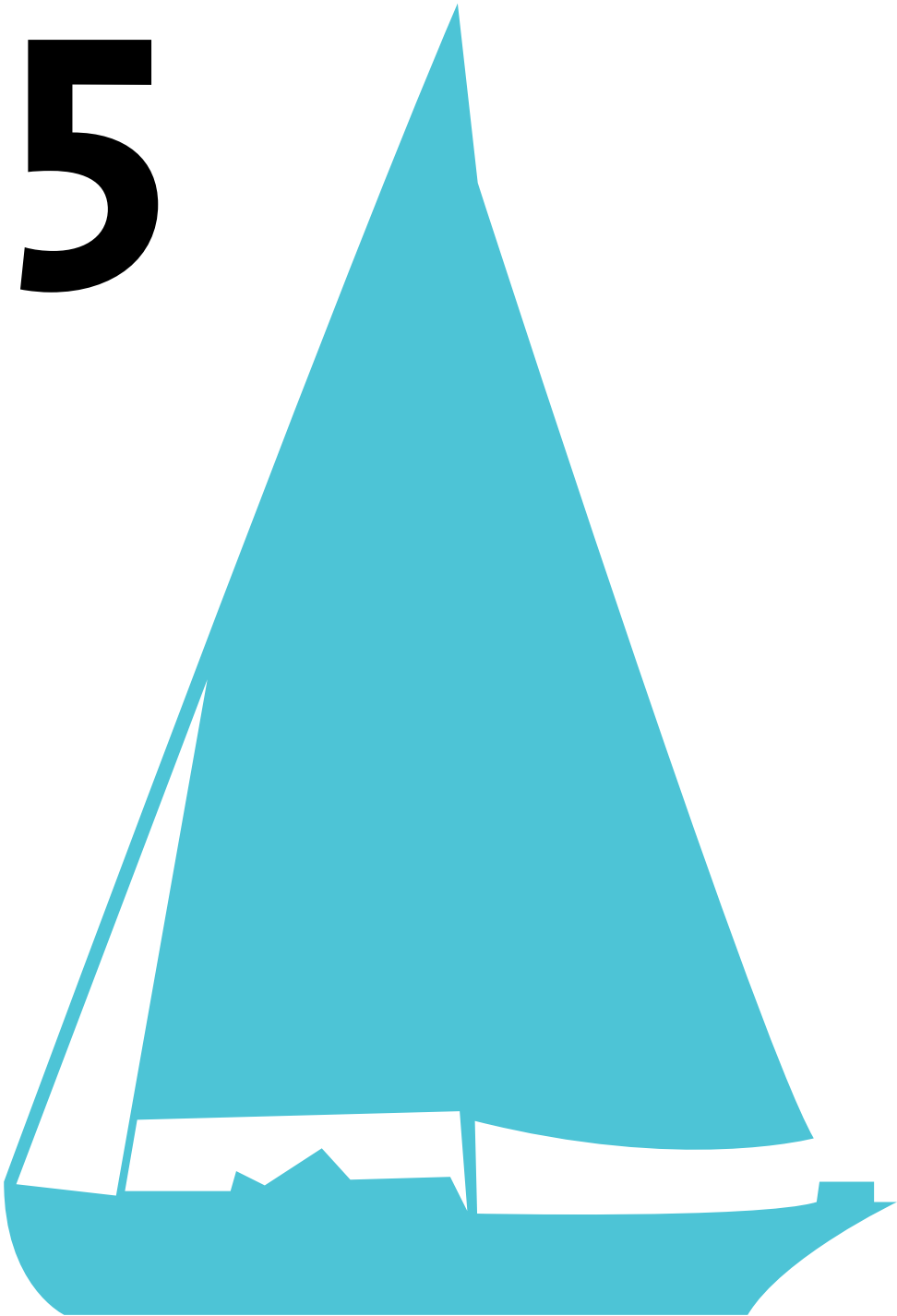
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

Gebruik van
Nederlandse
logies
accommo-
daties

5

Gebruik Nederlandse logiesaccommodaties

5.1 Algemeen

5.1 Algemeen

5.1.1 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties

Overnight stays in Dutch tourist accommodations

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x mln</i>				
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	34,2	32,6	31,5	33,7	34,6
Groepsaccommodaties	4,0	3,8	3,9	3,9	3,4
Huisjescomplexen	29,3	29,2	29,1	28,0	28,6
Kampeerterreinen	20,8	18,8	20,1	19,3	18,8
Totaal	88,3	84,5	84,5	84,9	85,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.2 Slaapplaats-bezettingsgraad in Nederlandse logiesaccommodaties

Bedplace occupancy rate for Dutch tourist accommodations

	2007	2008	2009	2010	2011
	%				
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	47,8	46,0	43,2	44,4	45,2
Groepsaccommodaties	22,6	22,8	23,7	24,1	21,4
Huisjescomplexen	38,6	38,5	36,8	35,6	35,0
Kampeerterreinen	11,9	10,6	11,7	11,4	11,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.3 Gemiddelde verblijfsduur in Nederlandse logiesaccommodaties¹⁾

Average length of stay (in nights) in Dutch tourist accommodations

	2007	2008	2009	2010	2011
<i>nachten</i>					
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7
Groepsaccommodaties	2,8	2,7	2,7	2,8	2,7
Huisjescomplexen	4,9	4,9	4,7	4,7	4,7
Kampeertreinen	5,8	5,9	5,7	5,5	5,5

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.4 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month of departure

	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x mln</i>					
Januari	3,7	3,7	3,5	3,5	3,6
Februari	4,0	4,2	3,9	3,9	3,7
Maart	4,5	4,9	4,1	4,2	4,5
April	7,0	5,9	6,6	6,6	7,5
Mei	9,6	9,5	9,0	9,6	8,0
Juni	8,8	8,3	8,9	8,0	9,8
Juli	11,9	11,8	12,1	12,4	11,7
Augustus	14,5	13,6	13,8	13,8	13,2
September	7,9	7,2	7,5	7,5	7,7
Oktober	7,2	7,1	6,8	6,9	7,0
November	4,8	4,3	4,4	4,6	4,6
December	4,4	4,1	4,1	3,9	4,0
Totaal	88,3	84,5	84,5	84,9	85,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

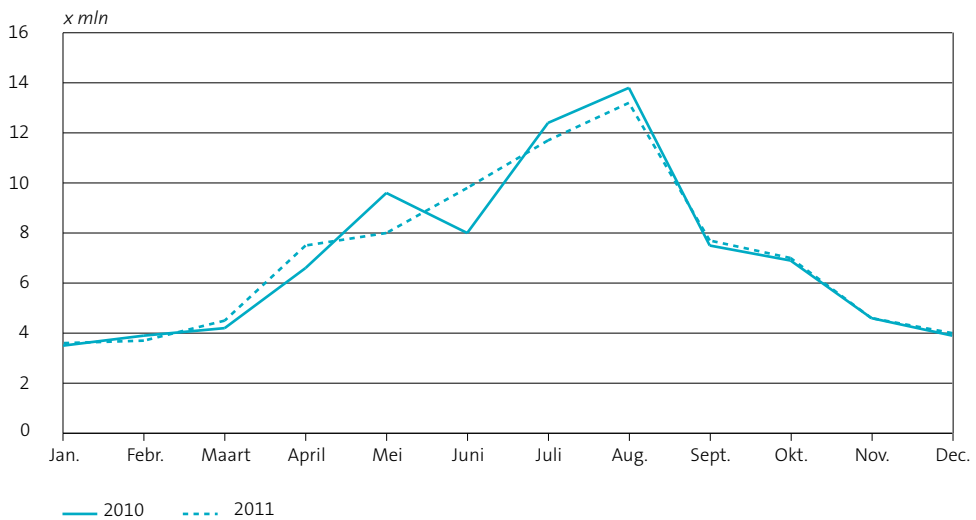
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.5 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month of departure

5.1.6 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

	2007	2008	2009	2010	2011
<i>x mln</i>					
Groningen	1,3	1,3	1,5	1,2	1,2
Friesland	4,7	4,6	5,1	4,7	4,7
Drenthe	5,7	5,6	5,8	5,7	5,2
Overijssel	5,2	5,3	5,6	5,3	5,4
Flevoland	1,6	1,6	1,7	1,6	1,3
Gelderland	10,2	9,8	9,5	9,5	9,5
Utrecht	2,4	2,4	2,4	2,2	2,4
Noord-Holland	19,8	18,7	18,9	20,2	20,3
Zuid-Holland	8,6	8,6	8,3	8,2	8,3
Zeeland	9,1	7,5	7,6	8,0	8,0
Noord-Brabant	9,0	8,9	8,4	8,8	9,1
Limburg	10,5	10,0	9,7	9,4	9,8
Nederland	88,3	84,5	84,5	84,9	85,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

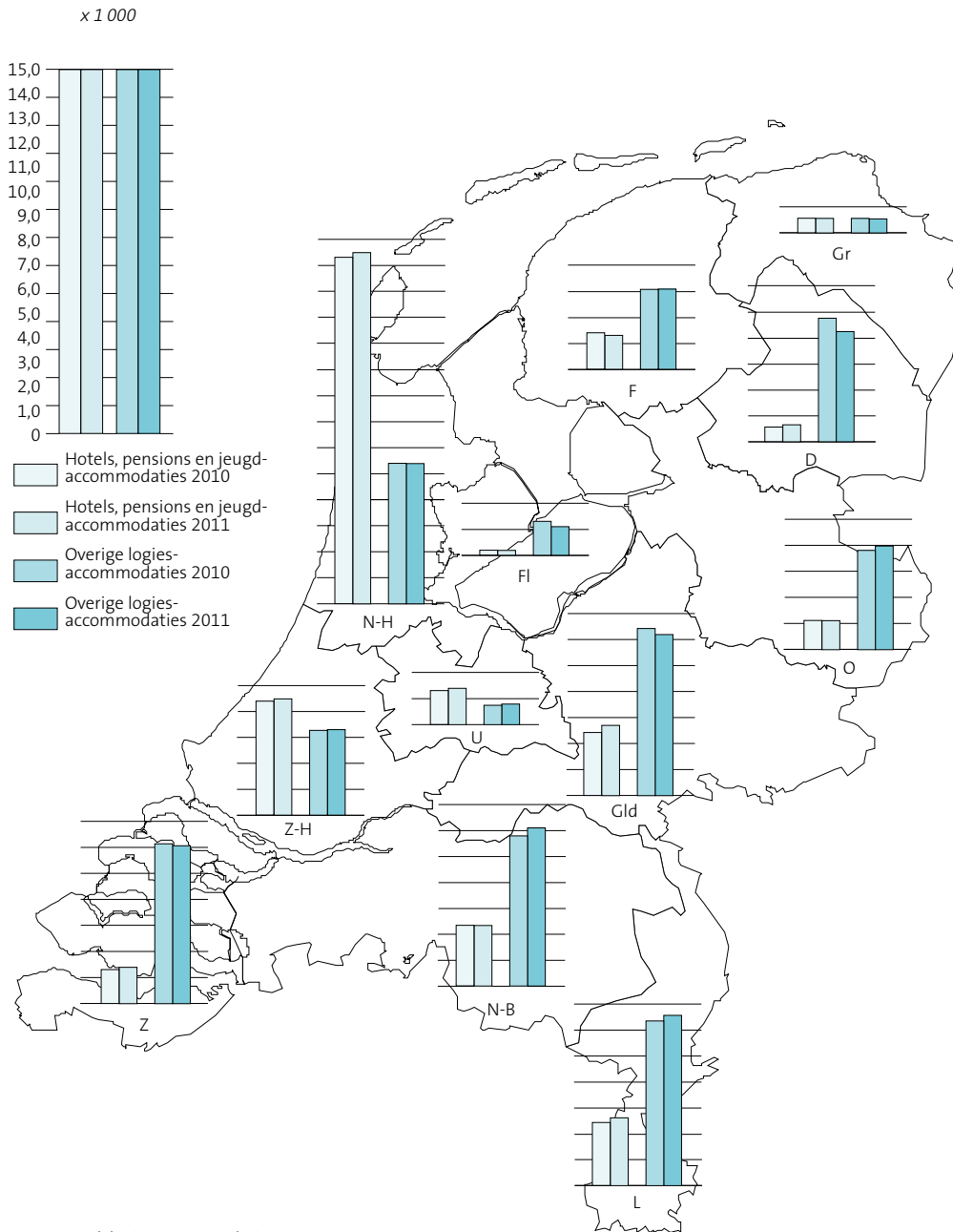
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

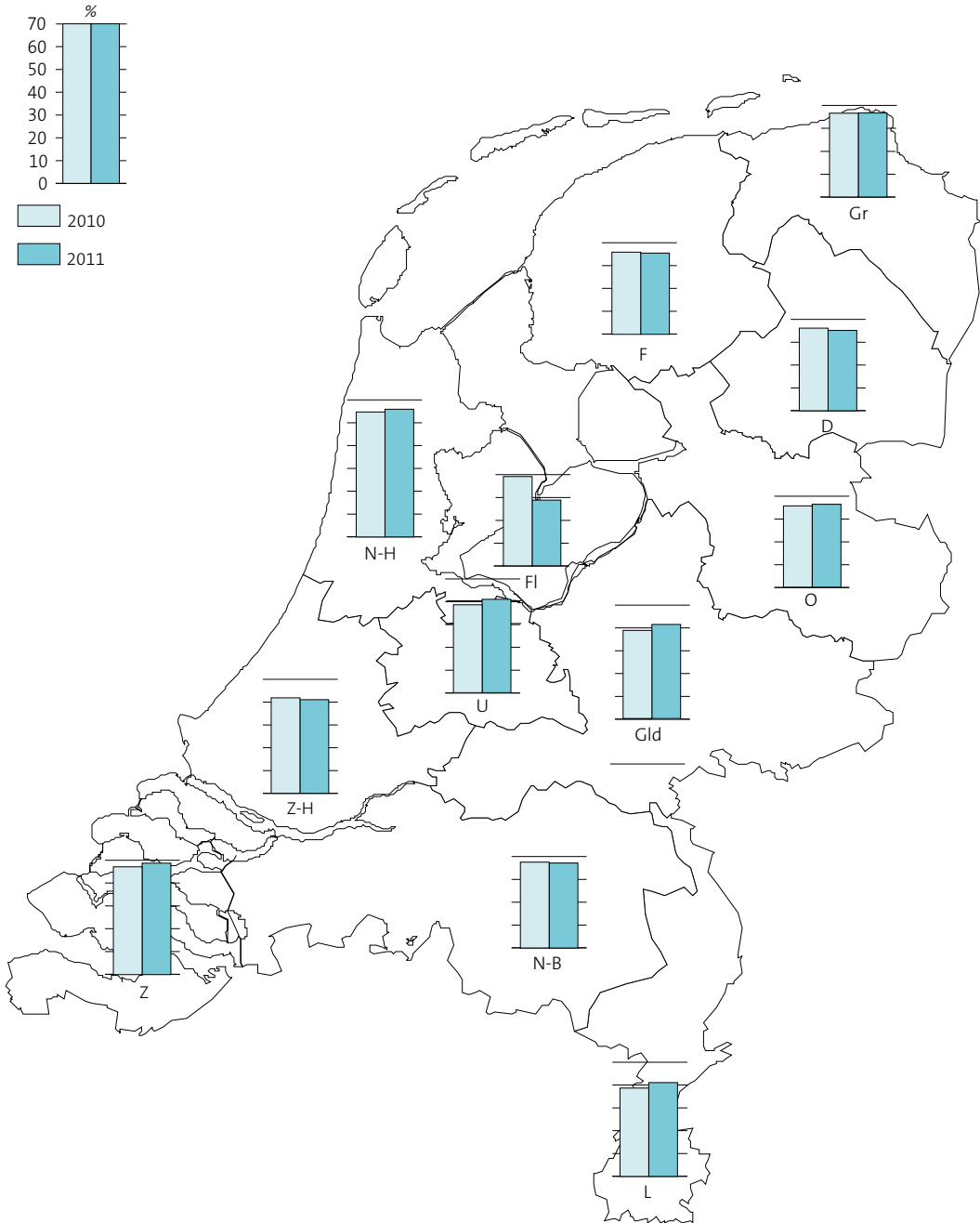
5.1.7 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

5.1.8 Bedbezettingsgraden in Nederlandse hotels, pensions en jeugdaccommodaties, per provincie
Bedplace occupancy rates in Dutch hotels, boarding houses and youth accommodations, per province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties

5.1.9 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x mln</i>				
Nederland	60,3	59,2	59,5	58,1	57,6
Buitenland	28,0	25,3	25,0	26,8	27,7
Totaal	88,3	84,5	84,5	84,9	85,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.10 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst en type accommodatie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence and type of accommodation

	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>x mln</i>				
Nederland					
Hotels en pensions ¹⁾	17,8	17,7	17,1	17,5	17,9
Groepsaccommodaties	3,5	3,4	3,4	3,3	3,0
Huisjescomplexen	22,1	22,4	22,4	21,2	21,3
Kampeerterreinen	16,8	15,7	16,6	16,0	15,5
Totaal	60,3	59,2	59,5	58,1	57,6
Buitenland					
Hotels en pensions ¹⁾	16,3	15,0	14,4	16,2	16,7
Groepsaccommodaties	0,5	0,5	0,5	0,6	0,4
Huisjescomplexen	7,2	6,7	6,6	6,8	7,3
Kampeerterreinen	4,0	3,1	3,5	3,3	3,3
Totaal	28,0	25,3	25,0	26,8	27,7
Totaal Nederland + buitenland	88,3	84,5	84,5	84,9	85,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011.

Frequentie: jaarlijks.

Vrijetijds besteding van Nederlanders

6

Vrijtijdsbesteding van Nederlanders

6.1 Algemeen

6.1 Algemeen

6.1.1 Vrijtijdsbesteding door de bevolking naar leeftijd, 2008 *Leisure activities of the population by age, 2008*

	Totaal	0-14 jaar	15-19 jaar	20-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75-84 jaar	85 jaar en ouder
	%										
Sport											
Lichamelijke sport ¹⁾											
1-4 uur per week	42	60	40	41	46	46	41	35	31	21	14
5 uur of meer per week	18	30	36	28	14	11	14	16	16	9	0
Cultuur											
Bezoek aan museum ¹⁾											
12 maal per jaar	1	0	0	1	1	1	1	3	2	1	0
3-11 maal per jaar	15	19	13	10	10	13	16	20	21	13	5
Uitgaan											
Cafébezoek											
minstens 1 maal per week	10	1	22	31	14	7	6	6	5	4	1
1-3 maal per maand	18	5	29	40	30	21	13	9	6	4	0
Frequentie vakantie											
1 maal per jaar	30	36	35	33	33	31	31	23	21	23	13
meer dan 1 maal per jaar	47	49	47	45	48	48	49	53	44	23	8
Mediagebruik											
TV kijken											
20 uur of meer per week	30	12	23	22	23	26	33	41	52	60	58
10-19 uur per week	37	37	34	41	40	43	39	35	31	28	22
5- 9 uur per week	19	28	25	22	21	18	17	14	11	6	5
1- 4 uur per week	11	16	16	13	14	10	9	8	4	5	7
minder dan 1 uur per week	3	7	3	2	1	2	1	2	1	1	8

Bron: CBS Permanent Onderzoek LeefSituatie.

¹⁾ Cijfers hebben betrekking op personen vanaf 4 jaar oud.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

6.1.2 Bestedingen van huishoudens aan ontspanning als percentage van hun totale bestedingen

Expenditure of households on leisure as a percentage of their total expenditure

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
	%					
Ontspanning	10,8	.				
Sport, spel en vakantie	7,3	7,2	7,6	7,2	7,9	7,4
sport en spel	1,2	.				
vakanties, kamperen en weekendbesteding	5,5	.				
w.o.						
vakantie binnenland	0,5	.				
vakantie buitenland	3,7	.				
Overige ontspanning ¹⁾	3,9	4,0	4,2	4,0	4,0	3,8
Totale bestedingen per huishouden ²⁾	28 743	29 218	30 065	31 228	31 252	31 497

Bron: CBS bestedingen van huishoudens

¹⁾ Muziek, zang, toneel, film, fotografie, radio, tv, cd-spelers en speelgoed. Zie voor meer informatie in de Toelichting op gebruikte begrippen.

²⁾ Gemiddelde besteding per huishouden per jaar.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

6.1.3 Consumentenprijsindices van bestedingscategorieën op het terrein van vrijetijdsbesteding

Consumer price indices of some leisure commodities

	2006 = 100	2007	2008	2009	2010	2011
	%					
Recreatie en cultuur	100,0	99,3	98,0	98,5	98,8	99,1
Hotels, cafés en restaurants	100,0	103,5	107,9	112,1	114,9	117,9
Totaal bestedingen alle huishoudens	100,0	101,6	104,1	105,4	106,7	109,2

Bron: Statistiek van de consumentenprijzen.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Maandstatistiek van de prijzen.

Frequentie: maandelijks.

6.1.4 Sportdeelname (= ten minste 1 keer per jaar) naar takken van sport, naar geslacht en leeftijd, 2007, bevolking 6 jaar en ouder (in procenten)

Sportparticipation (= at least 1 time a year) to sports, sex and age, 2007, population 6 years and older (percentage)

	totaal	geslacht		leeftijd (jaren)				
		man	vrouw	6-15 jaar	16-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
	%							
geen enkele	24	24	24	5	15	22	30	52
enige tak van sport	76	76	76	95	85	78	70	48
Solosport								
atletiek	2	2	2	5	2	1	1	1
auto/motorsport	2	4	0	1	3	2	2	0
fitness, aerobics	22	19	26	6	36	25	21	8
golf	4	5	3	3	4	4	5	3
gymnastiek, turnen	6	3	9	24	3	1	4	9
paardrijden	4	2	5	11	5	3	1	1
schaatsen	6	6	6	15	7	6	3	1
skaten, skeeleren	8	6	10	25	10	6	2	0
wielrennen, fietssport	22	26	19	14	18	24	30	21
hardlopen, joggen, trimmen	18	20	17	20	30	21	10	2
wandelsport, nordic walking	15	12	18	3	8	17	27	16
zeilen, roeien, kanoën, surfen	8	8	7	12	11	7	5	2
zwemmen	35	31	38	67	41	35	22	15
Duosport								
badminton	6	6	7	17	7	5	3	1
squash	3	4	2	1	7	3	1	0
tafeltennis	6	7	5	16	8	4	1	1
tennis	10	11	9	15	12	9	9	5
vecht- of verdedigingssport	3	5	2	11	5	2	1	0
Teamsport								
basketbal	4	4	3	14	5	1	1	0
handbal	2	2	2	7	2	1	1	0
hockey	3	3	3	12	4	1	1	0
korfbal	2	2	2	8	2	1	0	0
softbal, honkbal	2	2	2	6	3	0	0	0
veldvoetbal	13	20	6	40	20	8	2	1
volleybal	5	4	6	10	7	4	3	1
zaalvoetbal	6	10	2	14	11	3	1	0
Overig	8	7	8	12	8	7	5	6

Bron: SCP (Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 2007).

a) Getallen tellen niet op tot 100%, want mensen kunnen aan meerdere sporten doen.

6.1.5 Bezit duurzame recreatiegoederen, 2010*
*Ownership of durable recreational items, 2010**

	2001	2002	2003	2004	2008 ¹⁾	2009	2010
	%						
Tweede woning, vakantiehuisje of -bungalow	2	3	3	3	3,1	3,3	3,0
Stacaravan	2	2	2	2	1,6	1,7	1,7
Tourcaravan, vouwwagen	12	11	10	10	8,1	10,7	9,8
Bromfiets	6	6	.	3	4,2	4,9	4,7
Motor, scooter	9	9	.	9	10,9	10,4	9,0
Auto	73	74	76	78	76,4	79,7	79,2
Surfplank	5	4	.	3	.	.	.
Zeilboot of motorboot	3	3	.	4	3,3	2,5	3,9
Solarium, zonnebank	18	18	.	16	13,8	13,8	13,4

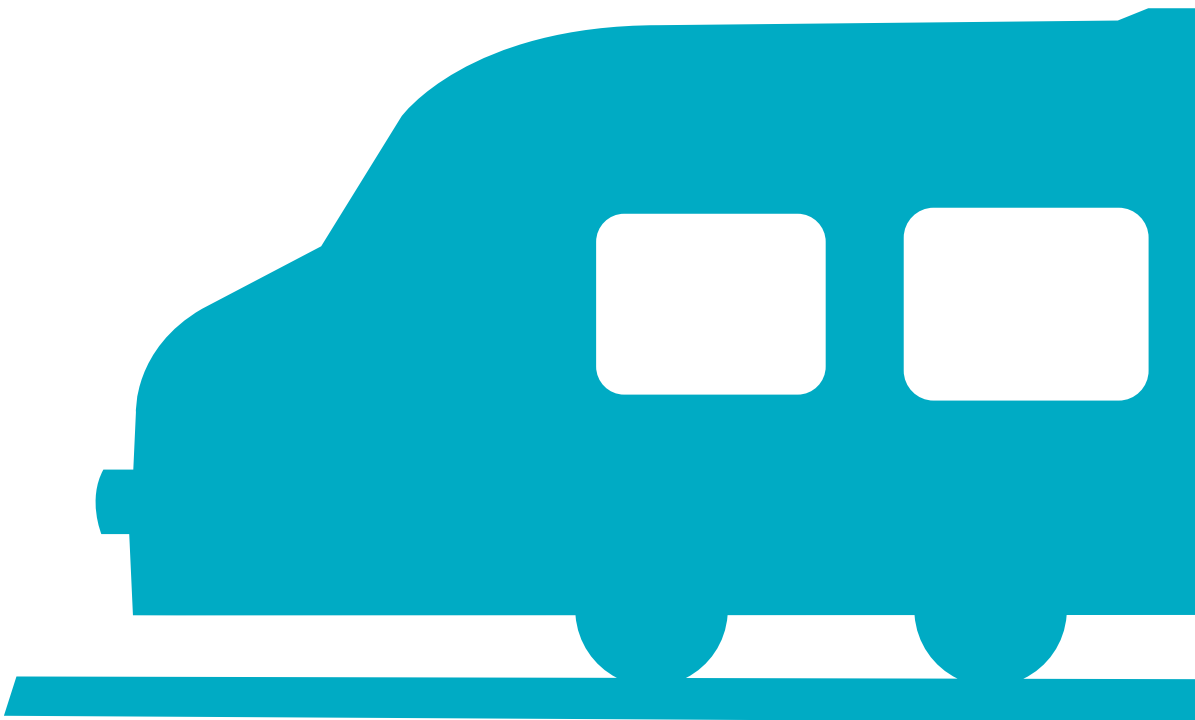
Bron: Sociaal-Economisch Panelonderzoek (2000–2004).

¹⁾ Vanaf 2008 cijfers uit het CBS Budgetonderzoek, deze zijn niet vergelijkbaar met eerdere jaren in deze tabel.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.
 Frequentie: jaarlijks.

Dagtochten
van
Nederlanders

7

Dagtochten van Nederlanders

7.1 Algemeen

7.1 Algemeen

7.1.1 Dagtochten naar belangrijkste activiteit

Day trips by most important activity

	1995/'96	2001/'02	2006/'07	Ontwikkeling 2006/'07 ten opzichte van 2001/'02
	<i>x mln</i>			%
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	53,2	58,0	41,4	-29
Sport en sportieve recreatie				
Wandelen	59,4	65,9	48,1	-27
Fietsen	43,0	47,9	34,8	-27
Golfen	3,8	6,2	6,8	9
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	31,2	33,4	28,4	-15
Overig	160,4	150,7	130,4	-13
Onbekend	0,0	0,3	2,2	
Toeschouwer/begeleider bij sport	33,1	36,3	38,0	5
Toeren	17,4	21,5	10,9	-49
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	89,8	109,8	119,0	8
Recreatief winkelen	129,1	112,8	134,3	19
Uitgaan				
Film, toneel, concert e.d.	41,3	58,0	56,7	-2
Uit eten, café, disco e.d.	144,9	165,6	159,6	-4
Overig (verenigingen, hobby's)	129,3	115,0	96,0	-17
Totaal	935,8	981,6	906,6	-8

Bron: Onderzoek dagrecreatie 1995/'96, 2001/'02, 2006/'07.

N.B: Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.2 Dagtochten naar jaargetijde en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by season and main activity, 2006/'07

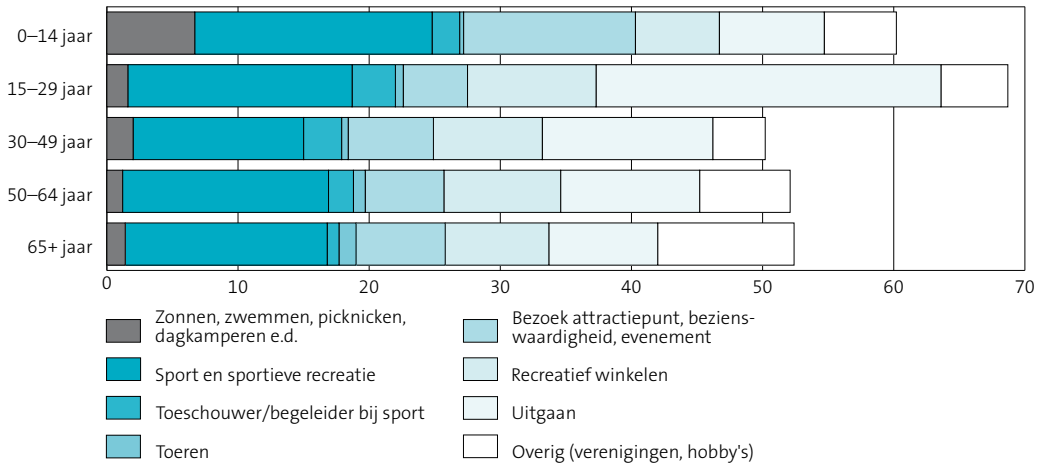
	Winter	Voorjaar	Zomer	Herfst	Totaal
	<i>x mln</i>				
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	7,2	11,7	14,7	7,7	41,4
Sport en sportieve recreatie					
Wandelen	11,9	14,1	9,0	13,0	48,1
Fietsen	2,8	13,6	12,3	6,1	34,8
Golfen	0,7	1,9	2,3	1,8	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	9,1	7,2	3,2	9,0	28,4
Overig	32,7	35,8	20,9	41,0	130,4
Onbekend	0,4	0,3	0,4	1,2	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	8,5	11,8	5,2	12,5	38,0
Toeren	1,1	3,0	4,1	2,7	10,9
Bezoek attractiepoint, bezienswaardigheid, evenement	22,4	31,9	35,6	29,1	119,0
Recreatief winkelen	38,7	30,3	26,0	39,3	134,3
Uitgaan					
Film, toneel, concert e.d.	15,6	13,4	13,2	14,4	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	44,4	37,4	36,3	41,5	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	27,1	26,9	12,3	29,7	96,0
Totaal	1,0	239,5	195,4	248,9	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B: Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

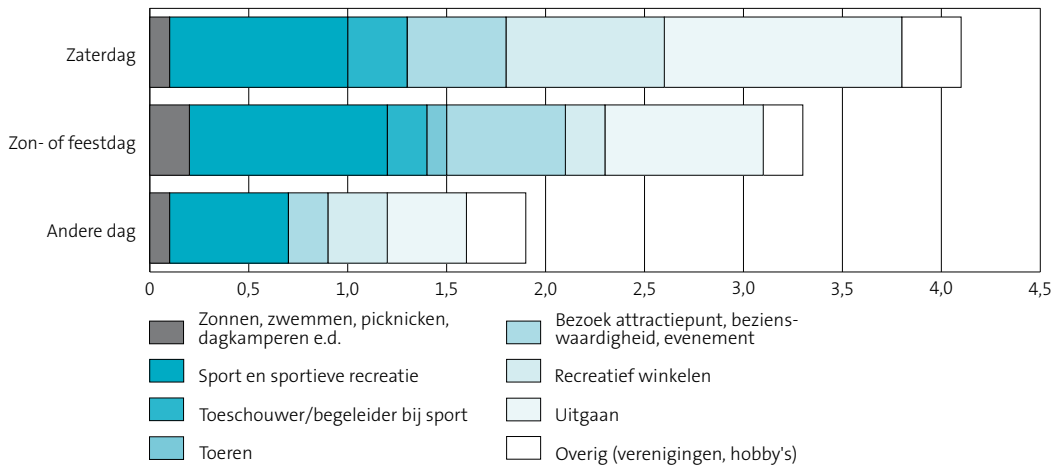
7.1.3 Gemiddeld aantal dagtochten per persoon naar leeftijd en belangrijkste activiteit, 2006/'07
Average number of day trips per person by age and main activity, 2006/'07

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

7.1.4 Aantal dagtochten naar weekday en belangrijkste activiteit, 2006/'07
Number of day trips by day of the week and main activity, 2006/'07

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

7.1.5 Dagtochten naar provincie van bestemming en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by main activity and province of destination, 2006/'07

	Nederland						
	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland	Utrecht
	<i>x mln</i>						
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	1,5	1,0	1,6	2,8	0,7	3,9	2,3
Sport en sportieve recreatie	7,6	10,7	6,9	16,0	3,2	30,9	18,8
Toeschouwer/begeleider bij sport	1,6	1,5	1,5	2,8	0,5	3,8	2,6
Toeren	0,7	0,5	0,5	0,7	0,2	1,4	0,5
Bezoek attractiepoint, bezienswaardigheid, evenement	3,6	3,6	4,0	6,4	2,2	13,3	10,6
Recreatief winkelen	5,5	3,9	3,9	8,5	3,0	14,4	10,2
Uitgaan	6,4	7,0	4,2	13,5	2,7	21,4	17,4
Overig (verenigingen, hobby's)	4,8	3,2	2,8	4,6	1,7	11,2	7,3
Totaal	31,7	31,4	25,3	55,3	14,2	100,2	69,7
	Nederland					Buitenland	Totaal
	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg		
	<i>x mln</i>						
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	7,6	10,3	1,9	4,6	2,4	0,8	41,4
Sport en sportieve recreatie	42,1	50,5	5,0	36,8	18,1	4,3	250,8
Toeschouwer/begeleider bij sport	6,4	7,1	0,3	6,7	2,9	0,4	38,0
Toeren	1,8	1,7	0,3	1,3	0,8	0,6	10,9
Bezoek attractiepoint, bezienswaardigheid, evenement	21,2	22,2	2,5	17,3	7,5	4,6	119,0
Recreatief winkelen	22,0	27,2	2,8	18,9	9,3	4,8	134,3
Uitgaan	40,2	46,7	3,8	34,7	15,0	3,4	216,3
Overig (verenigingen, hobby's)	14,0	19,6	2,2	13,7	10,2	0,6	96,0
Totaal	155,3	185,2	18,9	134,0	66,2	19,4	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.6 Dagtochten naar vervoermiddel en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by means of transport and main activity, 2006/'07

	Fiets	Auto	Openbaar vervoer	Overige vervoermiddelen	Geen vervoermiddelen	Totaal (abs.= 100%)
	%					x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	22	70	2	0	5	41,4
<i>Sport en sportieve recreatie</i>						
Wandelen	7	62	4	0	26	48,1
Fietsen	89	11	1	0	0	34,8
Golfen	4	95	0	0	1	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	31	56	1	1	11	28,4
Overig	35	54	2	1	7	130,4
Onbekend	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	25	63	6	0	6	38,0
Toeren	5	59	16	15	6	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	14	63	12	0	10	119,0
Recreatief winkelen	13	67	15	0	5	134,3
<i>Uitgaan</i>						
Film, toneel, concert e.d.	17	62	14	0	7	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	24	53	9	0	13	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	24	57	4	1	15	96,0
Totaal	24	58	8	1	10	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres. Als tijdens de dagtocht meer dan één vervoermiddel is gebruikt, is het vervoermiddel genomen waarmee de langste afstand is afgelegd.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.7 Dagtochten naar reisafstand en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by trip distance and main activity, 2006/'07

	Minder dan 5 km	5 tot 15 km	15 tot 30 km	30 km of meer	Totaal (abs.= 100%)
	%				x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	36	31	15	17	41,4
<i>Sport en sportieve recreatie</i>					
Wandelen	40	24	17	19	48,1
Fietsen	4	33	40	23	34,8
Golfen	17	43	19	21	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	55	31	7	7	28,4
Overig	53	27	11	9	130,4
Onbekend	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	38	24	17	20	38,0
Toeren	12	8	15	64	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	28	20	17	36	119,0
Recreatief winkelen	24	29	22	25	134,3
<i>Uitgaan</i>					
Film, toneel, concert e.d.	33	26	19	22	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	45	27	14	15	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	53	24	12	11	96,0
Totaal	38	26	16	20	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres. De reisafstand is de helft van het in totaal tijdens de dagtocht afgelegde aantal kilometers.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.8 Dagtochten naar duur van de dagtocht en belangrijkste activiteit, 2006/'07
Day trips by duration of the trip and main activity, 2006/'07

	2-3 uur	4-5 uur	6-7 uur	8 uur of meer	Totaal (abs.= 100%)
	%				x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	54	27	10	9	41,4
<i>Sport en sportieve recreatie</i>					
Wandelen	66	20	6	8	48,1
Fietsen	60	22	9	9	34,8
Golfen	23	36	23	18	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	81	8	4	6	28,4
Overig	66	22	5	6	130,4
Onbekend	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	52	28	10	9	38,0
Toeren	31	27	15	28	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	36	25	17	23	119,0
Recreatief winkelen	51	28	11	10	134,3
<i>Uitgaan</i>					
Film, toneel, concert e.d.	40	35	14	11	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	38	35	16	11	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	55	28	9	8	96,0
Totaal	50	27	11	11	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.9 Dagtochten naar bestemmingsprovincie en woonprovincie, 2006/'07

Day trips: province of residence and of destination, 2006/'07

Woonprovincie	Bestemming Provincie						
	Totaal Nederland	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland
x 1 000							
Groningen	31 090	24 010	1 420	3 570	520	90	620
Friesland	33 710	1 690	27 510	1 140	860	300	850
Drenthe	25 130	3 450	510	17 690	1 570	110	320
Overijssel	55 680	270	290	1 390	45 070	600	3 570
Flevoland	16 200	90	320	180	620	10 150	1 170
Gelderland	103 950	280	250	370	3 830	540	79 240
Utrecht	67 990	90	110	250	600	610	4 040
Noord-Holland	148 210	790	640	260	690	1 230	1 710
Zuid-Holland	190 460	750	280	200	860	330	2 510
Zeeland	18 630	40	40	30	60	60	100
Noord-Brabant	140 010	180	30	140	470	70	4 230
Limburg	75 580	50	0	60	130	100	1 800
Totaal	906 640	31 690	31 390	25 290	55 300	14 200	100 160
x 1 000							
	Utrecht	Noord- Holland	Zuid- Holland	Zeeland	Noord- Brabant	Limburg	Buitenland, onbekend
Groningen	170	230	70	0	100	0	300
Friesland	250	700	180	30	140	0	60
Drenthe	190	360	100	0	180	30	610
Overijssel	700	890	930	100	500	160	1 200
Flevoland	1 210	1 740	420	0	120	130	70
Gelderland	6 480	3 570	2 480	250	3 700	690	2 260
Utrecht	49 380	6 550	3 670	70	1 610	600	410
Noord-Holland	4 340	130 370	6 150	310	1 120	230	350
Zuid-Holland	5 160	7 380	164 700	1 370	5 500	590	810
Zeeland	130	240	930	14 610	1 430	0	950
Noord-Brabant	1 340	2 490	4 960	1 880	115 960	3 310	4 960
Limburg	360	810	610	230	3 610	60 420	7 390
Totaal	69 730	155 330	185 200	18 860	133 980	66 160	19 370

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.10 Dagtochten naar toeristengebied, 2006/'07

Day trips: tourist area, 2006/'07

Toeristengebied	Totaal
	<i>x 1 000</i>
Waddeneilanden	1 626
Noordzeepadplaatsen	45 985
IJsselmeerkust	39 936
Deltagebied	35 463
Meren in Groningen, Friesland, N-W Overijssel	16 363
Hollands-Utrechtse meren	10 213
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	34 134
Veluwe en Veluwerand	41 703
Gelders rivierengebied	15 122
Achterhoek	24 701
Twente, Salland en Vechtstreek	49 729
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	33 824
West- en Midden Brabant	100 820
Oost-Brabant, Noord- en Midden- Limburg en Rijk van Nijmegen	73 651
Zuid-Limburg	34 767
Vier grote steden	151 490
Overig Nederland	177 744
Buitenland	19 369
Totaal	906 640

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.11 De 10 meest bezochte attractiepunten

Top ten of most visited attractions

	2008	2009	2010	2011
	<i>1 000 bezoekers</i>			
De Efteling	3 290	4 000	3 900	4 125
Van Gogh Museum	1 475	1 451	1 430	1 600
Burgers Zoo	1 520	1 525	1 470	1 505
Diergaarde Blijdorp	1 608	1 562	1 552	1 504
Attractiepark Slagharen	1 438	1 572	1 470	1 450
Attractiepark Duinrell	1 356	1 349	1 358	1 362
Natura Artis Magistra	1 238	1 208	1 135	1 261
Anne Frank Huis	999	986	1 050	1 104
Rijksmuseum Amsterdam	970	880	893	1 000
Ouwehands Dierenpark	910	930	905	935

Bron: Respons / NBTC.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Om een plaats in de Top 10 Dagattracties te kunnen verwerven gelden de volgende criteria:

- een dagattractie heeft een permanente eigen collectie waar bezoekers primair voor komen: zoals attracties, klimtoestellen, dieren en schilderijen;
- een dagattractie moet onlosmakelijk verbonden zijn met haar locatie(s);
- een dagattractie heft entree;
- een dagattractie heeft een bovenregionale betekenis:
 - minimaal 10 procent van de bezoekers is speciaal van buiten de regio naar de dagattractie gekomen.

7.2.1 Uitgaven voor dagtochten, 2006/'07
Expenditure on day trips, 2006/'07

	Totaal van alle dagtochten				Gemiddeld per persoon per dagtocht			
	entree- en deelname- kosten	consumptie- kosten	reiskosten	totaal	entree- en deelname- kosten	consumptie- kosten	reiskosten	totaal
	<i>mln euro</i>				<i>euro</i>			
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	137	156	64	357	3,30	3,78	1,54	8,62
Sport en sportieve recreatie	719	969	350	2 038	2,87	3,86	1,39	8,12
w.o. Wandelen	31	183	114	328	0,64	3,80	2,38	6,82
Fietsen	20	171	24	215	0,58	4,91	0,69	6,18
Golfen	105	57	17	180	15,55	8,41	2,58	26,53
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	193	73	29	296	6,81	2,58	1,02	10,41
Overig	355	477	160	992	2,72	3,65	1,23	7,61
Onbekend	14	8	4	27
Toeschouwer/begeleider bij sport	140	194	81	416	3,69	5,12	2,14	10,95
Toeren	77	106	80	262	7,02	9,68	7,32	24,02
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	540	914	420	1 874	4,54	7,68	3,53	15,75
Recreatief winkelen	45	991	423	1 459	0,34	7,38	3,15	10,87
Uitgaan	1 111	3 875	500	5 486	5,13	17,92	2,31	25,36
w.o. Film, toneel, concert e.d.	752	441	138	1 331	13,26	7,78	2,44	23,48
Uit eten, café, disco e.d.	359	3 434	362	4 155	2,25	21,51	2,27	26,03
Overig (verenigingen, hobby's)	347	321	155	823	3,62	3,34	1,62	8,58
Totaal	3 116	7 526	2 073	12 715	3,44	8,30	2,29	14,02

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

8

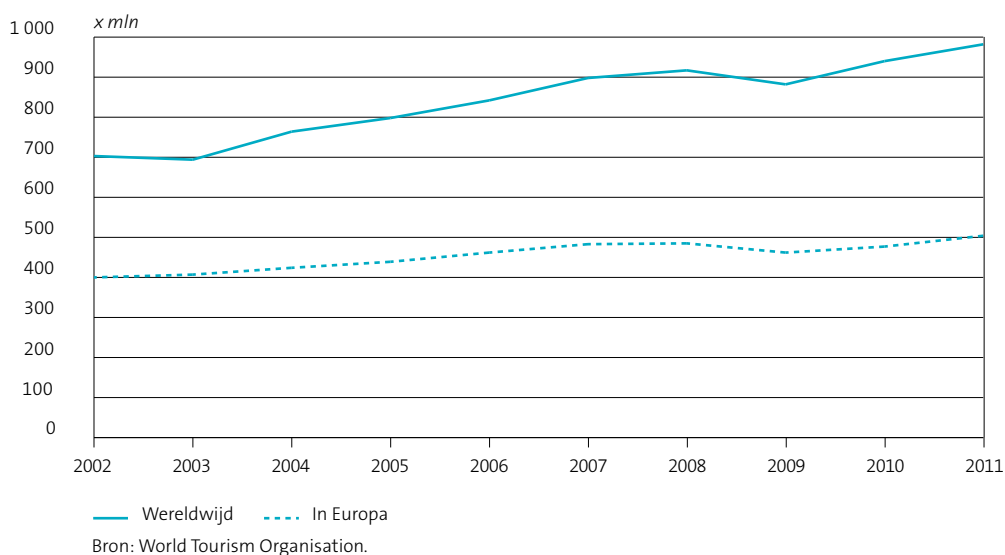
Internationaal toerisme

8.1 Algemeen

8.2 Financieel

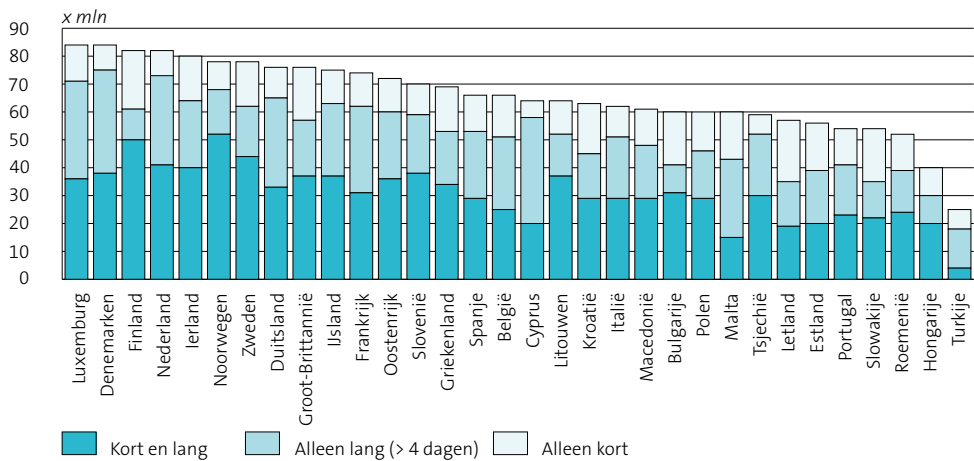
8.1 Algemeen

8.1.1 Geregisteerde aankomsten van buitenlandse reizigers in logiesaccommodaties, wereldwijd en in Europa *Registered arrivals of foreign travelers in tourist accommodations, world wide and in Europe*

8.1.2 Deelname van de bevolking aan vakanties in de EU, 2010

Participation of the population in holidays in the EU, 2010

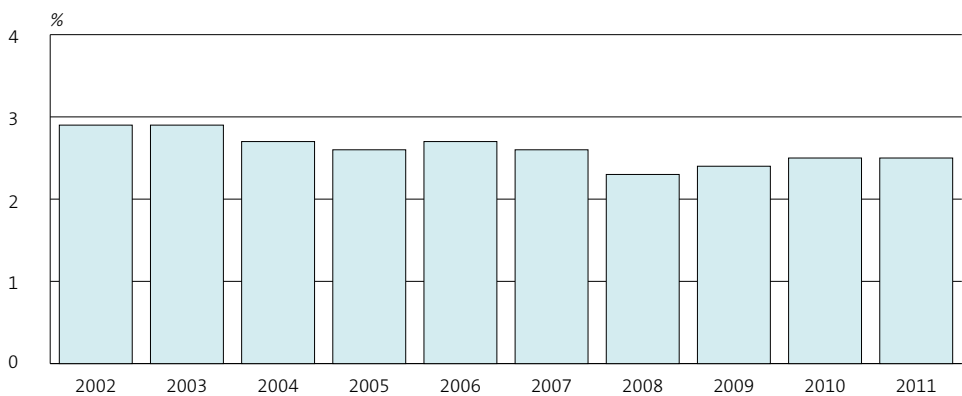
Bron: Europese Commissie

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: Survey on the attitudes of Europeans towards tourism.

8.1.3 Marktaandeel van Nederland in het Europese uitgaande toerisme ¹⁾

Market share of the Netherlands in the European outbound tourism

Bron: ETM.

¹⁾ Het aandeel van alle uitgaande reizen van Europese landen dat naar Nederland gaat.

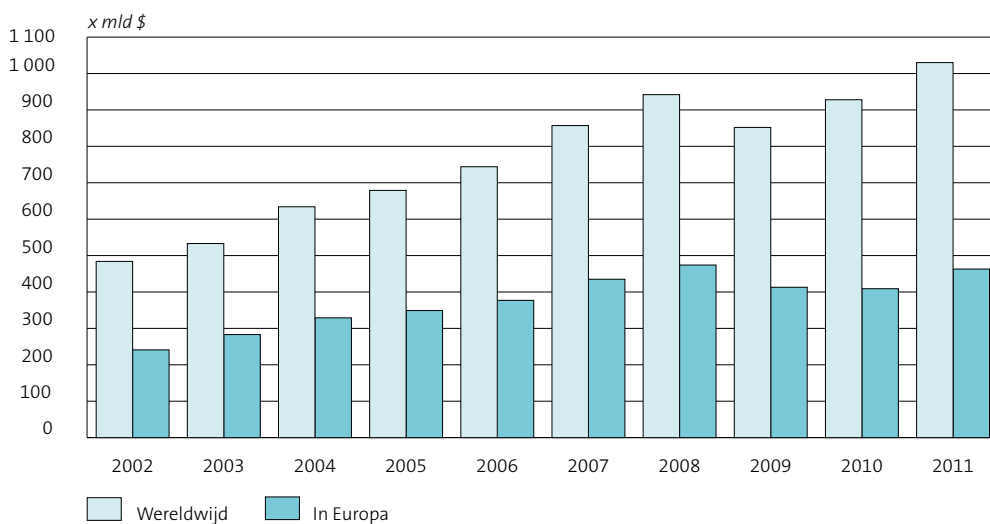
Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: European Travel Monitor.

Frequentie: jaarlijks.

8.2 Financieel

8.2.1 Ontvangsten uit het reisverkeer *International tourists receipts*

Bron: World Tourism Organization.

8.2.2 Top 10 landen belangrijkste besteders internationaal reisverkeer in 2011

Top 10 countries on international tourism expenditure in 2011

	2010	2011
<i>miljarden dollars</i>		
1. Duitsland	78,1	84,3
2. Verenigde Staten	75,5	79,1
3. China	54,9	72,6
4. Groot-Brittannië	50,0	50,6
5. Frankrijk	38,5	41,7
6. Canada	29,6	33,0
7. Rusland	26,6	32,5
8. Italië	27,1	28,8
9. Japan	27,9	27,2
10. Australië	22,2	26,9
Nederland	19,6	20,5

Bron: World Tourism Organization.

Voornaamste publicatie: UNWTO Tourism Highlights.

Frequentie: jaarlijks.

8.2.3 Top 10 landen belangrijkste ontvangers internationaal reisverkeer in 2011

Top 10 countries on international tourism receipts in 2011

	2010	2011
<i>miljarden dollars</i>		
1. Verenigde Staten	103,5	116,3
2. Spanje	52,5	59,9
3. Frankrijk	46,6	53,8
4. China	45,8	48,5
5. Italië	38,8	43,0
6. Duitsland	34,7	38,8
7. Groot-Brittannië	32,4	35,9
8. Australië	29,8	31,4
9. Macao (China)	27,8	...
10. Hong Kong (China)	22,2	...
Nederland	12,9	14,4

Bron: World Tourism Organization.

Voornaamste publicatie: UNWTO Tourism Highlights.

* Gegevens nog niet bekend.

Frequentie: jaarlijks.

9

De economische betekenis van toerisme in Nederland

9.1 Algemeen

9.1 Algemeen

9.1.1 Ontvangsten uit het reisverkeer naar land van herkomst

International tourist receipts by country of residence

	2007	2008	2009	2010	2011**
<i>mln euro</i>					
EU euro-zone	6 018	5 718	5 791	6 267	6 695
EU alle landen	7 743	7 284	7 133	7 757	8 215
België	1 012	1 024	1 102	1 179	1 339
Denemarken	118	113	101	112	110
Duitsland	3 631	3 414	3 423	3 592	3 813
Finland	37	39	34	39	53
Frankrijk	446	413	423	508	508
Griekenland	35	36	40	39	38
Groot-Brittannië	1 380	1 243	1 031	1 139	1 134
Ierland	88	90	88	84	73
Italië	301	283	272	338	351
Luxemburg	29	25	25	33	34
Oostenrijk	62	65	55	55	68
Portugal	37	37	41	45	54
Spanje	333	276	262	326	328
Zweden	79	76	66	76	86
Zwitserland	128	112	118	132	158
Verenigde Staten	633	540	502	605	629
Canada	85	83	70	88	92
Japan	83	75	62	77	78
Overige landen	964	903	982	1 251	1 431
Totaal	9 710	9 094	8 867	9 718	10 377

Bron: CBS.

** Nader voorlopige cijfers in afwachting van definitieve jaarcijfers.

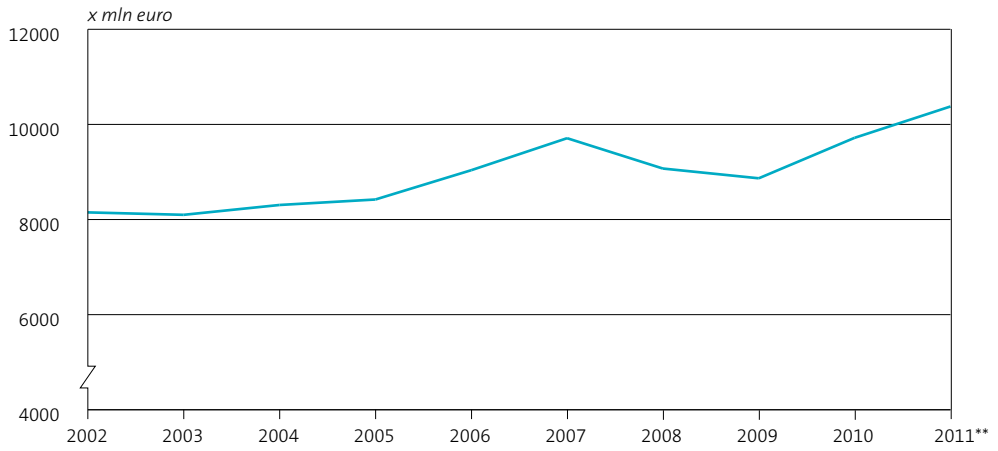
Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: CBS / Statline.

Frequentie: per kwartaal.

9.1.2 Ontvangsten uit het reisverkeer

International tourist receipts

Bron: De Nederlandsche Bank / CBS.

** Nader voorlopige cijfers 2011; in afwachting van definitieve jaarcijfers.

9.1.3 Kerncijfers Satellietrekening Toerisme in lopende prijzen

	Eenheid	2005	2006
Toeristische indicatoren			
Interne toeristische bestedingen ¹⁾	<i>mln euro</i>	32 163	33 973
Toeristisch BBP	<i>mln euro</i>	15 379	16 096
% van het totale BBP	%	3,0	3,0
Toeristische toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) ²⁾	<i>mln euro</i>		13 403
% van totale toegevoegde waarde	%	2,8	2,8
Toeristische banen	<i>x 1 000 banen</i>	377	385
% van het totale aantal banen	%	4,3	4,3
Toeristisch werkzame personen	<i>x 1 000 personen</i>	336	346
% van het totale aantal werkzame personen	%	4,1	4,1
Toeristisch arbeidsvolume	<i>x 1 000 vte's</i>	237	242
% van het totale arbeidsvolume	%	3,7	3,7
Recreatieve bestedingen van ingezetenen	<i>mln euro</i>		32 615
% van de totale consumptieve bestedingen van huishoudens	%	12,6	12,8
Verschillende soorten toeristische consumptie			
Intern toerisme ¹⁾	<i>mln euro</i>		
inkomend toerisme ²⁾		32 163	33 973
binnenlands toerisme ³⁾		6 166	6 637
bestemming binnenland		21 698	22 869
bestemming buitenland ⁴⁾		17 972	18 981
duurzame recreatiegoederen ⁵⁾		3 725	3 888
sociale overdrachten ⁵⁾		2 670	2 752
		1 629	1 714
<i>waarde-indexcijfers (2001=100)</i>			
Toeristische indicatoren			
Interne toeristische bestedingen ¹⁾		108,4	114,5
Toeristisch BBP		108,1	113,1
Toeristische toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) ²⁾		108,3	113,0
Recreatieve bestedingen van ingezetenen		104,7	109,9
Verschillende soorten toeristische consumptie			
Intern toerisme ¹⁾		108,4	114,5
inkomend toerisme ²⁾		107,7	115,9
binnenlands toerisme ³⁾		109,6	115,5
bestemming binnenland		108,6	114,7
bestemming buitenland ⁴⁾		114,8	119,8
duurzame recreatiegoederen ⁵⁾		101,5	104,6
sociale overdrachten ⁵⁾		107,7	113,4

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

¹⁾ Intern toerisme is het toerisme van niet-ingezetene en ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. De interne toeristische bestedingen zijn de som van bestedingen ten behoeve van inkomend toerisme, binnenlands toerisme. (inclusief de binnenlandse uitgaven aan reizen met een buitenlandse bestemming), duurzame recreatiegoederen en sociale overdrachten (inclusief btw).

²⁾ Inkomend toerisme is het toerisme van niet-ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland (exclusief. transferpassagiers).

³⁾ Binnenlands toerisme is het toerisme van ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. Hier wordt alleen de component van het binnenlandse toerisme bedoeld die betrekking heeft op bestemmingen binnen Nederland, omdat de component die betrekking heeft op bestemmingen in het buitenland apart wordt weergegeven.

⁴⁾ Dit betreft het binnenlandse toerisme dat betrekking heeft op bestemmingen in het buitenland (binnenlandse uitgaven aan reizen met een buitenlandse bestemming).

⁵⁾ De duurzame recreatiegoederen zijn duurzame goederen die hoofdzakelijk voor recreatieve doeleinden worden gebruikt (zoals caravans, kampeerspullen en sportartikelen). Deze kunnen herhaaldelijk worden gebruikt en zijn daarom niet eenduidig aan één soort bezoeker of toerisme toe te wijzen.

2007	2008	2009	2010*	2011*
35 875	37 087	35 145	35 983	37 280
16 624	17 257	16 634	17 141	17 623
2,9	3,0	2,9	2,9	2,9
13 717		13 670	14 106	14 472
2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
397	401	398	403	412
4,3	4,3	4,3	4,4	4,5
355	358	355	359	367
4,1	4,1	4,1	4,2	4,2
249	250	247	250	255
3,7	3,7	3,7	3,7	3,8
34 124		34 241	34 539	35 185
12,9	13,1	13,0	12,9	13,0
35 875	37 087	35 145	35 983	37 280
7 034	7 340	6 965	7 355	7 747
24 193	25 028	23 720	24 218	25 113
20 017	20 536	19 650	20 058	20 746
4 176	4 492	4 070	4 160	4 367
2 872	2 883	2 628	2 549	2 530
1 775	1 835	1 832	1 861	1 890
120,9	125,0	118,5	120,8	125,1
116,8	121,2	116,9	118,9	123,3
115,6	118,3	115,2	117,5	120,9
115,0	119,5	115,4	115,8	117,9
120,9	125,0	118,5	120,8	125,1
122,9	128,2	121,7	128,9	135,4
122,2	126,4	119,8	121,6	125,9
121,0	124,1	118,7	120,9	124,9
128,7	138,4	125,4	124,9	131,1
109,2	109,6	99,9	95,5	96,0
117,4	121,3	121,2	123,1	125,3

⁶⁾ Overheidssubsidies leiden er soms toe dat een bezoeker niet de volledige kosten van een dienst op zich neemt. (voorbeelden zijn subsidies aan musea, bijstandssubsidies voor recreatieve activiteiten; of studenten OV-kaarten die voor toeristische doeleinden worden gebruikt). In deze gevallen worden de subsidies in de Tourism Satellite Account geregistreerd als sociale overdrachten. Daarnaast worden ook de toeristische consumptieve bestedingen van IZWh's (instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens) meegeteld in de sociale overdrachten. Voorbeelden van zulke instellingen zijn sport- en hobbyverenigingen.

9.1.4 Gebruik van kenmerkende toeristische diensten in Nederland, 2011

Use of characteristic tourism products of the Netherlands, 2011

Diensten	Zakelijke reizigers		Recreatieve toeristen		Overig gebruik ¹⁾	
	zonder overnachting	met	zonder overnachting	met		
<i>mln euro</i>						
A. Gebruik door niet-ingezetenen						
Accommodatiediensten		321		542		
Maaltijd- en drankverstreking	29	233	108	604		
Passagiersvervoer	6	341	37	988		
Reisbemiddeling en reisorganisatie	0	0	0	1		
Culturele diensten	0	6	14	195		
Sport en overige recreatie	0	0	11	88		
Totaal karakteristieke toeristische diensten	35	901	170	2 418		
B. Gebruik door ingezetenen						
Accommodatiediensten		484		1 344	0	
Maaltijd- en drankverstreking	544	255	6 935	783	0	
Passagiersvervoer	341	31	750	50	2 951	
Reisbemiddeling en reisorganisatie	11	5	10	14	1 129	
Culturele diensten	21	0	1 213	63	1 133	
Sport en overige recreatie	21	0	2 136	12	575	
Totaal karakteristieke toeristische diensten	938	775	11 044	2 266	5 788	
		Niet-ingezetenen		Ingezetenen		Interne toeristische bestedingen ²⁾
<i>mln euro</i>						
Accommodatiediensten	863		1 828		2 691	
Maaltijd- en drankverstreking	974		8 517		9 491	
Passagiersvervoer	1 372		4 123		5 495	
Reisbemiddeling en reisorganisatie	1		1 169		1 170	
Culturele diensten	215		2 430		2 645	
Sport en overige recreatie	99		2 744		2 843	
Totaal karakteristieke toeristische diensten	3 524		20 811		24 335	

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

¹⁾ Overig gebruik omvat sociale overdrachten en binnenlandse consumptie m.b.t. reizen naar het buitenland.

²⁾ Bestedingen van niet-ingezetene en ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. Merk op dat de hier genoemde interne toeristische bestedingen alleen de karakteristieke goederen en diensten omvatten, terwijl deze in tabel 9.1.3 ook de niet-karakteristieke goederen en diensten omvatten.

9.1.5 Toeristische bestedingen naar bedrijfsklasse (2001=100)

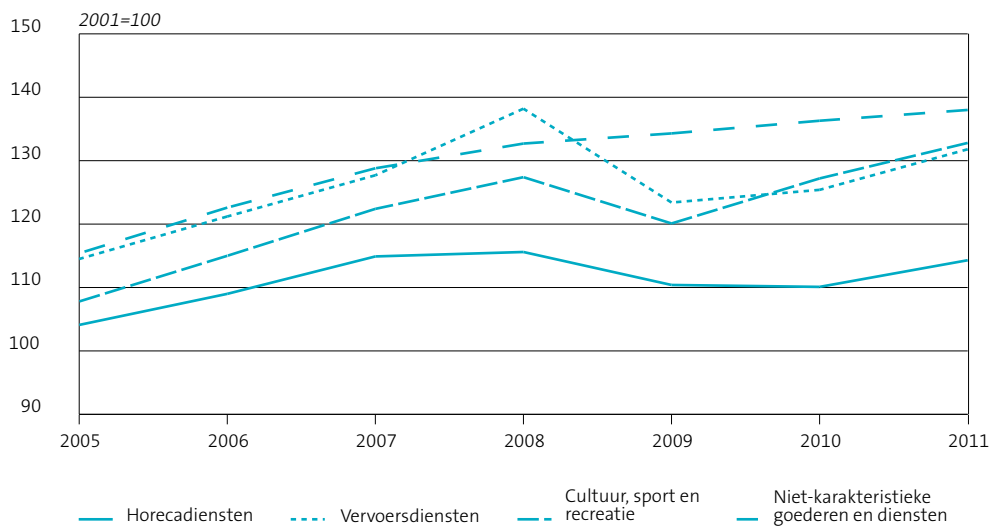
Touristic consumption by line of business

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Horecadiensten	104,1	109,0	114,9	115,6	110,4	110,1	114,3
Vervoersdiensten	114,5	121,2	127,7	138,2	123,4	125,4	131,8
Cultuur, sport en recreatie	115,4	122,6	128,8	132,7	134,3	136,3	138,0
Niet-karakteristieke goederen en diensten	107,8	115,0	122,4	127,4	120,1	127,2	132,8

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

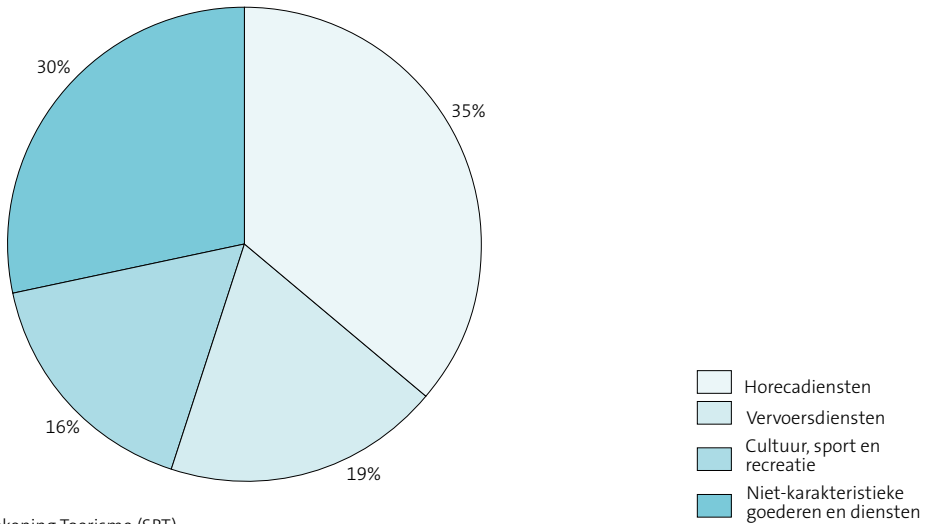
9.1.6 Toeristische bestedingen naar bedrijfsklasse

Touristic consumption by line of business

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

9.1.7 Bijdrage bedrijfsklassen aan de Interne Toeristische Bestedingen in LP, 2011
Contribution per line of business to internal touristic consumption in CP, 2011

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

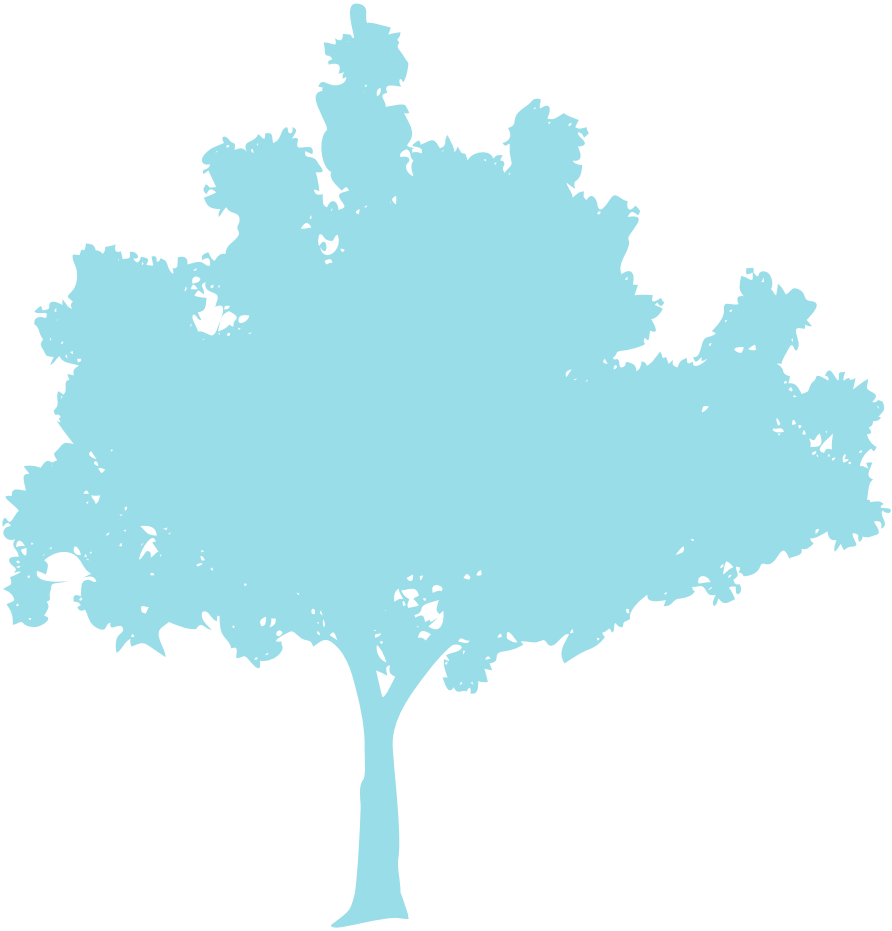
9.1.8 Werkgelegenheid in de sector toerisme en recreatie
Employment in the tourism and recreation sector

SBI-code	Bedrijfstakken/branches SBI2008	Banen van werknemers		
		2008dec**	2009dec**	2010dec*
<i>x 1 000</i>				
55	Logiesverstrekking	65,5	62,9	64,3
56	Eet- en drinkgelegenheden	249,6	250,1	258,0
79	Reisbureaus, reisorganisatie en -info	23,1	21,1	20,8
90	Kunst	26,9	26,8	26,9
91	Bibliotheken, musea en natuurbehoud	22,6	23,7	23,4
93	Sport en recreatie	71,1	72,2	73,7

CBS: Arbeid en sociale zekerheid.

Duurzaam- heid in relatie tot toerisme en recreatie

10

Duurzaamheid in relatie tot toerisme en recreatie

10.1 Toelichting

10.2 Recreatiedruk per provincie 2001–2011

- Dagrecreatie; aantal dagtochten
- Recreatiedruk door dagrecreatie
- Toerisme; aantal overnachtingen
- Recreatiedruk door toerisme
- Relevantie
- Referenties

10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties

10.4 De 'Carbon Footprint' van de Nederlandse vakantieganger

- Achtergrond en methode
- Overzicht voor 2011
- Referenties

10.1 Toelichting

Hoofdstuk 10 behandelt het onderwerp duurzaamheid binnen de toerisme- en recreatiesector. Mondiale opwarming en effecten op het klimaat hebben de afgelopen jaren nadrukkelijk in de belangstelling gestaan. De toerisme- en recreatiesector is een sector die op velerlei manieren een effect heeft op haar omgeving. Zo betekenen recreëren en reizen CO₂ uitstoot en zodoende, zo leeft de overtuiging, een effect op het klimaat. Veelvuldig bezoek aan een gebied resulteert in een hogere druk op het milieu en leefomgeving en kan schade toebrengen aan ecosystemen of de aantrekkelijkheid van een gebied teniet doen. Duurzaamheid betekent meer. Duurzaamheid behelst zorgvuldige omgang met bronnen en middelen zodat activiteiten zoals reizen en recreëren kunnen blijven bestaan. Dit hoofdstuk probeert aandacht te schenken aan een aantal aspecten van reizen en recreëren in relatie tot duurzaamheid. Daarmee wordt gepoogd een voorzichtige aanzet in cijfers te geven voor de discussie op het gebied van duurzaamheid in relatie tot deze sector. Zo wordt in dit hoofdstuk de toerisme- en recreatiedruk die Nederlandse gebieden te verduren krijgen, weergegeven en er wordt aandacht besteed aan certificering van logiesaccommodaties in Nederland en de daarmee gepaard gaande capaciteit. Tevens wordt de Carbon footprint voor de Nederlandse toerist besproken als een benadering in de discussie over effecten die Nederlandse toeristen hebben met hun reisgedrag. Deze paragraaf is wederom geschreven in samenwerking met het NHTV door dhr. Paul Peeters en partners en wordt gevolgd door meer specifieke cijfers ten aanzien van CO₂ emissies en eco- efficiency.

10.2 Recreatiedruk per provincie 2001–2011

Dagrecreatie en toerisme geven een verhoogde druk op de natuur en het milieu in een bepaald gebied. De recreatiedruk (uitgedrukt in eenheden per dag per km²) verschilt sterk per provincie. De druk door dagrecreatie is het hoogst in Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland. In Limburg en Noord-Holland is de druk door toerisme het hoogst.

Dagrecreatie; aantal dagtochten

In 2006/2007 maakten Nederlanders 887,3 miljoen dagtochten in eigen land en 19,4 miljoen dagtochten naar het buitenland. Dit zijn er 74,5, respectievelijk 0,4 miljoen minder dan in 2001/2002 (CBS, 2008a).

Populaire bestemmingen liggen in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland (respectievelijk 21, 18, 15 en 11 procent van de dagtochten). De meeste dagtochten worden gemaakt voor het beoefenen van sport en sportieve recreatie (28 procent van de dagtochten; o.a. wandelen, fietsen, hardlopen en trimmen). Daarnaast is uitgaan een belangrijke reden voor het maken van een dagtocht (24 procent van de dagtochten). Voor 58 procent van de dagtochten is de auto gebruikt.

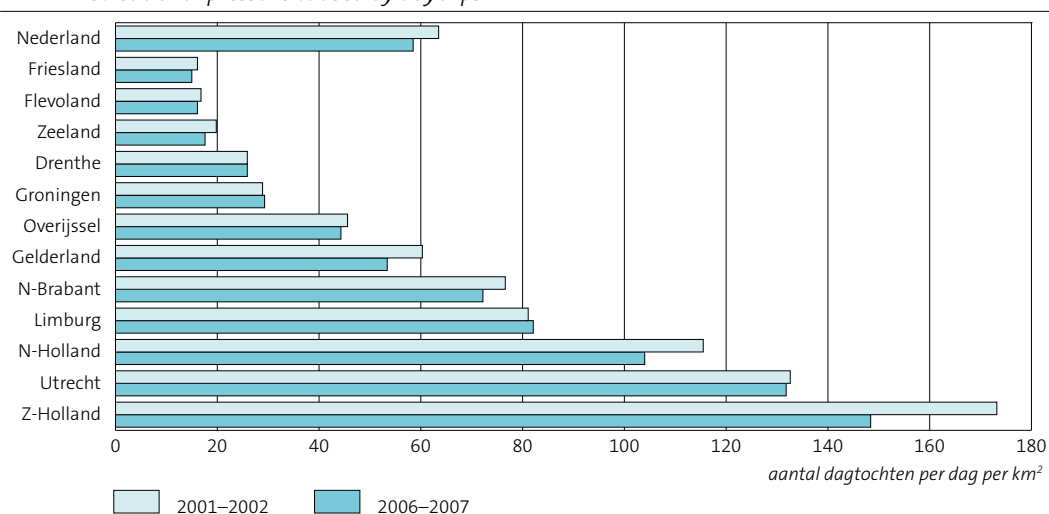
Recreatiedruk door dagrecreatie

De recreatiedruk door dagrecreatie (uitgedrukt als het aantal dagtochten per dag en per km²) is in 2006 / 2007 het hoogst in Zuid-Holland, gevolgd door Utrecht, Noord-Holland, Limburg en Noord-Brabant. Qua bevolkingsdichtheid zijn dit ook de meest dicht bevolkte provincies (met een bevolkingsdichtheid van respectievelijk 1 032, 848, 658, 508 en 483 inwoners per km² op 1 januari 2011).

De recreatiedruk door dagrecreatie is in alle provincies aanzienlijk hoger dan de recreatiedruk door toerisme.

10.2.1 Recreatiedruk door dagrecreatie

Recreational pressure caused by daytrips

Toerisme; aantal overnachtingen

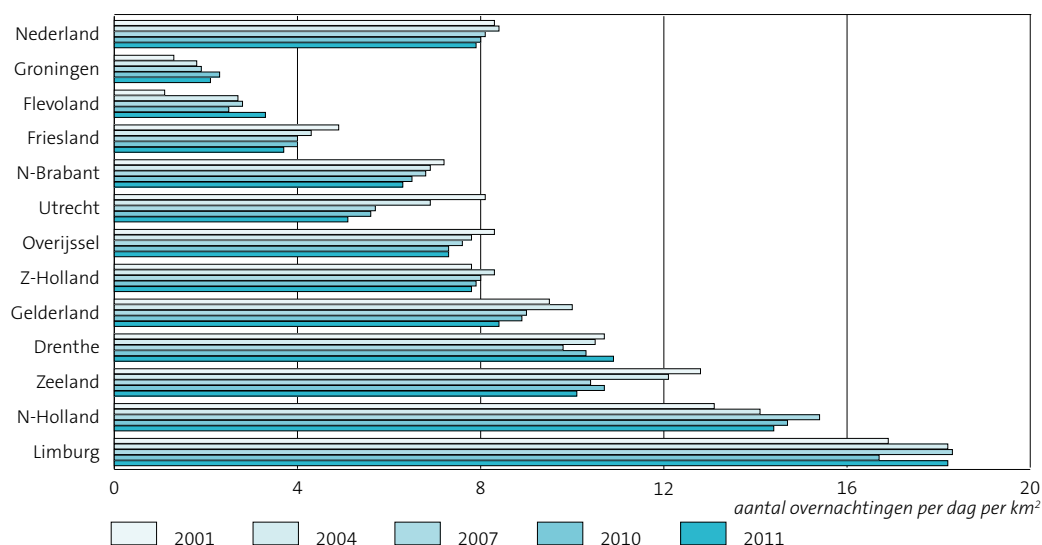
In 2011 waren er 119,6 miljoen overnachtingen door verblijfsrecreanten (toeristen) in Nederland, waarvan 91,9 miljoen door Nederlanders (CBS, 2012a, 2012b) en 27,7 miljoen door buitenlanders (CBS, 2012c). De meeste overnachtingen vonden plaats in Noord-Holland (18 procent) en Gelderland (13 procent), gevolgd door Limburg (12 procent), Noord-Brabant (10 procent) en Zeeland (9 procent). Van de Nederlanders die hun vakantie in Nederland doorbrachten, gebruikte ongeveer 90 procent hiervoor de auto als belangrijkste vervoersmiddel.

Recreatiedruk door toerisme

De recreatiedruk door toerisme (uitgedrukt als het aantal overnachtingen per dag en per km²) is in 2011 het hoogst in Limburg en Noord-Holland, gevolgd door Zeeland, Drenthe en Gelderland. De ontwikkeling van de recreatiedruk tussen 2001 en 2011 verschilt per provincie. In 6 provincies nam de recreatiedruk af; in 5 provincies was er juist een toename. In Zuid-Holland is de recreatiedruk stabiel. Flevoland en Groningen zijn de provincies waar de recreatiedruk het sterkst toenam (in 2011 respectievelijk 82 en 44 procent groei t.o.v. 2001); in Utrecht nam de recreatiedruk het sterkst af (in 2011 45 procent afname t.o.v. 2001). Gemiddeld over heel Nederland is de recreatiedruk tussen 2001 en 2011 met 5 procent licht afgenomen.

10.2.2 Recreatiedruk door verblijfsrecreatie

Recreational pressure caused by overnight stays

Relevantie

Recreatie is een belangrijke vorm van actief gebruik van de natuur door de mens. De invloed van recreatie op milieu en natuur is erg complex en hangt af van het type activiteit en de wijze van verplaatsing. Enkele directe negatieve gevolgen van recreatie voor natuur en milieu omvatten de verstoring van planten en dieren, de toename van verkeer en luchtverontreiniging door verplaatsing naar de recreatiebestemming en het ontstaan van zwerfafval. Daarnaast heeft recreatie ook indirecte negatieve gevolgen voor milieu en natuur zoals het ruimtegebruik door recreatieve voorzieningen en de toename van het verkeer om recreatieve voorzieningen te bevoorraden.

Referenties

CBS (2005a). Dagrecreatie. CBS, Voorburg / Heerlen.

CBS (2005b). Logiesaccommodaties. CBS, Voorburg / Heerlen.

CBS (2005c). Continu Vakantie Onderzoek (CVO). Voorburg / Heerlen.

CBS (2006). Bodemgebruik. CBS, Voorburg / Heerlen.

CBS (2008a). StatLine: Dagtochten per woonprovincie naar bestemmingsprovincie. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2008b). StatLine: Dagtochten naar kenmerken. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2011a). StatLine: Bodemgebruik in Nederland vanaf 1996. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2011b). Toerisme en recreatie in cijfers 2011. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2012a). StatLine: Lange vakanties in Nederland naar achtergrondkenmerken. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2012b). StatLine: Korte vakanties in Nederland naar achtergrondkenmerken. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2012c). StatLine: Logiesaccommodaties: gasten en overnachtingen naar land van herkomst. CBS, Den Haag / Heerlen.

Laimer, P. en P. Öhlbock (2004). Indicators measuring the sustainability of tourism; several considerations and results from the austrian perspective, 7th International Forum on Tourism Statistics Stockholm, Sweden, 9–11 June 2004.

Relevante informatie

Meer informatie over dag- en verblijfsrecreatie is te vinden op StatLine (CBS) en in de publicatie Toerisme en recreatie in cijfers 2011 (CBS, 2011b).

10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties

Milieulabels vormen voor toeristische bedrijven een manier om hun betrokkenheid bij het milieu te profileren. De toerist kan zodoende haar voorkeur voor haar verblijf afstemmen op bedrijven met een dergelijke doelstelling. Tabel 10.3.1 geeft een overzicht van de twee door Nederlandse logiesaccommodaties gevoerde milieulabels en de daarmee gepaard gaande bed- dan wel slaappleatscapaciteit.

10.3.1 Logiesaccommodaties gecertificeerd met eco- of Greenkeylabel en gepaard gaande capaciteit *Lodging accommodation certified with Eco or Green Key label and their capacity*

Label	Type logiesaccommodaties				Capaciteit in slaappleatsen			
	Hotels	Bungalow- parken	Campings	Groeps- accommodaties	Hotels	Bungalow- parken	Campings	Groeps- accommodaties
	<i>aantal accommodaties</i>				<i>aantal slaappleatsen</i>			
2011¹⁾								
Totaal	3 196	856	2 214	703	213 973	241 688	701 880	48 752
w.o.								
GreenKey	175	62	88	27	46 666	32 875	70 699	1 688
Eco-label	30	1	0	2	5 495	8	0	280
	%							
Totaal	6,4	7,4	4,0	4,1	24,4	13,6	10,1	4,0
w.v.								
GreenKey	5,5	7,2	4,0	3,8	21,8	13,6	10,1	3,5
Eco-label	0,9	0,1	0,0	0,3	2,6	0,0	0,0	0,6
	<i>aantal accommodaties</i>				<i>aantal slaappleatsen</i>			
2012²⁾								
Totaal	3 155	847	2 159	691	216 824	246 013	691 710	48 554
w.o.								
GreenKey	327	59	91	34	74 934	8 369	67 355	2 317
Eco-label	28	0	0	3	5 230	0	0	410
	%							
Totaal	11,3	7,0	4,2	5,4	37,0	3,4	9,7	5,6
w.v.								
GreenKey	10,4	7,0	4,2	4,9	34,6	3,4	9,7	4,8
Eco-label	0,9	0,0	0,0	0,4	2,4	0,0	0,0	0,8

Bron: CBS, statistiek logiesaccommodaties 2011 en 2012 / Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (St. KMKV) / Stichting Milieukeur (SMK)

¹⁾ Bewerking o.b.v. internet informatie eco-label en Greenkey, standen van juni 2011.

²⁾ Brongegevens St. KMKV en SMK, stand oktober 2012.

10.4 De ‘Carbon Footprint’ van de Nederlandse vakantieganger

Auteurs: Paul Peeters, Eke Eijgelaar, Kim de Bruijn en Rob Dirven.

Het Centre for Sustainable Tourism and Transport (CSTT) van NHTV internationaal hoger onderwijs Breda publiceerde in samenwerking met NRIT Onderzoek en NBTC-NIPO research in 2008 een eerste onderzoek naar de ecologische voetafdruk van de Nederlandse vakantieganger (zie de Bruijn et al. 2008). Hierin werden de resultaten gepresenteerd van berekeningen van de ecologische voetafdruk en de emissies van kooldioxide (de carbon footprint) veroorzaakt door Nederlandse vakantiegangers in binnen- en buitenland op basis van cijfers uit het Continu Vakantie Onderzoek (CVO). Inmiddels zijn analyses voor de carbon footprint (CF) in 2002, 2005, 2008, 2009, 2010 en 2011 uitgevoerd (zie de Bruijn et al. 2012 ENREF_4) voor een uitgebreide rapportage over 2010 en de jaren ervoor; een rapportage over 2011 is in voorbereiding). In deze bijdrage worden resultaten over 2011 gepresenteerd.

Achtergrond en methode

Toerisme levert een belangrijke bijdrage aan de (Nederlandse) economie, maar vormt tegelijk een belasting voor het milieu. Deze belasting kan allerlei vormen aannemen: van geluidhinder en watervervuiling tot luchtvervuiling en klimaatverandering. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de milieubelasting door toerisme voor een belangrijk deel wordt bepaald door de bijdrage aan klimaatverandering als gevolg van het verbranden van fossiele brandstoffen (zie bijvoorbeeld Peeters et al. 2007). In 2005 bedroeg het aandeel van al het toerisme in de wereld in de kooldioxide(CO₂)emissies door de mens 5 procent (UNWTO-UNEP-WMO 2008). De emissies nemen met ruim 3 procent per jaar toe, terwijl steeds duidelijker wordt dat ze op korte termijn wereldwijd sterk zullen moeten dalen om de meest ernstige gevolgen van klimaatverandering te voorkomen (Rockstrom et al. 2009). De gevolgen van klimaatverandering kunnen ook de toerismesector forse schade toebrengen (zie bijvoorbeeld UNWTO-UNEP-WMO 2008). Daarom is het voor zowel de sector als de overheid belangrijk om een goed beeld te hebben van de herkomst van emissies en de oorzaak (van de groei) ervan.

De *carbon footprint* ontstaat door verbranding van fossiele brandstoffen voor onder meer vervoer, elektriciteit en verwarming. CO₂-emissies veroorzaken een toename van de concentratie van CO₂ in de atmosfeer. De CO₂ concentratie is sinds de industriële revolutie toegenomen van 280 ppm (*parts per million*) tot 392 ppm in 2012 (Conway et al. 2012) en, wordt door de klimaatwetenschappers als de oorzaak van het opwarmen van de atmosfeer gezien.

Bij de opwarming van de aarde spelen ook andere emissies een rol. Vaak wordt het *global warming potential* (GWP) gebruikt als omrekenfactor om alle broeikasgassen in kool dioxide-equivalenten (CO₂-e) uit te drukken. Voor de sector toerisme is deze factor met 1,05 vrij klein (zie Peeters et al. 2007), behalve daar waar de CO₂-emissies een gevolg zijn van de luchtvaart. Op grote hoogte zijn de omstandigheden waaronder broeikasgassen hun effect kunnen hebben erg complex en niet eenvoudig te kwantificeren. Zodoende beperkt deze publicatie zich tot de emissies van CO₂ en worden er geen berekeningen naar het GWP gegeven. Bovendien worden alleen de directe emissies weergegeven en blijven de meeste emissies als gevolg van *de productie* van vervoermiddelen en *de bouw* van hotels en infrastructuur buiten beschouwing. Alleen de productie van brandstoffen worden bij de berekeningen voor de emissies van vervoerwijzen meegenomen. Zodoende geven de getallen een ondergrens van het effect van vakantiegangers op het klimaat weer en niet het volledige effect.

De emissies zijn berekend op basis van emissiefactoren voor accommodaties, vervoerwijzen, soort vakanties en vakantieactiviteiten als excursies, uitgaan en vervoer op de bestemming. Zo wordt voor accommodaties per soort accommodatie een emissiefactor voor het aantal kg CO₂ per nacht en per vervoerwijze een factor uitgedrukt in het aantal kg CO₂ per personenkilometer gebruikt. Door veranderingen in techniek, vlootsamenstelling en bezettingsgraden veranderen de meeste emissiefactoren voor alle jaren (2002, 2005, 2008, 2009, 2010 en 2011). Door nu deze emissiefactoren per vakantie te vermenigvuldigen met gegevens uit het Continue Vakantie Onderzoek (CVO) over het gebruikte accommodatietype, de ondernomen activiteiten en de gebruikte vervoerwijzen en vervolgens op te tellen, worden de totale emissies van die reis verkregen. Het CVO bevat geen informatie over de afstanden die vakantiegangers afleggen. Deze zijn berekend op basis van de in het CVO opgenomen bestemmingslanden en streken van de vakantieganger. Met behulp van de uit het CVO bekende duur van de vakantie is naast de emissie per vakantie ook de emissie per vakantiedag bepaald. Ten slotte zijn gegevens over uitgaven aan de vakantie gerelateerd aan de CO₂-emissies waardoor de eco-efficiency in kg CO₂ per uitgegeven euro kon worden bepaald.

In 2009 en 2010 zijn in het CVO extra vragen gesteld met betrekking tot het gebruik van de auto (eigen of huur) op de bestemming, het gebruik van het vliegtuig op de bestemming en de gebruikte routes voor vliegtrips. Extra emissies ten gevolge van omwegen en korte reissegmenten konden zo worden meegenomen. Op basis van deze nieuwe gegevens is de methode aangepast en zijn de schattingen verbeterd. De gegevens over 2011 en eerdere jaren in dit rapport zijn zodoende niet vergelijkbaar met cijfers gepubliceerd in 2009 en 2010 (CBS 2009, CBS 2010). De hierna beschreven trends zijn berekend op basis van de nieuwe methode.

Overzicht voor 2011

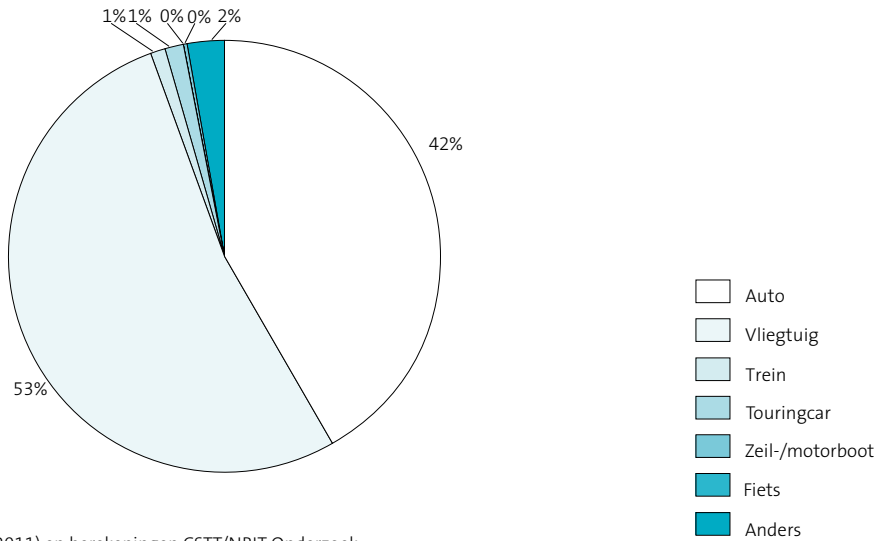
Toerisme draagt in toenemende mate bij aan de emissies van kooldioxide, het belangrijkste broeikasgas. De tabellen 10.4.4 t/m 10.4.14 geven een overzicht van kooldioxide emissies veroorzaakt door de Nederlandse vakantieganger in 2011. In 2011 bedroegen de totale CO₂ emissies van de Nederlandse vakantieganger 15,4Mton; 0,6 procent meer dan in 2010 (zie tabel 10.4.4). Ter vergelijking: de gehele Nederlandse samenleving stootte in 2011 ruim 7 procent minder CO₂ uit dan in 2010, namelijk 168Mton CO₂ (CBS 2012).

Zoals de figuren 10.4.2 en 10.4.3 laten zien, is in 2011 wederom sprake van een toename. De kortstondige afname in 2009 blijkt een uitzondering te zijn geweest. De totale emissies bereiken in 2011 een nieuw recordniveau, net boven dat van 2008. Deze toename wordt veroorzaakt door de emissies van buitenlandse vakanties, al blijft dit totaal iets onder het niveau van 2008. In 2011 stijgen, zei het beperkt, ook de emissies voor binnenlandse vakanties. Het niveau van de CO₂ uitstoot veroorzaakt door binnenlandse vakanties is in 2011 hoger dan het niveau van 2008. Opgeteld is de CO₂-emissie ten gevolge van vakanties van Nederlanders in 2011 nog niet zo hoog geweest.

De stijging van de totale emissies ten gevolge van vakanties van Nederlanders in 2011 is vooral een gevolg van een toename van vakanties per vliegtuig. Zowel het aantal vliegvakanties als de afgelegde afstand in gevlogen km per vliegtuig is in 2011 ten opzichte van 2010 met respectievelijk 4,5 procent en 1,1 procent toegenomen (zie tabel 10.4.14 afstanden vervoerwijken). De emissies van buitenlandse vakanties per vliegtuig groeiden in totaal met 1,7 procent. Dit type buitenlandse vakanties was bovendien verantwoordelijk voor 53,2 procent van alle CO₂ emissies ten gevolge van buitenlandse vakanties in 2011 (binnenlands plus buitenlands, zie tabel 10.4.6 en grafiek 10.4.1). Het aandeel van milieuvriendelijk vervoer is daarentegen zowel qua aantal vakanties, afstand en emissies vrijwel gelijk gebleven. De toename van de CO₂-emissie wordt wat getemperd door een kleine verbetering van de energie efficiency van de luchtvaart en het autoverkeer.

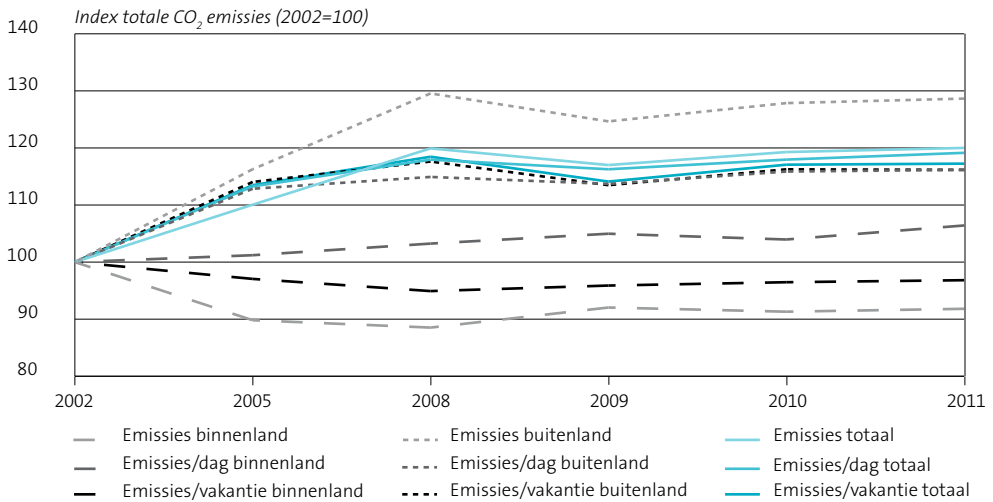
‘CO₂ emissies van Nederlandse vakantiegangers stijgen met 0,6 procent naar nieuw recordniveau’

10.4.1 Verdeling van de totale CO2 emissies voor vakanties per vervoermiddel
Distribution of total CO2 emissions for holidays per mode of transport

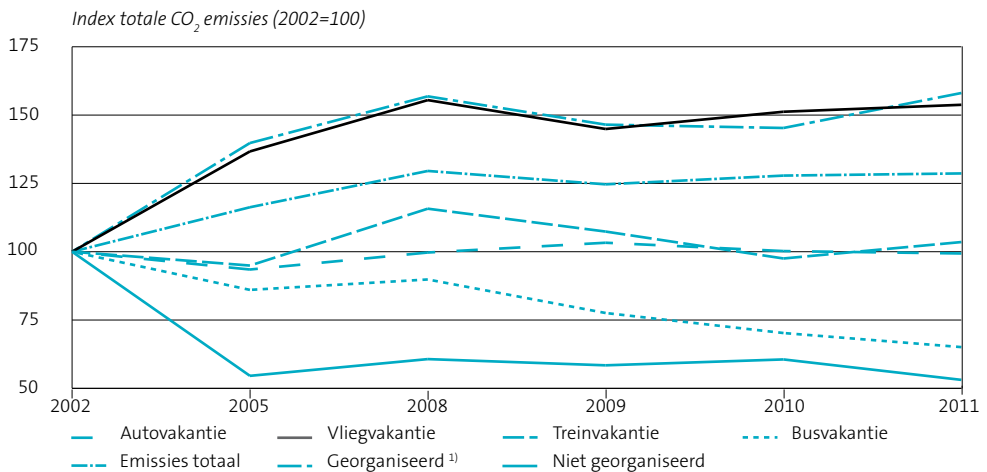
Bronnen: CVO (2011) en berekeningen CSTT/NRIT Onderzoek.

10.4.2 Emissietrends voor binnenlandse, buitenlandse en alle vakanties; totale emissies per vakantie en per vakantiedag
Emission trends for domestic, international and all holidays; total holiday emissions per trip and per day

10.4.3 Emissietrends voor buitenlandse vakanties; totale emissies per vakantie en per vakantiedag

Emission trends for international holidays; total holiday emissions per trip and per day

Bronnen: CVO (2002, 2005, 2008, 2009, 2010, 2011) en berekeningen CSTT/NRIT Onderzoek.

¹⁾ georganiseerd = pakket plus samengesteld.

Referenties

CBS (2009) *Toerisme en recreatie in cijfers 2009*. Voorburg/Heerlen, Netherlands: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS (2010) *Toerisme en Recreatie in Cijfers 2010*. The Hague/Heerlen, Netherlands: Statistics Netherlands.

CBS (2011) *Toerisme en recreatie in cijfers 2011*. The Hague/Heerlen, The Netherlands: Statistics Netherlands.

CBS (2012) *Emissies van broeikasgassen, berekend volgens IPCC-voorschriften*. Online documents at URL <http://statline.cbs.nl> [28-8-2012].

Conway, T. & Tans, P. (2012) *Trends in Atmospheric Carbon Dioxide. Recent Global CO₂*. Online documents at URL www.esrl.noaa.gov/gmd/ccgg/trends/ [05-08-2012].

de Bruijn, K., Dirven, R., Eijgelaar, E. & Peeters, P. (2008) *Reizen op grote voet 2005. De milieubelasting van vakanties van Nederlanders. Een pilot-project in samenwerking met NBTC-NIPO Research*. Breda: NHTV University for Applied Sciences.

de Bruijn, K., Dirven, R., Eijgelaar, E. & Peeters, P. (2012) *Travelling large in 2010: The carbon footprint of Dutch holidaymakers in 2010 and the development since 2002*. Breda, Netherlands: NHTV Breda University of Applied Sciences.

Peeters, P., Szimba, E. & Duijnisveld, M. (2007) Major environmental impacts of European tourist transport. *Journal of Transport Geography*, 15, 83–93.

Rockstrom, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, A., Chapin, F. S., Lambin, E. F., Lenton, T. M., Scheffer,

M., Folke, C., Schellnhuber, H. J., Nykvist, B., de Wit, C. A., Hughes, T., van der Leeuw, S., Rodhe, H., Sorlin, S., Snyder, P. K., Costanza, R., Svedin, U., Falkenmark, M., Karlberg, L., Corell, R. W., Fabry, V. J., Hansen, J., Walker, B., Liverman, D., Richardson, K., Crutzen, P. & Foley, J. A. (2009) A safe operating space for humanity. *Nature*, 461 (7263), 472–475.

UNWTO-UNEP-WMO (2008) Climate change and tourism: Responding to global challenges. Madrid: UNWTO.

10.4.4 CO₂* per dag, per vakantie en totaal, naar vakantieland, 2011

CO₂ per day, per holiday trip and total, by country of destination, 2011

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Nederland	29	94	888 180	23	226	1 869 390	25	155	2 757 569
België	34	108	119 251	26	231	199 303	28	162	318 555
Luxemburg	51	174	7 869	30	318	32 704	33	274	40 573
Frankrijk	53	184	91 579	32	484	1 186 704	33	433	1 278 283
Spanje	137	513	64 169	65	845	1 392 906	66	822	1 457 076
Portugal	–	–	–	67	909	277 720	67	909	277 720
Oostenrijk	86	307	6 986	38	429	494 630	39	427	501 617
Zwitserland	65	224	8 307	31	342	87 865	32	327	96 172
Groot-Brittannië	94	315	98 688	39	396	193 756	48	364	292 444
Ierland	103	378	5 395	64	580	44 568	66	549	49 964
Noorwegen	123	417	8 289	67	1 184	138 960	68	1 073	147 249
Zweden	108	416	6 310	37	581	69 397	40	563	75 707
Finland	152	535	5 331	61	630	29 924	67	613	35 255
Denemarken	75	278	8 902	36	436	67 782	38	409	76 684
Duitsland	44	144	180 353	32	291	604 470	34	236	784 823
Italië	127	477	39 045	43	625	568 672	45	613	607 717
Griekenland	189	754	188	74	945	555 564	74	945	555 751
Turkije	199	794	13 777	85	1 001	806 569	86	997	820 346
voorm.Joegoslavië	106	423	5 817	43	683	133 632	44	666	139 449
Hongarije	122	454	10 771	43	579	80 738	46	561	91 510
Tsjechië	81	312	6 478	42	431	77 798	44	419	84 277
overig Europa	132	481	14 834	68	760	203 251	71	731	218 085
Afrika	234	784	10 405	109	1 528	796 202	110	1 510	806 608
Azie	746	2 238	10 116	141	2 715	1 515 227	142	2 711	1 525 343
VS en Canada	530	2 120	4 151	149	2 473	1 026 324	150	2 472	1 030 476
overig Amerika	–	–	–	157	2 800	1 019 883	157	2 800	1 019 883
Australië, Oceanië	–	–	–	164	5 222	270 243	164	5 222	270 243
Totaal	38	123	1 615 192	51	594	13 744 185	49	423	15 359 377

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

* Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.5 CO₂* per dag, per vakantie en totaal, naar vakantie­duur, 2011
CO₂ per day, per holiday trip, by duration of holiday trip, 2011

	In Nederland			In het buitenland			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
2–4 dagen	29	94	888 180	59	196	727 012	38	123	1 615 192
5–8 dagen	26	167	942 348	65	445	2 574 133	46	308	3 516 481
9 dagen of meer	21	353	927 041	61	1 025	9 300 663	52	874	10 227 704
Totaal	25	155	2 757 569	62	679	12 601 808	49	423	15 359 377

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

*Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: 3 jaarlijks.

10.4.6 CO₂* per dag, per vakantie en totaal, naar vervoer­middel, Nederland en buitenland, 2011
CO₂ per day, per holiday trip and total, by mode of transport, The Netherlands and abroad, 2011

	2–4 dagen			5–8 dagen			9 dagen of meer			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Nederland												
Auto	30	97	832 355	27	171	895 651	22	365	879 578	26	161	2 607 584
Trein	23	69	39 522	19	122	24 596	16	242	17 230	20	96	81 349
Touringcar / pendelbus	20	56	1 670	21	137	6 096	21	257	3 108	21	126	10 874
Zeil-/motorboot	6	18	337	7	42	1 982	7	122	5 582	7	71	7 901
Fiets	12	35	3 854	13	79	5 072	13	180	7 941	13	78	16 866
Anders	22	73	10 442	24	162	8 951	16	316	13 602	20	137	32 995
Totaal	29	94	888 180	26	167	942 348	21	353	927 041	25	155	2 757 569
Buitenland												
Auto	43	143	350 990	36	245	738 486	34	599	2 699 621	35	380	3 789 098
Vliegtuig	124	451	269 754	111	795	1 696 352	99	1 623	6 205 925	102	1 247	8 172 031
Trein	31	102	32 311	28	171	42 564	21	301	42 248	26	166	117 123
Touringcar / pendelbus	31	104	19 123	29	185	46 412	28	330	112 907	29	230	178 441
Anders	114	378	54 835	57	379	50 319	59	924	239 963	64	642	345 116
Totaal	59	196	727 012	65	445	2 574 133	61	1 025	9 300 663	62	679	12 601 808

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

* Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.7 CO₂* per vakantie en totaal, naar organisatievorm buitenland, 2011
CO₂ per holiday trip and total, by type of organised holiday trip, 2011

	Georganiseerd auto			Georganiseerd touringcar			Georganiseerd vliegtuig		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
België	29	229	103 169	25	164	1 720	–	–	–
Luxemburg	37	313	5 914	31	186	238	–	–	–
Frankrijk	34	440	390 837	26	215	13 299	50	512	52 898
Spanje	38	686	54 323	30	398	44 419	76	876	1 140 465
Portugal	41	739	7 555	35	506	1 009	70	895	247 355
Oostenrijk	39	426	162 236	27	233	20 438	69	514	33 049
Zwitserland	36	379	31 801	27	229	5 859	43	411	4 963
Groot-Brittannië	37	422	24 538	28	217	5 928	47	423	68 282
Ierland	49	1 880	594	31	375	1 840	63	519	34 418
Noorwegen	48	1 069	36 313	32	328	1 248	88	1 039	41 982
Zweden	46	873	11 718	20	266	1 256	58	507	13 895
Finland	–	–	–	–	–	–	61	590	26 673
Denemarken	36	444	41 001	–	–	–	49	394	5 070
Duitsland	34	291	238 166	30	196	24 047	61	376	12 347
Italië	40	612	194 914	31	336	14 635	68	646	162 234
Griekenland	75	981	7 169	29	462	895	75	938	529 146
Turkije	–	–	–	–	–	–	88	1 000	769 650
voorm.Joegoslavië	37	602	29 195	27	298	10 727	69	788	31 440
Hongarije	41	697	8 565	19	260	3 003	68	547	33 734
Tsjechië	39	375	25 715	30	211	4 603	72	451	14 377
overig Europa	63	704	14 216	33	313	3 985	76	831	166 342
Afrika	–	–	–	–	–	–	109	1 537	766 934
Azie	50	1 231	5 675	–	–	–	143	2 743	1 498 099
VS en Canada	115	2 035	42 447	–	–	–	151	2 497	983 244
overig Amerika	120	2 441	29 766	–	–	–	162	2 782	950 920
Australië, Oceanië	204	4 697	16 137	–	–	–	162	5 260	254 106
Totaal	38	430	1 481 963	28	269	159 151	102	1 331	7 841 625

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

* Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

Georganiseerd overig			Niet-georganiseerd			Totaal		
per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
30	195	6 452	23	239	87 962	26	231	199 303
38	302	941	29	322	25 610	30	318	32 704
31	255	24 360	31	541	705 310	32	484	1 186 704
95	1 204	28 053	37	953	125 646	65	845	1 392 906
63	959	5 221	53	1 454	16 580	67	909	277 720
38	460	15 921	37	449	262 985	38	429	494 630
21	183	5 242	28	376	40 001	31	342	87 865
39	410	68 208	29	352	26 801	39	396	193 756
169	1 859	4 817	51	1 071	2 899	64	580	44 568
111	1 792	39 801	43	1 160	19 615	67	1 184	138 960
36	605	5 513	32	572	37 014	37	581	69 397
61	1 401	3 251	–	–	–	61	630	29 924
51	585	5 690	29	395	16 021	36	436	67 782
34	296	44 992	30	301	284 919	32	291	604 470
60	652	16 552	35	663	180 337	43	625	568 672
176	1 940	2 747	54	1 201	15 607	74	945	555 564
89	1 232	6 382	51	992	30 536	85	1 001	806 569
25	351	1 543	43	908	60 727	43	683	133 632
30	515	5 340	36	690	30 097	43	579	80 738
31	211	689	41	590	32 415	42	431	77 798
49	890	7 189	42	440	11 519	68	760	203 251
169	2 826	8 905	94	1 076	20 363	109	1 528	796 202
68	1 532	8 706	172	1 549	2 747	141	2 715	1 515 227
–	–	–	103	2 371	633	149	2 473	1 026 324
169	2 125	7 024	99	4 633	32 172	157	2 800	1 019 883
–	–	–	–	–	–	164	5 222	270 243
47	491	323 540	33	484	2 068 517	62	799	11 874 796

10.4.8 CO₂* per vakantie en totaal, naar logiesvorm uitgebreid, 2011

CO₂ per holiday trip and total, by type of accommodation, 2011

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Woning van familie / vrienden of kennissen	53	176	49 837	59	777	837 135	59	651	886 972
Woning van particulier	23	71	31 170	28	322	404 696	28	257	435 866
Hotel / Motel	51	155	761 948	90	967	5 535 141	83	593	6 297 090
Pension / Bed & Breakfast	30	90	34 144	54	591	267 210	49	362	301 354
Appartement	53	184	38 136	61	740	1 579 827	61	691	1 617 962
Zomerhuisje of vakantiebungalow; in een park met meerdere huisjes	31	109	343 383	34	294	1 475 890	33	223	1 819 273
Zomerhuisje of vakantiebungalow; niet in een park met meerdere huisjes	33	106	47 302	37	445	613 259	37	362	660 560
Tent / bungalowtent op vaste seizoen- of jaarplaats	15	48	3 469	19	228	51 624	19	185	55 093
Tent / bungalowtent niet op vaste seizoen- of jaarplaats	18	61	23 006	25	364	363 464	25	281	386 470
Tourcaravan, vouwcaravan, vouwwagen op vaste seizoen- of jaarplaats	23	70	49 718	19	309	165 256	20	172	214 974
Tourcaravan, vouwcaravan, vouwwagen niet op vaste seizoen- of jaarplaats	32	114	33 717	32	537	1 003 378	32	480	1 037 094
Stacaravan	26	84	70 857	28	366	489 213	28	258	560 070
Camper	47	147	35 887	61	1 081	411 612	59	716	447 498
Boot; zeevaart	185	589	43 476	216	2 897	317 319	212	1 967	360 795
Boot; riviercruise	73	237	4 107	83	870	61 154	82	745	65 261
Boot; zeilboot / motorjacht	14	45	12 139	8	103	23 771	9	72	35 910
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	22	70	24 789	51	490	95 038	40	219	119 827
Trekkershut	17	52	1 275	25	290	7 132	23	172	8 407
Volkstuinhuisje	9	34	1 766	9	99	3 569	9	60	5 335
Anders	30	98	5 067	46	602	38 499	43	377	43 565
Totaal	38	123	1 615 192	51	594	13 744 185	49	423	15 359 377

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

* Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.9 CO₂* per vakantie en totaal, naar afstand, 2011

CO₂ per holiday trip and total, by distance, 2011

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
< 500 km	30	97	1 110 582	24	230	2 338 302	26	160	3 448 884
500–1 000 km	55	186	155 634	32	284	316 059	37	242	471 692
1 000–1 500 km	73	256	128 287	33	417	1 090 797	35	391	1 219 084
1 500–2 000 km	100	366	43 886	38	546	1 511 021	39	538	1 554 908
> 2 000 km	150	561	176 803	92	1 311	8 488 006	93	1 276	8 664 809
Totaal	38	123	1 615 192	51	594	13 744 185	49	423	15 359 377

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

* Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.10 Eco-efficiëntie*, naar vakantieland, 2011

*Eco-efficiency, by country of destination,
2011*

	Korte vakantie	Lange vakantie	Totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
Nederland	0,92	1,06	1,02
België	0,79	0,95	0,89
Luxemburg	0,93	1,24	1,17
Frankrijk	0,75	0,82	0,82
Spanje	1,09	1,02	1,02
Portugal	–	1,04	1,04
Oostenrijk	0,91	0,63	0,63
Zwitserland	0,74	0,47	0,48
Groot-Brittannië	1,04	0,60	0,70
Ierland	0,89	0,59	0,61
Noorwegen	1,27	0,59	0,60
Zweden	1,02	0,94	0,96
Finland	1,18	0,91	0,93
Denemarken	0,59	0,91	0,86
Duitsland	0,89	0,80	0,83
Italië	0,95	0,76	0,77
Griekenland	1,21	0,93	0,93
Turkije	1,69	1,21	1,21
voorm.Joegoslavië	1,21	0,90	0,90
Hongarije	1,23	0,91	0,93
Tsjechië	1,09	0,91	0,94
overig Europa	1,72	0,87	0,91
Afrika	2,69	1,06	1,07
Azie	1,96	1,38	1,38
VS en Canada	–	1,17	1,17
overig Amerika	–	1,48	1,48
Australië, Oceanië	–	1,08	1,08
Totaal	0,93	0,96	0,96

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

* Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.11 Eco-efficiëntie*, naar vakantie duur, 2011

Eco-efficiency, by duration of holidaytrips, 2011

	In Nederland	In het buitenland	Totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
2-4 dagen	0,92	0,93	0,93
5-8 dagen	0,93	0,90	0,90
9 dagen of meer	1,22	0,98	0,99
Totaal	1,02	0,96	0,96

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

* Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.12 Eco-efficiëntie*, naar toeristische logiesvormen, buitenland, 2011

Eco-efficiency, per holiday trip and total, by type of accommodation, abroad, 2011

	Korte vakantie	Lange vakantie	totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
Woning van familie/vrienden of kennissen	1,36	1,39	1,37
Woning van particulier	0,78	0,76	0,76
Hotel/Motel	0,78	0,94	0,91
Pension/Bed & Breakfast	0,70	0,69	0,70
Appartement	1,03	0,99	0,99
Zomerhuisje, vakantiebungalow	1,05	0,91	0,92
Tent, bungalowtent	0,87	0,64	0,63
Caravan, vouwwagen, camper	2,22	1,12	1,13
Boot	3,37	1,11	1,20
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	0,58	1,19	1,10
Anders	0,86	0,55	0,56
Totaal	0,88	0,94	0,94

Bron: CVO, 2011 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek)

* Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.13 Eco-efficiëntie*, naar afstand, 2011

Eco-efficiency, by distance, 2011

	Korte vakantie	Lange vakantie	Totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
< 500 km	0,89	1,03	0,99
500–1 000 km	0,91	0,77	0,81
1 000–1 500 km	0,85	0,73	0,75
1 500–2 000 km	1,13	0,71	0,72
> 2 000 km	1,24	1,12	1,12
Totaal	0,93	0,96	0,96

Bron: CVO, 2011 (berekening CSST/NRIT Onderzoek).

* Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.14 Afstanden¹⁾ naar vervoermiddel, 2011

Distance covered by mode of transport, 2011

	Aantal vakanties		Totale afstand (heen en terug)		
	1 000	%	gemiddeld km	1 miljoen km	%
Auto	26 222	72,2	577	15 129 356	24,5
Vliegtuig	6 555	18,1	6 643	43 547 957	70,6
Trein	1 553	4,3	516	801 089	1,3
Touringcar/pendelbus	863	2,4	1 379	1 189 653	1,9
Boot	112	0,3	200	22 310	0,0
Fiets	218	0,6	200	43 500	0,1
Anders	779	2,1	1 219	948 962	1,5
Totaal	36 301	100,0	1 699	61 682 826	100,0

Bron: CVO, 2011 (berekening CSST/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Alle genoemde afstanden zijn gemeten in rechte lijn (great circle distance). In werkelijkheid ligt de afgelegde afstand tussen de 5% en 15% hoger, afhankelijk van vervoerswijze en afstandsklasse.

Bij de berekening van de emissies is steeds een specifiek 'omwegfactor' toegepast voor de specifiek vervoerswijze en relatie.

Externe bronnen en relevante organisaties

Algemeen of meerdere terreinen omvattend

Internationaal

Eurostat
Bâtiment Jean Monnet
Rue Alcide de Gasperi
L-2920 Luxemburg
Luxemburg
Tel. 00 – 800 – 6789–1011
Fax 00 – 352 – 4301–35349
<http://europa.eu.int/comm/eurostat>
estat-infodesk@cec.eu.int

Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)
2, rue André-Pascal
75775 Paris Cedex 16
Frankrijk
Tel. 00 – 33 – 1 – 45 24 82 00
Fax 00 – 33 – 1 – 45 24 85 00
<http://www.oecd.org>

World Tourism Organization (WTO-OMT)
Capitán Haya, 42
28020 Madrid
Spanje
Tel. 00 – 34 – 91 – 5 67 81 00
Fax 00 – 34 – 91 – 57 13 733
<http://www.world-tourism.org>
omt@world-tourism.org

World Tourism and Travel Council (WTTC)
1-2 Queen Victoria Terrace
Sovereign Court
London E1W 3HA
Verenigd Koninkrijk
Tel. 00 – 44 – 870 727 9882
Fax 00 – 44 – 870 728 9882
www.wttc.org
enquiries@wttc.org

Nationaal

Sociaal en Cultureel Planbureau
Parnassusplein 5
Postbus 16164
2500 BD 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 70 00
fax (070) 340 70 44
<http://www.scp.nl>

Stichting Recreatie
Raamweg 19
2596 HL 's-Gravenhage
Tel. (070) 312 49 70
Fax (070) 312 49 99
<http://www.stichtingrecreatie.nl>
secretariaat@kicrecreatie.agro.nl

Toerisme en recreatie

Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen (ANVR)
Rijnzathe 8d
Postbus 55
3454 ZH De Meern
Tel. (030) 669 70 33
Fax (030) 669 70 34
<http://www.anvr.nl>

Alterra
Afdeling Ecosystemen, of Afdeling Landschap

Droevendaalsesteeg 3
Postbus 47
6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 48 07 00
Fax (0317) 419 000
<http://www.alterra.nl>
info@alterra.nl

ANWB Afdeling Toerisme en recreatie
Wassenaarseweg 220
Postbus 93200
2509 BA 's-Gravenhage
Tel. (088) 269 29 99
Fax (070) 314 69 69
<http://www.anwb.nl>

Bedrijfschap Horeca en Catering
Baron de Coubertinlaan 6
Postbus 121
2700 AC Zoetermeer
Tel. (079) 368 07 07
Fax (079) 361 73 12
<http://www.kenniscentrumhoreca.nl>
ish@kenniscentrumhoreca.nl

Koninklijk Horeca Nederland (KHN)
Pelmolenlaan 10
Postbus 566
3440 AN Woerden
Tel. (0348) 48 94 89
Fax (0348) 48 94 00
www.horeca.org
info@horeca.org

Ministerie van Economische Zaken
Directie Ruimtelijk Economisch Beleid
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC 's-Gravenhage
Tel. (070) 379 89 11
Fax (070) 347 40 81

<http://www.minez.nl>
ezinfo@postbus51.nl

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Directie Groene Ruimte en Recreatie
Bezuidenhoutsweg 73
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage
Tel. (070) 378 68 68
Fax (070) 378 61 00
<http://www.minlnv.nl>

Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT)
Paardeweide 3L
4824 EH Breda
Tel. (076) 548 21 70
Fax (076) 548 21 79
<http://www.nrit.nl>
info@nritonderzoek.nl
info@nritmedia.nl
info@nritadvies.nl

Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen
Vlietweg 15
Postbus 458
2260 MG Leidschendam
Tel. (070) 370 57 05
Fax (070) 320 16 54
<http://www.holland.com>
<http://www.nbtc.nl>

Vereniging van Recreatie Ondernemers in Nederland (Recron)
Hoofdstraat 82
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel. (0343) 52 47 00
Fax (0343) 52 47 01
<http://www.recron.nl/>
info@recron.nl

Sport en recreatie-instellingen

HISWA Vereniging
Hoofdstraat 82
Postbus 102
3970 AC Driebergen-Rijsenburg
Tel. (0343) 52 47 24
Fax (0343) 52 47 25
<http://www.hiswa.nl/vereniging>
communicatie@hiswa.nl

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Directie Sport
Parnassusplein 5
Postbus 20350
2500 EJ 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 79 11
Fax (070) 340 78 34
<http://www.minvws.nl>

Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF)
Papendallaan 60
Postbus 302
6800 AH Arnhem
Tel. (026) 483 44 00
Fax (026) 482 12 45
<http://www.sport.nl>
info@noc-nsf.nl

Toelichting op enkele gebruikte begrippen en onderzoeken

Begrippen

Bestedingen van huishoudens

Bestedingen van huishoudens bestaan uit de waarden van goederen en diensten die in de onderzoeksperiode door ingezetenen huishoudens zijn aangeschaft (totale aankoopprijs) in Nederland of in het buitenland ter bevrediging van individuele behoeften of wensen (niet-productieve doeleinden). Daartoe behoren ook de aan consumptie gerelateerde overdrachten aan de overheid en aan instellingen zonder winstoogmerk. Betalingen die al in mindering zijn gebracht op het inkomen (bijv. premie ziektekostenverzekeringen en alimentatie) worden niet tot de bestedingen gerekend. Uitgaven in de spaar- en beleggings sfeer zijn ook geen onderdeel van de bestedingen. Verder worden ook de hypotheeklasten en de aanschaf van de eigen woning niet tot de bestedingen gerekend; bij eigenaar-bewoners behoort in plaats daarvan wel de (bruto) huurwaarde van de eigen woning tot de bestedingen. De bruto huurwaarde is de huur die verschuldigd zou zijn als de betreffende woning zou worden gehuurd. De definitie van huurwaarde is m.i.v. het BudgetOnderzoek 2000 gewijzigd (zie hieronder).

De bestedingen zijn ingedeeld naar functie: goederen en diensten die in een bepaalde behoefte voorzien, zijn in dezelfde groep ingedeeld. Zo zijn bijv. bestedingen aan benzine ingedeeld bij verkeer en vervoer en bestedingen aan huur bij woning. In budgetonderzoeken worden de bestedingen aan bepaalde categorieën goederen en diensten systematisch onderschat. Voorbeelden hiervan zijn de categorieën horeca, vermaak, alcoholica en tabakswaaren.

In 2000 is in het Budgetonderzoek de component '*huurwaarde van de woning*' in de bestedingen veranderd. Hiervoor werd in de jaren '90 uitgegaan van taxaties van makelaars. Met ingang van 2000 wordt bij de raming van de huurwaarde van de woning aangesloten bij de methode van Nationale Rekeningen waarbij wordt uitgegaan van de huur van een vergelijkbare huurwoning volgens een negental kenmerken. Voor meer details hierover wordt verwezen naar de toelichting in de CBS Database StatLine: [www.cbs.nl/StatLine/ Arbeid, inkomen en sociale zekerheid/ Inkomen, bestedingen en vermogen/ Bestedingen/ Bestedingen uitgebreid huishoudkenmerken](http://www.cbs.nl/StatLine/Arbeid%2C%20inkomen%20en%20sociale%20zekerheid/Inkomen%2C%20bestedingen%20en%20vermogen/Bestedingen/Bestedingen%20uitgebreid%20huishoudkenmerken).

Bestemming

Bij vakanties is het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht aangemerkt als het vakantie­land. Bij de binnenlandse vakanties is de bestemming met behulp van gemeentecodes vastgelegd. Bij de buitenlandse vakanties zijn alle landen op de wereld afzonderlijk gecodeerd en is binnen een aantal landen onderscheid gemaakt naar toeristengebied. Bij een gelijk aantal overnachtingen op meerdere plaatsen is die locatie genoteerd, welke het verst van de woonplaats van de respondent ligt.

Bij dagtochten is de bestemming de plaats waar men is geweest of, indien meerdere plaatsen zijn aangedaan, de plaats die het verst van het vertrekadres ligt. Wanneer een respondent geen plaatsnaam kon noemen is gevraagd naar de provincie.

Dagtocht

Iedere recreatieve activiteit waarvoor men twee uur of langer van huis is, zonder dat daarbij een overnachting plaatsvindt.

Tot dagtochten worden gerekend: uitstapjes vanuit de eigen woning, school, kantoor of fabriek, en uitstapjes vanuit de woning van familie, kennissen of vrienden – waar men al dan niet logeert – indien deze zelf aanwezig zijn. Tot dagtochten worden niet gerekend: bezoek aan familie, kennissen of vrienden, en uitstapjes vanuit een vakantieadres: hotel, pension, recreatiebungalow, camping, tweede woning, (sta)caravan, ‘geruilde’ woning e.d. Een dagtocht kan bestaan uit maximaal drie opeenvolgende recreatieve activiteiten, bijv. museumbezoek, een rondvaart maken, uit eten. Als tijdens een dagtocht meer dan één activiteit is ondernomen, wordt de activiteit die het langste heeft geduurd als de belangrijkste aangemerkt.

Iedere ‘dagtocht’ staat voor één dagrecreant. Als een gezin van vier personen gezamenlijk een dagje naar een attractiepark gaat, dan zijn dat vier dagtochten.

Duur van de dagtocht

De duur van dagtochten is berekend met behulp van de door de respondent opgegeven vertrek- en terugkomsttijden. Een dagtocht duurt minimaal twee uur.

Gast

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een gast is een bezoeker die één of meer nachten achtereenvolgend in een logiesaccommodatie verblijft.

Navolgende personen tellen niet mee voor de statistiek logiesaccommodaties:

- Vaste gasten, d.w.z. bezoekers die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijven.
- Bezoekers die een vaste standplaats op een kampeerterrein of een huisje voor langer dan twee maanden hebben gehuurd.
- Asielzoekers, ook niet als ze korter dan twee maanden in een accommodatie verblijven.

Per maand worden de in die maand vertrokken gasten waargenomen, ongeacht in welke maand de gast aangekomen is. Het is mogelijk dat een persoon twee of meerdere malen in een maand in dezelfde accommodatie of in verschillende accommodaties als gast wordt geteld.

Georganiseerde reis

Een reis in het kader van een vakantie waarbij logies en/of vervoer geboekt zijn bij:

- een reisbureau of ANWB-kantoor;
- een bank, warenhuis, postkantoor, VVV-kantoor, vakantieboekingscentrale van de VVV;
- een boekingscentrale van een hotel- of bungalowketen;
- rechtstreeks bij een reisorganisatie (vervoersmaatschappij, accommodatieverschaffer of andere bemiddelende instantie).

Groepsaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Een accommodatie met ten minste 20 slaapplaatsen die logies overwegend aan personen in groepsverband (geen gezinsverband zijnde) verstrekt, met slaapegelegenheid in kamers, zalen, huisjes, tenthuisjes, appartementen en/of tenten, die gasten mogelijk met 'vreemden' moeten delen. Tot groepsaccommodaties worden gerekend: kampeerboerderijen, vakantiehuizen, kindervakantiehuizen, scoutinghuizen, natuurvriendenhuizen, tentenkampen en logiesaccommodaties behorende tot watersportcentra en maneges.

Hotel

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een accommodatie met slaapplaatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoons-kamers tegen boeking per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten en aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie, en een passant iemand die niet blijft overnachten. Ook appartementen met hoteldienstverlening behoren hiertoe.

Hoteldienstverlening

Dit is het gedurende het verblijf schoonhouden van kamers en opmaken van bedden. Verder kunnen nog andere diensten ter beschikking worden gesteld zoals receptie, room- en telefoonservice.

Huisjescomplex (of huisjesterrein)

Dit is een complex met slaapplaatsen, bestaande uit een aantal zomerhuisjes, (vakantie) bungalows of (vakantie)appartementen, die hoofdzakelijk voor verhuur door de exploitant of beheerder van het complex beschikbaar zijn. Als bungalow of zomerhuisje worden in dit verband ook appartementen zonder hoteldienstverlening beschouwd, die vaak deel uitmaken van een groter gebouw.

Niet als huisjescomplexen worden beschouwd:

- complexen tweede woningen waarvan de individuele woningen in eigendom zijn van afzonderlijke particulieren en die niet hoofdzakelijk beschikbaar zijn voor verhuur door de exploitant van het complex;
- complexen appartementen die verhuurd worden met hoteldienstverlening; deze worden beschouwd als (appartementen)hotel.

Inkomend Toerisme

Inkomend toerisme behelst de activiteiten van toeristen tijdens hun reizen in een ander land dan hun land van herkomst.

Jachthaven, exploitant van jachthavens

Een bedrijf of instelling met als hoofdactiviteit het exploiteren van één of meer jachthavens. Een jachthaven is een accommodatie met zomerligplaatsen of passantenligplaatsen voor pleziervaartuigen.

Jeugdaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Als zodanig worden beschouwd jeugdhotels en jeugdherbergen.

Jeugdherberg

Een accommodatie met ten minste vijf slaapplekken voor overwegend jeugdige gasten, met slaapplekgelegheid in kamers en/of zalen die men mogelijk met 'vreemden' moet delen.

Jeugdhotel

Hotel met ten minste vijf slaapplekken voor overwegend jeugdige gasten, met slaapplekgelegheid die men niet met 'vreemden' hoeft te delen.

Kampeerterrein

Voor hoofdstuk 5:

Terrein of een deel van een terrein met ten minste 20 toeristische slaapplekken en met wasgelegheid en toiletten, waarop kan worden overnacht in tenten, toercaravans, kampeerauto's, stacaravans, tenthuisjes of trekkershutten.

Korte vakantie

Verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste één en ten hoogste drie opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Lange vakantie

Verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Logiesaccommodatie

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een ruimte, zowel overdekt als in de open lucht, die bestemd, ingericht en in gebruik is voor het tegen betaling overnachten door gasten. Een accommodatie kan meerdere logiesvormen aanbieden. In deze publicatie worden als logiesaccommodatie aangemerkt: hotels en pensions, jeugdaccommodaties (jeugdhotels en jeugdherbergen), groepsaccommodaties, huisjescomplexen, kampeerterreinen en mengvormen van deze accommodaties.

Mengvormen. In de praktijk komen de hierboven vermelde logiesvormen vaak in combinatie voor. Wordt een combinatie aangetroffen van hotel/pension met een andere logiesvorm, waarbij de slaappleatscapaciteit in beide sectoren boven de gestelde waarnemingsgrens ligt, dan wordt de accommodatie beschouwd en behandeld als twee accommodaties. Bij een mengvorm van kampeerterreinen, huisjescomplexen en/of groepsaccommodaties worden alleen die onderdelen waargenomen die boven de waarnemingsgrens liggen.

Logiesvorm

Voor de hoofdstukken 1, 2 en 3:

Als van meerdere logiesvormen gebruik is gemaakt, wordt die vorm genoteerd waarin de meeste nachten zijn doorgebracht.

Bij de *Seizoenrecreatieve logiesvormen* zijn ondergebracht: een zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning, stacaravan, kajuitboot of volkstuihuisje of boot in het bezit van het huishouden en een eigen tent, bungalowtent, tourcaravan, vouwcaravan of vouwwagen of tent op een vaste seizoen- of jaarplaats.

Onder toeristische logiesvormen worden verstaan:

- Woning van familie, vrienden of kennissen,
- Woning van een andere particulier,
- Hotel,
- Pension, bed & breakfast,
- Appartement,
- Zomerhuisje, vakantiebungalow (gehuurd),
- Tent, bungalowtent,
- Caravan, vouwwagen, camper,
- Boot (cruiseschip en gehuurde zeilboot of motorjacht),
- Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie,
- Overige logiesvormen.

Niet-georganiseerde reis

Een vakantie reis waarbij men:

- het logies rechtstreeks bij de eigenaar boekte;
- of zonder te reserveren op pad ging;
- of op een vaste seizoen- of jaarplaats verbleef;
- of in een eigen recreatief onderkomen verbleef.

Overnachting (of nacht)

Elke nacht die een gast doorbrengt in een logiesaccommodatie, voor zover dit er geen is van een vaste gast in een hotel of pension of van een vaste huurder van een huisje of vaste standplaats op een kampeerterrein.

Participatie, deelname

Het aandeel van de bevolking (of een categorie daaruit) dat in de periode waarop de analyse betrekking heeft ten minste eenmaal een vakantie heeft doorgebracht.

Passant

Een passant (in een hotel) overnacht niet.

Pension

Een accommodatie met tenminste vijf slaappleaatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoons-kamers tegen boeking anders dan per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten doch niet aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie, en een passant iemand die niet blijft overnachten.

Recreatieve activiteiten (Dagrecreatie)

Dit zijn alle activiteiten die iemand voor zijn plezier onderneemt. Bijvoorbeeld: een dagje naar het strand of pretpark, wandelen, sporten, bezoek aan museum, theater of café, een rondvaart, de wekelijkse zangavond, uit eten gaan, winkelen voor het plezier.

Reisverkeer

Met ingang van 2002 worden financiële gegevens met betrekking tot inkomend en uitgaand reisverkeer niet meer samengesteld door De Nederlandsche Bank, maar door het CBS. Elk kwartaal publiceert het CBS voortaan in Statline cijfers over de invoer resp. de uitvoer van reisverkeersdiensten van Nederland uit/naar de belangrijkste partnerlanden, verbijzonderd naar privé dan wel zakelijk verkeer. Het onderdeel reisverkeer binnen de diensten verschilt van de meeste internationale diensten omdat de consument het kenmerkende karakter geeft aan het reisverkeer. De consument (of de reiziger) gaat naar een andere economie om goederen en/of diensten te verkrijgen. Daarom is reisverkeer, in afwijking van de meeste overige diensten, geen specifiek product, maar veel meer een scala

van goederen en diensten die de reiziger in het buitenland gebruikt. Het uitgaande reisverkeer is de invoer van de dienst: de Nederlandse reiziger in het buitenland. Het inkomende reisverkeer is de uitvoer van de dienst: de buitenlandse reiziger in Nederland.

Een *reiziger* is een individu dat korter dan een jaar verblijft in een land waarvan hij/zij geen ingezetene is.

Reisverkeer omvat alle goederen en diensten die tijdens het reisverblijf zijn verkregen. De meest voorkomende goederen en diensten zijn logies, voedingsmiddelen, drank, amusement en vervoer binnen de bezochte landen, en cadeaus, souvenirs en andere artikelen die aangekocht zijn voor het eigen gebruik van de reiziger en die meegenomen worden uit het bezochte land. Uitgesloten is internationaal passagiersvervoer, een onderdeel van vervoersdiensten. Vakantiegangers betalen vaak één prijs voor de gehele reis en kunnen vaak geen onderscheid maken tussen accommodatie-uitgaven en transportuitgaven. In overleg met de reisbranche heeft het CBS hiervoor correctiefactoren gekwantificeerd.

Inkomend reisverkeer.

Een eigen bron over het niveau van de bestedingen van buitenlanders in Nederland is nog niet voorhanden. Het CBS baseert zich daarom nog op de cijfers van De Nederlandsche Bank. Deze cijfers over 2001 zijn voor de jaren vanaf 2002 geëxtrapoleerd aan de hand van gegevens uit de Statistiek Logiesaccommodaties en de waardemutaties van privé-bestedingen van buitenlanders in Nederland volgens Nationale Rekeningen.

Seizoen

Bij het ContinuVakantieOnderzoek omvat de zomerperiode 22 weken in de maanden mei-september. De winterperiode omvat de overige 30 weken.

Winterperiode: oktober – april van het jaar daaropvolgend

Zomerperiode: mei – oktober

De dag waarop een vakantie begint is bepalend voor de toedeling aan een bepaald seizoen.

Voor het onderzoek Dagrecreatie is de volgende indeling gebruikt:

Winter: december 2011 – februari 2012;

Voorjaar: maart 2012 – mei 2012;

Zomer: juni 2011 – augustus 2011;

Herfst: september 2011 – november 2011.

Slaapplaats

Ieder bed of andere ruimte in een logiesaccommodatie waar één persoon kan slapen. Tweepersoonsbedden worden als twee slaapplaatsen geteld. Bijzetbedden in hotels worden niet meegeteld; bedden in dependances wel. Op kampeerterreinen telt een standplaats voor vijf slaapplaatsen. Vast verhuurde standplaatsen en vast verhuurde huisjes worden niet meegeteld.

Slaapplaatsbezettingsgraad

Voor hoofdstuk 5:

Dit is het aantal overnachtingen in een bepaalde periode gedeeld door het product van het aantal slaapplaatsen en het aantal dagen van de betreffende periode (bruto slaapplaatsbezettingsgraad). De netto bezettingsgraad gaat uit van de capaciteit in accommodaties die op dat moment geopend zijn voor gasten. Een voorbeeld:

Stel dat het aantal overnachtingen in januari, februari en maart respectievelijk 1 000, 1 200 en 1 800 bedraagt en het aantal slaapplaatsen in de geopende accommodaties respectievelijk 100, 120 en 150, dan is de netto bezettingsgraad in het eerste kwartaal 0,36 ($= (1\,000 + 1\,200 + 1\,800) / (31 \times 100 + 28 \times 120 + 31 \times 150)$), uitgedrukt als percentage: 36%.

Bij het gebruik van de aldus berekende bezettingsgraad dient men zich te realiseren dat:

- de kamer-, huisjes- en standplaatsbezetting veelal aanmerkelijk hoger is dan de slaapplaatsbezetting, omdat meestal niet alle slaapplaatsen van deze verblijfseenheden bezet worden.
- bezetting door vaste gasten in hotels en pensions niet inbegrepen is.

Alleen de netto slaapplaatsbezettingsgraad wordt gepubliceerd.

Sterindeling

In 2005 is het Bedrijfschap Horeca gestart met een herwaardering van de sterindeling volgens de Benelux. Deze overgang heeft in het bijzonder in 2006 en 2007 plaatsgevonden. De indeling die het CBS hanteert in de statistiek logiesaccommodaties, is de indeling zoals de accommodatie deze hanteert dat jaar. Dit heeft tot gevolg dat de cijfers naar ster in 2006 en 2007 zowel bedrijven volgens de oude (Benelux) als de nieuwe (nationale) indeling in zich hebben. Dien ten gevolge zijn cijfers naar de sterindeling van 2006, 2007 en de sterindeling van daarvoor niet volledig vergelijkbaar. Zo geldt tevens dat de sterindeling van de jaren na 2007 niet vergelijkbaar zijn met de sterindeling van de jaren ervoor.

Toerisme

De activiteiten van personen die reizen naar en verblijven op plaatsen buiten hun normale omgeving, voor niet langer dan een (aaneengesloten) jaar, om redenen van vrijetijdsbesteding, zaken en andere doeleinden. Deze activiteiten houden geen verband met het uitoefenen van activiteiten die worden beloond vanuit de plaats die wordt bezocht. Buitenlanders die in Nederland komen werken en betaald worden door mensen, organisaties of bedrijven in Nederland tellen dus niet mee als toerist. Zakelijke reizigers op dienstreis of congres tellen wel mee. Binnenlandse reizigers die forensen, vracht vervoeren, of als verkoper reizen tellen niet mee. Verder kunnen we eendaagse (of dag-) en meerdaagse toeristen onderscheiden.

De normale omgeving van een persoon is de directe nabijheid van zijn of haar huis en plaats van werk of studie en andere plaatsen die regelmatig worden bezocht.

Toelichting: deze definitie is weliswaar internationaal geaccepteerd, maar erg algemeen. Elk land vult het anders in met frequentie / tijd en/of afstandscriteria. In Nederland han-

teren wij twee criteria waaraan samen moet zijn voldaan: bezoeken die 1) langer duren dan twee uur en 2) gedaan zijn vanuit een recreatief toeristisch of zakelijk toeristisch motief zijn bezoeken buiten de normale omgeving en dus toeristisch.

Toeristische logiesvorm

Zie onder: Logiesvorm.

Toeristische slaappleats

Slaappleats in een toeristische logiesvorm

Toeristische vakantie

Vakantie waarbij voornamelijk van toeristische logiesvormen gebruik is gemaakt.

Uitgaand toerisme

Uitgaand toerisme betreft de activiteiten van een inwoner van een bepaald land buiten zijn/haar land.

Uitgaven

Zie: Bestedingen, en Vakantie-uitgaven

Vakantieduur

De vakantieduur omvat de totale duur in dagen van een vakantie, inclusief de dag van vertrek en van terugkeer.

Vakantieganger

Een persoon die een lange of korte vakantie doorbrengt. Achter iedere vakantie staat één vakantieganger.

Vakantieland

Het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht.

Vakantie-uitgaven

Dit zijn de specifieke kosten, die gemaakt zijn voor de vakantie zelf, dat wil zeggen reiskosten, verblijfkosten, uitgaven aan voeding en overige kosten die rechtstreeks verband houden met de vakantie zoals verzekeringen, entrees, souvenirs, foto- en filmmateriaal. De uitgaven aan duurzame recreatiegoederen, zoals caravan, tent, boot, kampeeruitrusting en dergelijke zijn buiten beschouwing gelaten, omdat ze niet aan één vakantie kunnen worden toegerekend. Dit geldt ook voor de huur van een vaste stand- of ligplaats, die eveneens voor een onbekend aantal vakanties wordt benut.

Als een respondent de vakantie-uitgaven niet meer wist, is gevraagd om dit aan de hand van een gedetailleerde klassenindeling zo goed mogelijk te schatten. Achteraf is bij deze

vakanties voor de berekening van de gemiddelde uitgaven uitgegaan van het klassenmidden van de aangegeven categorie.

Vaste gast

Bezoeker die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijft.

Vervoermiddel

Bij het Continu Vakantie Onderzoek is uitsluitend gevraagd naar het vervoermiddel waarmee op de heenreis de langste afstand werd afgelegd.

Bij de indeling naar vervoermiddelen zijn in de categorie 'boot' zeilboten, motorjachten en schepen voor zee- of riviercruises ondergebracht. Veerboten en ferry's zijn als een afzonderlijke categorie vermeld of bij de 'overige vervoermiddelen' ondergebracht.

Watersportclubs en organisaties

Clubs waarvan de leden als hoofdactiviteit één of andere vorm van watersport beoefenen zoals zeilen, roeien, motorbootvaren, surfen of waterskiën. Watersportclubs kunnen bovendien het beheer voeren over een of meer jachthavens. Sporten als vissen, ijszeilen, zwemmen of duiken worden hier niet tot de watersport gerekend.

Werkgelegenheid

Voor een inzicht in de werkgelegenheid in de sector Toerisme en recreatie is tabel 9.6 samengesteld. De gegevens komen uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen (EWL). Met de EWL wordt informatie verzameld over het niveau, de ontwikkeling en de verdeling van het aantal banen, de verdiende lonen en de arbeidsduur van werknemers. In de CBS-database Statline zijn gedetailleerde gegevens beschikbaar over de economische activiteit van de werknemers. Uit deze gegevens is een selectie gemaakt van bedrijfsklassen en -subklassen op geleide van richtlijnen van de Tourism Satellite Accounts van de Europese Unie. Dat heeft geleid tot de indeling van de voorkolom van tabel 9.6.

Werknemers zijn mensen die arbeid verrichten tegen loon of salaris. Omdat een werknemer bij meerdere bedrijven kan werken, hebben de uitkomsten betrekking op het totaal aantal *banen van werknemers* (en niet op het aantal werknemers). In deze aantallen banen tellen alle banen mee, ongeacht hun arbeidsduur. Ook directeurs die tevens grootaandeelhouder zijn worden meegeteld.

Niet meegeteld worden zelfstandige ondernemers. Daarom geven de cijfers niet de totale werkgelegenheid weer.

Op grond van de regels m.b.t. geheimhouding van gegevens van afzonderlijke bedrijven zijn er geen cijfers over het aantal banen in het passagiersvervoer door de lucht en in de dienstverlening voor het (personen)vervoer.

Onderzoeken

In 'Toerisme en recreatie in cijfers' wordt gebruik gemaakt van cijfermateriaal uit verscheidene bronnen. Dit leidt soms tot verschillen in uitkomsten over hetzelfde onderwerp. Zo geven zowel de statistiek over het onderdeel reisverkeer van de betalingsbalans als de statistiek Inkomend Toerisme informatie over de bestedingen van de buitenlandse toeristen in Nederland. Dit laatste cijfer slaat op de buitenlandse toeristen die overnacht hebben in Nederlandse logiesaccommodaties. Het cijfer van het inkomend reisverkeer bevat ook de bestedingen van andere categorieën buitenlandse toeristen zoals de bestedingen van niet-ingezetenen in het bezit van een tweede woning of een boot, van buitenlandse passagiers op cruises en andere boottochten, van bezoek aan familie en vrienden door de buitenlandse toerist en van de buitenlandse toerist op doortocht. Definitieverschillen en verschillen in populatieafbakening en methoden van onderzoek verklaren in belangrijke mate de optredende variatie in uitkomsten. Dit geldt eveneens voor de cijfers over overnachtingen in logiesaccommodaties in Nederland van het Continu Vakantie Onderzoek en die van de Statistiek logiesaccommodaties.

Nauwkeurigheid

Omdat dit boekje een globaal beeld wil geven is de nauwkeurigheid vaak op het niveau van tienduizendtallen, waarbij als teleenheden 'x 1 000' wordt vermeld. In andere publicaties worden nauwkeuriger cijfers over dezelfde onderwerpen verstrekt.

Het Continu Vakantie Onderzoek 2006

Doel van het onderzoek

Het Continu Vakantie Onderzoek (CVO) heeft tot doel om informatie te verstrekken over de lange en korte vakanties van Nederlanders.

Vanaf 2002 is het Continu Vakantie Onderzoek opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het vakantiejaar 2002 niet goed te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. Het verschil met voorgaande jaren wordt onder meer veroorzaakt door een verruiming van de vakantiedefinitie. Zo worden vanaf 2002 ook de vakanties bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland meegeteld. Daarnaast is ten opzichte van de vorige opzet de begindatum van het vakantiejaar twee maanden naar voren gehaald. Het verslagjaar 2002 begon daardoor op 1 oktober 2001.

Door wijzigingen in de vragenlijst is ook de indeling van enkele kenmerken van de vakanties en vakantiegedragingen aangepast, waardoor ook een verschil met de oude opzet ontstond. Een ander punt van verschil is de methode van waarneming. Bij het vernieuwde CVO wordt gebruik gemaakt van Capi@Home. De vragenlijsten worden daarbij via een

eigen pc ingevuld en via een modem naar TNS-NIPO verzonden. In het vorige CVO vond de waarneming via een schriftelijke enquête plaats.

Het CVO wordt jaarlijks gehouden onder een steekproef van netto circa 6 500 à 7 000 personen. Ten opzicht van de CVO's t/m 2001 betekent dit bijna een verdubbeling, waardoor de betrouwbaarheid in gunstige zin is beïnvloed. Bij de interpretatie van de uitkomsten moet men er echter rekening mee houden dat een steekproef niet altijd exacte uitkomsten oplevert, maar dat de uitkomsten statistische marges kennen. De grootte daarvan is mede afhankelijk van het aantal personen of vakanties in de onderscheiden categorieën waar de uitkomsten betrekking op hebben. Voor meer informatie hierover kunt u de publicatie 'Vakanties van Nederlanders' raadplegen.

Onderzoek Dagrecreatie 2006–2007

Het Onderzoek Dagrecreatie heeft tot doel een beeld te schetsen van de dagrecreatie in Nederland in al zijn facetten. Het onderzoek is een vijfjaarlijkse telefonische enquête gehouden onder personen woonachtig in Nederland. Per dagtocht worden gegevens verzameld over datum en tijd, vertrekplaats en bestemming, activiteiten, reisgezelschap, vervoer en uitgaven. De dagtochten die worden gemaakt vanaf een vakantiebestemming vallen buiten het kader van het onderzoek. Het onderzoek van 2006/'07 vond plaats van 1 oktober 2006 tot en met 30 september 2007.

Populatie

De doelpopulatie voor het Onderzoek Dagrecreatie zijn alle personen woonachtig in Nederland, ongeacht de leeftijd. Personen woonachtig in institutionele huishoudens (verzorgingstehuizen, verpleeghuizen enz.) worden niet in het onderzoek meegenomen. Proefpersonen worden getrokken uit de Gemeentelijke Basis Administratie. Iedere twee weken word een nieuwe groep proefpersonen benaderd. Er word bij het bepalen van de grootte van de te trekken steekproef rekening gehouden met o.a. uitval door non-respons en selectieve uitval van proefpersonen (proefpersonen die bijvoorbeeld geen telefoonnummer of een geheim nummer hebben).

Bij dit onderzoek werden om en nabij 21 500 personen benaderd. 1 100 personen namen uiteindelijk deel aan het onderzoek.

Deelname aan onderzoek

Het onderzoek bestaat uit twee delen: Allereerst vindt de werving plaats. Dat gebeurt middels een telefonisch vraaggesprek waarin aan de steekproefpersonen gevraagd wordt of ze bereid zijn om gedurende ongeveer twee weken (van de 1e t/m de 15e of van de 16e t/m de laatste dag van de maand) bij te houden welke dagtochten ze hebben gemaakt. Als ze hiertoe bereid zijn wordt het vraaggesprek voortgezet met enkele algemene vragen over hun deelname aan recreatieactiviteiten en over hun achtergrondkenmerken.

Het tweede deel van het onderzoek bestaat uit tweetal telefonische peilingen van de ondernomen dagtochten: één over de eerste week en één over de tweede week van de onderzoeksperiode. Per dagtocht worden gegevens verzameld over datum en tijd, vertrekplaats en bestemming, activiteiten, reisgezelschap, vervoer en uitgaven.

Wanneer de proefpersoon jonger is dan 12 jaar, worden de vragen namens het kind beantwoord door een ouder of verzorger van het kind. Kinderen ouder dan 12, maar jonger dan 16 jaar mogen desgewenst zelf de vragen beantwoorden of dit door een ouder of verzorger laten doen.

Ophoging

Bij de ophoging van de uitkomsten van de steekproef naar de hele bevolking wordt de verdeling van personen naar leeftijd en geslacht, stedelijkheid en grootte van het huishouden aangepast aan die van de bevolking. De herweging vindt voor ieder van de 24 groepen plaats. Op die manier vindt een correctie plaats voor de lagere respons tijdens de vakantie maanden.

Nauwkeurigheid

Het onderzoek betreft een steekproef. De uitkomsten kennen daarom nauwkeurigheidsmarges. Bij de interpretatie van de uitkomsten dient hiermee rekening te worden gehouden.

Vergelijkbaarheid met voorgaande onderzoeken

Het Onderzoek Dagrecreatief 2006/'07 is op dezelfde wijze uitgevoerd als de Onderzoeken Dagrecreatie uitgevoerd in 2001/'02, 1995/'96 en 1990/'91. De resultaten van deze onderzoeken zijn zodoende onderling vergelijkbaar.

Onderzoek logiesaccommodaties

Het onderzoek logiesaccommodaties heeft tot doel maandelijks het aantal gasten en hun overnachtingen naar nationaliteit te bepalen. Er zijn in Nederland om en nabij 7 500 accommodaties die logies verstrekken, daarvan worden er om en nabij 2 300 benaderd voor maandelijks deelname aan het onderzoek.

Satellietrekening Toerisme

De Satellietrekening Toerisme (SRT) beoogt als satellietrekening van de Nationale Rekeningen (NR) het toerisme te beschrijven in nauwe aansluiting op de concepten, definities en uitkomsten van de NR. Daardoor is het mogelijk het toerisme met de rest van de economie te vergelijken. Door de methode van de Recommended Methodological Framework

(RMF)¹⁾ te volgen worden ook internationale vergelijkingen mogelijk. De nadruk van de RMF methodiek ligt op het *gebruik* door toeristen van goederen en diensten. Om de bronnen op dit gebied te kunnen benutten, diende allereerst bepaald te worden wat onder een 'toerist' wordt verstaan.

Toerist/bezoeker

Het RMF definieert een toerist/bezoeker als "iedereen die zich buiten zijn 'normale omgeving' (zoals huis en werk) begeeft voor minder dan twaalf maanden, waarbij het belangrijkste doel van de reis anders is dan het uitoefenen van activiteiten die vanuit de bezochte plaats beloond worden. In dit onderzoek werd gekozen om *motief* en *duur van de tocht* als criteria te gebruiken om te bepalen of iemand buiten zijn 'normale omgeving' reist. Iemand met een toeristisch motief, die een tocht langer dan 2 uur maakt, wordt gezien als toerist. Het RMF rekent naast recreatieve²⁾ uitstapjes ook zakelijke tochten tot het toerisme. In combinatie met de duur van de tocht worden in de SRT de volgende typen toeristen onderscheiden:

Onderscheiden typen toeristen

Eendaags		Meerdaags = met overnachting	
recreatief	zakelijk	recreatief	zakelijk

Diensten

Het RMF onderscheidt enkele soorten producten, al naar gelang het directe belang voor het toerisme. *Kenmerkende toeristische diensten* zijn essentieel voor het toerisme. De volgende hoofdcategorieën worden onderscheiden:

- Hotels en overige logiesaccommodaties;
- Maaltijd- en drankverstrekking;
- Vervoer;
- Reisbemiddeling en reisorganisaties;
- Amusement en cultuur;
- Sport, bioscoop en overige recreatie;
- Overige toeristische diensten.

¹⁾ UNSD et al., 2001, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, United Nations Statistics Division, World Tourism Organisation, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxemburg, Paris (RMF).

²⁾ Onder recreatieve uitstapjes wordt hier verstaan tijdsbestedingen zoals: vakanties, bezoek aan vrienden en familie, gezondheidsbehandelingen of pelgrimstochten.

De tabel over het aanbod (9.1.4) geeft de productie van kenmerkende (karakteristieke) toeristische diensten weer. In de SRT wordt onderzocht wat de totale productie van die diensten is en welk deel daarvan daadwerkelijk door toeristen wordt geconsumeerd. Hoe groter het gebruik van een bepaalde dienst door toeristen is, hoe meer de productie van die dienst van het toerisme afhankelijk is. Met de gegevens van het gebruik kan vervolgens worden bepaald van welk type toerist het totale gebruik van de dienst het meest afhankelijk is.

De tabel over het gebruik (9.1.4) geeft de totale consumptie weer door Nederlandse en buitenlandse toeristen, binnen Nederland (en een klein deel buiten Nederland).

Het toeristisch bruto binnenlands product (table 9.1.4) is gelijk aan de toegevoegde waarde gegenereerd door toerisme, gegeven het feit dat ze deel uitmaken van de zogenaamde finale consumptie inclusief product gerelateerde belasting en subsidies.

Explanatory notes on definitions and studies used

Definitions

Bed-place

Every bed or space in a tourist accommodation where one person can sleep. Twin beds are counted as two bed-places. Occasional beds in hotels are not counted; beds in annexes are. A campsite pitch is counted as five bed-places. Fixed campsite pitches and permanently rented holiday cottages are not included.

Bed-place occupancy rate

Chapter 5:

The gross occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days of that period for the same group of accommodations. The net occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days on which the bed-places are actually available for guests, and multiplying the quotient by 100 to express the result as a percentage. Only the net occupancy rate is published.

Example: If the numbers of overnight stays in January, February and March are 1,000, 1,200 and 1,800, and the numbers of bed-places in open accommodations for each month are: 100, 120 and 150, the net occupancy rate in the first quarter is then 0.36 (= $(1,000 + 1,200 + 1,800) / (31 * 100 + 28 * 120 + 31 * 150)$), or 36%. When using this occupancy rate, one should be aware that:

- room, dwelling and site occupancy rates are usually much higher than the bed-place occupancy rate, because in general not every bed-place of these units is occupied;
- guests staying longer than two months are not included, because they are not considered to be tourists or visitors.

Boarding house

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least five bed-places providing lodging accommodation, usually in single or double rooms, not on a night-to-night basis, where meals and other small consumptions may be provided for guests, but not for non-guests.

Campsites

Chapter 5

Campsites provide collective lodging facilities in enclosed areas for tents, caravans, trailers, mobile homes and shelters or cabins, with collective washroom and toilet facilities for. The figures cover tourist campsites with at least 20 bed-places.

Day trip

A day trip is a recreational activity for which a person is away from his or her usual environment for at least two hours, without an overnight stay.

Day trips include excursions departing from the usual environment (home, school, office, factory), and excursions departing from the homes of relatives or friends, if they are at home themselves, regardless of whether or not the night is also spent there. Day trips do not include visits to relatives or friends, and excursions starting from a holiday address: hotel, boarding house, bed & breakfast, apartment, holiday cottage, campsite, second home, caravan, camper.

A day trip may comprise at most three consecutive recreational activities, e.g. visiting a museum, making a round trip, dining. If there was more than one activity during the day trip, the activity that took the longest time is marked as the most important.

Each 'day trip' refers to one person. A family of four who visit an attraction together is counted as four day trips.

Destination

The holiday destination is the country where the largest number of nights was spent. The destination of domestic holidays is indicated by municipality codes. Holidays abroad (outbound holidays) use country codes, and tourist regions of some countries. If an equal number of nights is spent at two or more locations, the destination furthest away from the respondent's home is taken.

For day trips the destination is the place where the visitor has been. If the visitor went to more than one place, the place that is furthest away from the place of departure is used. If a respondent did not know the name of the place, the name of the province is used.

Domestic tourism

Domestic tourism comprises the activities of residents of a given country travelling to and staying in places only within that country but outside their usual environment.

Employment

Table 9.6 provides an insight into the employment situation in the tourism and recreation industry. The data are derived from the employment and earnings survey (*Enquête Werkgelegenheid en Lonen, EWL*). The purpose of this survey is to collect information on the level, development and distribution of jobs, wages earned and employee working hours. Statistics Netherlands' StatLine database has detailed figures on economic

activities of employees. Data were selected from this source on the number of jobs in various branches of industry based on the guidelines of the Tourism Satellite Accounts of the European Union. This selection resulted in the first column of the table.

Employees are persons working for a wage or salary. As an employee may work for more than one enterprise, the data present the total number of *jobs of employees*, not the total number of employees. All jobs are counted, irrespective of the weekly working hours. As manager-shareholders are also counted in these statistics, while self-employed persons are not, the figures do not represent the complete employment situation.

Data on several branches of the tourism industry are lacking because of confidentiality regulations.

Expenditure of households

See: Household expenditure.

Group accommodation

Chapter 5:

An establishment providing lodging accommodation mainly to groups of persons (not families), with at least 20 bed-places, arranged in rooms, dormitories, cottages, dwelling-type units and/or tents that tourists may have to share with “strangers”. These include farmyard campsites, holiday homes (for children), holiday camps, scout camps, ecological/nature camps, marina lodgings, accommodations belonging to riding schools.

Guest

See: Tourist.

Holiday cottage park

Chapters 4 and 5:

Collective lodging facility with at least 20 bed-places under common management, such as a cluster of holiday cottages arranged as dwelling-type accommodation and providing limited hotel services (not including daily bed-making and cleaning). Also includes holiday apartments without hotel service, often located in an apartment building.

Not included in this definition are:

- Groups of individually owned second homes which are generally not for rent through a common manager.
- Holiday homes with full hotel service; these are included under hotels.

Holiday expenditure

This covers the spending specifically on the actual holiday, i.e. on transport, lodging, food, and other spending directly related to the holiday such as insurance, entrance fees, souvenirs, photo and film material. Spending on durable recreational consumer goods such as caravans, boats, camping equipment, etc. is not included as it cannot be charged

to one holiday. The same applies for the rent of a permanent campsite pitch or berth that may be used for an unknown number of holidays.

Holiday length

The total length of a holiday measured in days, including the days of departure and of return.

Holiday (long)

Until 2002: Stay away from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home but not at the home of relatives or friends.

From 2002 onwards: Stay away from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad are also included. Stays at the homes of relatives or friends in the Netherlands are not included, unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Holidaymaker

A person who is on holiday. Every holiday has one holidaymaker.

Hotel

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least 5 bed-places providing not only lodging accommodation, usually in single or double rooms, on a night-to-night basis, but also certain services including room service, daily bed-making and cleaning of sanitary facilities. A hotel may provide meals and other small consumptions to guests as well as to non-guests. This category includes apartment-hotels providing hotel services.

Hotel services

These comprise cleaning the room and making beds during a hotel stay. Other services may be reception, room and telephone services.

Household expenditure

Household expenditure consists of the value of goods and services purchased during the period under review by resident households (total retail price) in the Netherlands or abroad to satisfy individual needs and desires (non-productive ends). This includes consumption-related transfers to government and to non-profit institutions. Payments that are deductible from the gross income, such as premiums for health insurance and alimony, are not part of expenditure, nor are expenses for savings and investment. Moreover, mortgages and the purchase of a house are not part of household expenditure, but the gross economic rent value of owner-occupied houses is included. The gross rent value is the rent that would be due if the house were rented. The definition of rental value was changed in the Budget Survey 2000 (see below).

Household expenditure is classified by function: goods and services satisfying specific needs are grouped together. Thus petrol expenses are grouped with transport and communication, and rents with housing. Budget surveys are subject to underreporting in some categories, e.g. hotels and restaurants, recreation, alcoholic beverages and tobacco consumption.

The definition of the *rental value of the house* was changed in the 2000 Budget Survey. In the 1990s these figures were based on valuations by real estate agents. From the 2000 Budget Survey, the calculation of rental value links up with that in the National Accounts; it is now calculated on the basis of the rent of a comparable rented house according to nine characteristics. More details on the method of calculation can be found in Statistics Netherlands' database StatLine: www.cbs.nl/StatLine/ Labour, income and social security/ Consumption/ Actual individual consumption households.

Inbound tourism

Inbound tourism comprises the activities of non-residents in a country travelling to and staying in places in that country.

Length of a day trip

The length of day trips is calculated from the times of departure and arrival provided by the person making the day trip. A day trip lasts for at least two hours.

Long holiday

Absence from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad is also included. Stays at the home of relatives or friends in the Netherlands is not included unless the habitual occupants are away from home for all or most of the time.

Means of transport

The interview question in the Continuous Holiday Survey relates only to the means of transport used for the largest distance during the outward journey. In the classification of the means of transport the category 'boats' includes yachts, cabin cruisers, and sea and river cruise ships. Ferries either constitute a separate category, or are included in 'other means of transport'.

Occupancy rate

See: Bed-place occupancy rate.

Organised trip

A holiday for which lodging and/or transport was booked through a travel agent or tour operator, the national motoring organisation ANWB, a bank, post office, tourist office, department store, booking agency of a chain of hotels or holiday cottages.

Outbound tourism

Outbound tourism comprises the activities of residents of a given country travelling to and staying in places outside that country.

Overnight stay

Chapters 4 and 5:

Each night that a tourist spends in a tourist accommodation; excludes regular hotel and boarding house guests, and persons renting a fixed campsite pitch or permanently renting a holiday cottage.

Participation

The proportion of the population (or a population category) who took at least one holiday during the period under review.

Non-guest

A hotel visitor who does not stay overnight.

Recreational activities (Day trips)

All leisure activities. Examples: a day trip to the beach or an amusement park, walking, playing sports, visiting a museum, theatre or bar, a boat trip, singing in a choir, dining, shopping.

Season

In the Continuous Holiday Survey, the summer encompasses 22 weeks in the months May up to and including September. The winter covers the remaining 30 weeks.

Winter: October – April of the following year

Summer: May – September

For the Day trip survey the following definition of seasons was used:

Winter: December 2011 – February 2012;

Spring: March 2012 – May 2012;

Summer: June 2011 – August 2011;

Autumn: September 2011 – November 2011.

Short holiday

Stay away from home for leisure or recreational purposes with a minimum of one and a maximum of three consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad are included. Stays at the homes of relatives or friends in the Netherlands are not included unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Tourism

The activities of persons travelling to and staying in places other than their usual environment for less than one consecutive year for leisure, business and other purposes, and whose main purpose of the trip is other than an activity remunerated from within the place visited.

Foreigners who come to the Netherlands to work and are paid by people, organisations or businesses in the Netherlands are not counted as tourists. Business travellers and conference visitors are counted as tourists. Travellers who commute or transport goods, and travelling salesmen are excluded. Day visitors can be distinguished from tourists who stay for more than one day.

A person's usual environment is the direct vicinity of his or her home and place of work or study and other places they regularly visit.

This definition is internationally accepted, but very general. Every country completes it with its own criteria of frequency, time and/or distance. In the Netherlands two criteria must be met: (1) trips take more than two hours, and (2) are made for leisure or business purposes outside the usual environment.

Tourist (guest)

Chapters 4 and 5:

A tourist is a visitor who spends one or more consecutive nights in a tourist accommodation. The following persons are not included in the statistics:

- regular guests: visitors who spend more than two months in a hotel or boarding house;
- visitors who have rented a fixed campsite pitch or a holiday cottage for more than two months;
- asylumseekers, even if they stay in a lodging accommodation for less than two months.

Every month all tourists who departed in that month are counted, irrespective of the month in which they arrived. The same person may be counted more than once in the same tourist accommodation or in different accommodations.

Tourist accommodation

Chapters 4 and 5:

Any place, indoors or outdoors, equipped for and in use as a place where guest (tourists) can pay to stay overnight. One establishment may offer several types of accommodation. This publication includes the following types of tourist accommodation: hotels and boarding houses, including youth accommodations; other tourist accommodations comprising group accommodations, holiday dwellings, tourist campsites and combinations of these accommodations.

Mixed accommodation types

Tourist accommodations sometimes combine more than one type of accommodation. If in such cases the bed-place capacity exceeds the minimum required for any type of accommodation, each type in the combination is treated separately as hotel, holiday dwelling, campsite or group accommodation.

Tourist traffic

Since 2002 financial data on inbound and outbound tourism are no longer compiled by *De Nederlandsche Bank* (the Dutch central bank), but by Statistics Netherlands. Statistics Netherlands publishes quarterly data on tourist receipts and tourist expenses in relation to the main partner countries, broken down into travel for leisure and travel for business purposes. The item tourist traffic within the services classification differs from most international services in that the consumer defines the character of the traffic. The consumer or traveller/visitor enters another economy in order to acquire goods and/or services. Therefore, unlike most other services, tourist traffic is not a specific product, but a range of goods and services that the visitor uses abroad. Outbound tourism is the import of the service: the Dutch visitor abroad. Inbound tourism is the export of the service: the foreign visitor in the Netherlands.

A *visitor* is any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for a period of less than 12 months.

Tourist traffic comprises all goods and services purchased during the trip. The most common goods and services are lodging, food, drinks, transport services and leisure within the countries visited, and presents, souvenirs and other articles bought for own use by the visitor or taken home from the visited country. International passenger traffic is excluded, as it is part of transport services. Holidaymakers often pay one price for the whole holiday package and thus cannot distinguish between spending on lodging and that on transport. Statistics Netherlands has quantified correction factors in consultation with the travel industry for this phenomenon.

Inbound tourist traffic

As there is as yet no proper source for data on the level of spending by visitors to the Netherlands, Statistics Netherlands uses data from the Dutch central bank. 2001 figures were extrapolated for 2002 using data from the statistics of accommodation establishments and value changes of private expenses of inbound visitors in the Netherlands according to the National Accounts.

Tourist holiday

Holiday in which mainly tourist accommodation is used.

Type of accommodation

Chapters 1, 2 and 3:

If a holidaymaker uses more than one type of lodging accommodation, the type in which he or she spends most nights is taken.

Seasonal types of accommodation include summer and holiday cottages, second homes, boats, caravans (touring and stationary), trailer tents and tents owned by the household.

Tourist accommodation is classified as follows:

- Home of relatives or friends

- Private home
- Hotel
- Boarding house, bed & breakfast
- Flat/apartment
- Holiday cottage/home (rented)
- Tent
- Caravan, trailer tent, camper
- Boat, ship (cruise vessel, rented yacht or cabin cruiser)
- Youth hostel or other group accommodation
- Other types of accommodation.

Unorganised trip

A holiday:

- for which accommodation is booked directly with the owner or manager;
- for which no accommodation or transport was booked before the day of departure;
- in a second home or permanently rented residence.

Water sport club and organisation

Club or organisation with members that practice a form of water sport such as sailing, rowing, surfing, waterskiing or motorboat sailing. Sports like fishing, ice sailing, swimming or diving are not included here.

Yacht-basin, developer of yacht-basins

Chapter 10:

A company or enterprise that exploits of one ore more yacht-basins as main purpose. A yacht-basin is an accommodation with summer berths or passer-by berths.

Youth accommodation

Chapters 4 and 5:

Youth hotel or youth hostel.

Youth hostel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, offering accommodation to groups as well as to individual persons in rooms or dormitories that may have to be shared with 'strangers'.

Youth hotel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, offering accommodation to individual persons in rooms not shared with 'strangers'.

Surveys

As the figures in *Tourism and recreation in figures* are derived from several surveys, figures on the same subject may differ. Both the section on tourist traffic in the Balance of payments and the Inbound tourist survey, for example, publish figures on spending by foreign tourists in the Netherlands. The latter figure refers to foreign tourists in tourist accommodations in the Netherlands. The Balance of payment figures also include expenditure by other categories of foreign tourists, such as non-residents owning a second house or boat, people on cruises or other boat trips, foreigners visiting relatives and friends, and transit tourists. Differences in definitions and methods largely explain the observed variation in results. This is also the case for figures on overnight stays from the Continuous Holiday Survey and the Survey on tourist accommodations.

Break in the time series of the Continuous Holiday Survey 2002

The Continuous Holiday Survey aims to present a picture of short and long holidays taken by the Dutch population.

This survey was redesigned in 2002. As a consequence the results for the holiday year 2002 and later are not completely comparable with those of earlier surveys. The definition of holidays was broadened in the new design. One of the changes is that from 2002 onwards, stays with relatives or friends abroad are included. Moreover, the starting date of the holiday year was brought forward by two months: holiday year 2002 started on 1 October 2001.

Because of changes in the questionnaire, some characteristics of the holidays and holidaymakers were altered, creating a difference with the former design. Another difference is the method of data collection. The new Continuous Holiday Survey uses Capi@Home: respondents fill in the questionnaires on their own computers and send them to TNS-NIPO (the enterprise that carries out the survey). The former Continuous Holiday Survey used paper questionnaires.

Day Trip Survey 2006–2007

The Day Trip Survey aims to present a picture of same day visits in the Netherlands with all their aspects. The survey is a five yearly telephone survey held among a sample of the Dutch population. Information about date, time, place of departure and destination, activities, members of the group on the day trip, means of transport, and spending per are collected for each day trip. Day trips taken from a holiday location are not included in the survey. The 2006/07 survey took place in the space of one year, from October 2006 to September 2007.

Population

The target population for the Day Trip Survey is the resident population of the Netherlands, irrespective of age, excluding persons in institutional households (e.g. nursing homes, homes for the elderly, prisons). Every two weeks a new sample is drawn from the municipal population registration. The sample size was determined taking into account losses as a result of non-response and non-availability of telephone numbers (unlisted numbers, mobile phones).

In the 2006/'07 survey, 21,500 persons were asked to participate; 1,100 persons actually took part.

Participation in the survey

The survey consists of two parts. First a recruitment interview is held in which persons from the sample are asked to keep a diary of their day trips for two weeks. If they are willing to participate, the interview is continued with general questions about their participation in recreational activities and about their background.

The second part comprises two measurements of the day trips made. Information about date, time, place of departure and destination, activities, members of the group on the day trip, means of transport, and spending per are collected for each day trip. Day trips taken from a holiday location are not included in the survey.

For respondents younger than 12 years, the questions were answered by a parent or guardian. Children aged between 12 and 16 were allowed to answer themselves, but they could also let their parents answer the questions.

Raising procedures

To raise the results to the overall population, the distribution in the sample was converted to conform with the overall population in terms of age, sex, degree of urbanisation and size of household. This reweighting took place for each of the 24 groups. In this way the lower response rate during the summer season was corrected for.

Accuracy

As the survey is sample based, the results are subject to margins of error. These should always be taken into account when interpreting the results.

Comparability with earlier surveys

The results of the Day Trip Survey 2006/'07 are comparable with the earlier surveys of 1990/'91 and 1995/'96 and 2001/'02.

Tourist accommodation survey

The tourist accommodation survey is a monthly survey that aims to present a picture of the number of guests and their overnight stays. There are around 7,500 dwellings that

provide accommodation in the Netherlands. 2,300 of the dwellings are included in the survey and receive a questionnaire monthly.

Tourism Satellite Account

The Tourism Satellite Account (TSA) of the National Accounts (NA) aims to describe tourism in terms of the concepts, definitions and results of the National Accounts. This makes it possible to compare tourism with the rest of the economy. Using the methodology of the Recommended Methodological Framework (RMF)¹⁾ international comparisons are also possible. The emphasis of the RMF methodology is on the *use* of goods and services by tourists. In order to be able to use the available sources, it was first necessary to define ‘tourism’.

Tourism/visitor

The RMF defines tourism as ‘the activities of visitors travelling for leisure, business and other purposes’. This implies that a ‘visitor’ is ‘any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for less than 12 months and whose main purpose of the trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited’. In this project only reason and duration are taken into account as criteria to determine whether a person travels outside his/her ‘usual environment’. If a person has a tourist motive to travel and the length of his/her trip exceeds 2 hours then that person is considered to be a visitor.

In accordance with the RMF, several types of tourism can be distinguished: leisure²⁾ trips (leisure tourist) and business trips (business tourist). If the duration of the trip, same-day or overnight stays, is also taken into account, the following combinations can be distinguished:

Types of tourism

Same-day visits		Overnight stays	
Leisure	Business	Leisure	Business

¹⁾ UNSD *et al.*, 2001, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, United Nations Statistics Division, World Tourism Organisation, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxemburg, Paris (RMF).

²⁾ Leisure includes purposes such as recreation, holiday, visiting friends and relatives, health treatment or pilgrimages.

Tourism goods and services

Characteristic tourism goods and services are defined as 'products and services, which, in the absence of visitors, in most countries would probably cease to exist in meaningful quantity or for which the level of consumption would be significantly reduced and for which it seems possible to obtain statistical information'. The main categories in this group are:

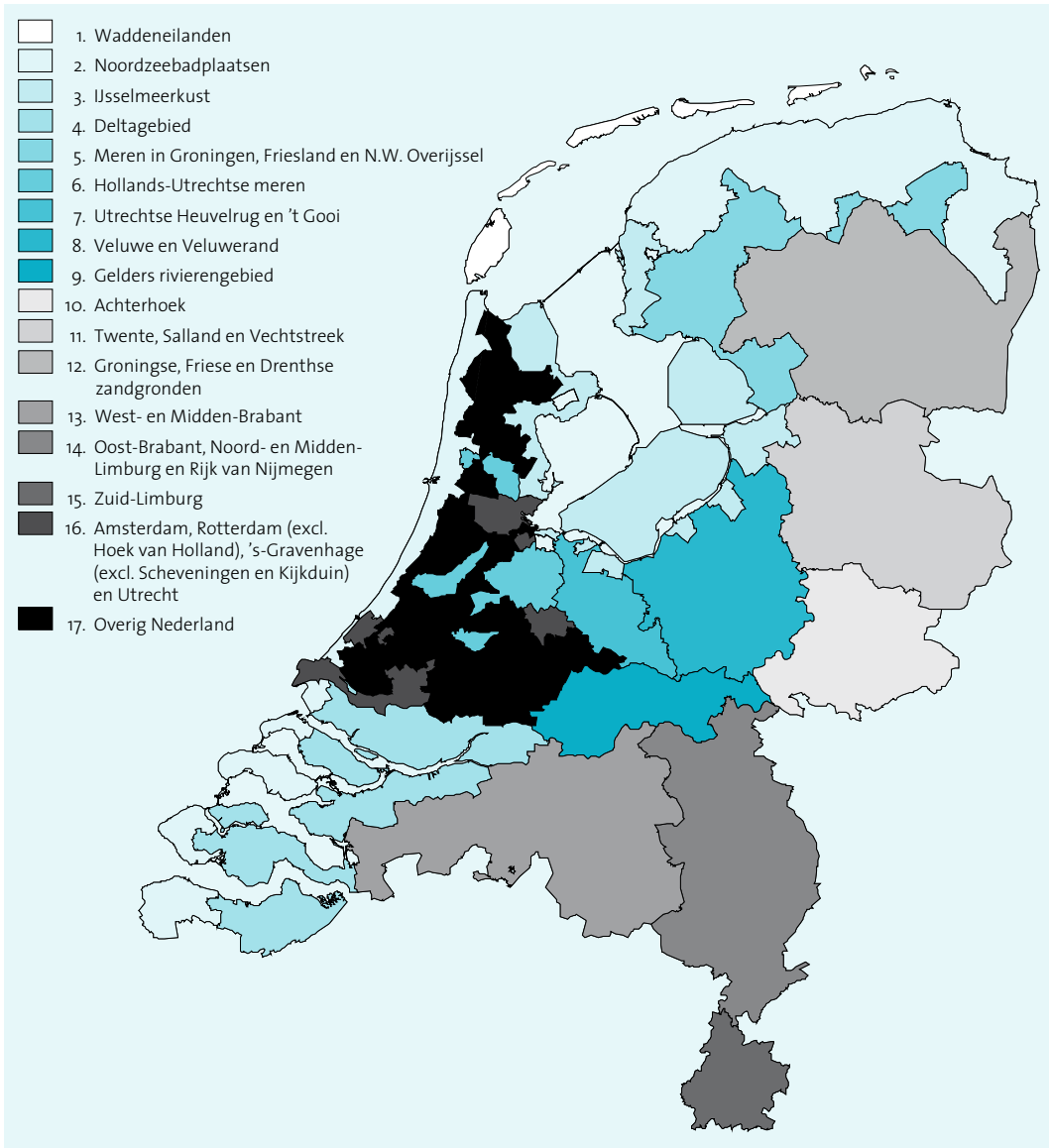
- Hotels, etc.
- Restaurants, etc.
- Transport services
- Travel agencies, etc.
- Cultural services
- Sports and other recreational services
- Other tourism services.

The supply table (9.1.4) presents the production of characteristic tourism goods and services. The TSA investigates total production of those (goods and) services and which part is consumed by tourists.

The use table (9.1.4) presents total consumption by domestic and inbound tourists within the Netherlands (and a small part outside the Netherlands).

The tourism Gross Domestic Product (table 9.1.4) is equal to the value added generated by tourism services, provided they are part of the final consumption, including the balance of product-related taxes and subsidies.

Cartogram Toeristengebieden in Nederland, 2011

Register

A

aanbod van toeristische diensten 118
aankomsten, geregistreerde 109
activiteit 97–102, 107
Afrika 76–81
Amerika 76–81
amusement en cultuur 118
Anne Frank huis 106
appartement 25, 48, 49, 55
Artis, Aquarium, Planetarium 106
Attractie /-park bezoeken 97–102, 106, 107
Australië en Oceanië 76–81
auto 11, 83, 101
 bij binnenlandse vakanties 27–29
 bij buitenlandse vakanties 49–52, 55
Azië 76–81
 zie ook: Verre Oosten

B

banen van werknemers 119
bed & breakfast *zie*: pensions
bedrijfstakingen, -klassen 119
België
 gasten uit 76–82
 internationaal toerisme 109–113
 Nederlanders op vakantie in 45–47, 51–54, 56, 59
 ontvangststen uit reisverkeer uit 115
beroepsbevolking 11
bestedingen
 aan ontspanning 92
 van buitenlandse gasten 12, 116
 zie ook: uitgaven
bevolking 11
bezettingsgraad 84, 88
bezit van duurzame gebruiksgoederen 94

binnenlands toerisme 116
binnenlandse toeristische vakanties 21
binnenlandse vakanties hfds 1, 2
binnensporten 93
bioscoopbezoek 90
boot 25, 27, 28, 48, 94
bos, oppervlak 11
bruto binnenlands product 11, 113, 116
buitenlandse gasten hfds 4
 bestedingen van 12, 116
 land van herkomst 76–82
 naar soort vervoermiddel 83
 per maand 68–70
 per provincie 70–73
 per toeristengebied 74, 75
 type logiesaccommodatie 67, 68, 71, 73, 82, 83
buitenlandse vakanties 11–15, hfds 3
 naar land van bestemming 11, 46, 47, 51–54, 56–66
 naar soort verblijf 48, 49
 per seizoen 15–17, 45–47, 52, 53, 57–66
 uitgaven aan 17, 54, 55
buitensporten 93
Burgers' Zoo 105

C

cafébezoek 91, 97, 98, 101, 102, 107
Canada 78, 79, 115
caravan, vouwwagen, camper 94
 binnenlandse vakanties met 25–27, 29
 buitenlandse vakanties met 48, 49, 55
Carbon footprint
Caribisch gebied 46, 47, 51, 56
concertbezoek 93, 97, 98, 101, 107
consumentenprijsindex 92
consumptiekosten 107

CO₂
cultuur 90
cultuur, sport en recreatie,
werkgelegenheid in 119

D

dagtochten 12, hfds 7, 116, 118
dans- en discoavonden, bezoek aan 91
deelname aan
vakanties 11, 13, 14, 18, 19, 109
vrijtijdsactiviteiten 90–91, 93
Denemarken
gasten uit 76–81
internationaal toerisme 110–113
Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 56
ontvangsten uit reisverkeer uit 115
zie ook: Scandinavië
denksport 90
Dierenpark Amersfoort 106
dierentuinen 90, 106, 119
Diergaarde Blijdorp 106
doe-het-zelven aan eigen woning 90
Dolfinarium 108
doorreis 82
Duinrell 106
Duitsland
gasten uit 76–82
internationaal toerisme 109–113
Nederlanders op vakantie in 45–47, 51–54, 56, 58
ontvangsten uit reisverkeer uit 115
duur van
binnenlandse vakanties 21, 25–30, 32–43
buitenlandse vakanties 45, 48, 49, 56–66
dagtochten 102
zie ook: korte vakanties, lange vakanties
duurzaamheid

E

echtparen met / zonder kinderen 84, 86
eco-efficiency
eenpersoonshuishoudens 11

zie ook: alleengaanden
Efteling 106
Egypte 46, 47, 51, 56
entree- en deelnamekosten 107

F

familie- en vriendenbezoek 82
fiets 27, 28
fietsen als recreatie 93, 97, 98, 101, 102, 107
film, toneel, concert e.d. bezoeken 90, 97, 98, 101,
102, 107
Finland 78, 79, 115
internationaal toerisme 109–113
zie ook: Noorwegen-Zweden-Finland,
Scandinavië
Frankrijk
gasten uit 76–82, 84
internationaal toerisme 109–113
Nederlanders op vakantie in 45–47, 51–54, 56, 57
ontvangsten uit reisverkeer uit 115

G

gasten 12
gebruik van toeristische diensten 118
georganiseerde reizen 28, 51, 52
geslacht 93, 119
gezellige middag of avond 12, 91
golfen 93, 97, 98, 101, 102, 107
Griekenland
gasten uit 78, 79
internationaal toerisme 109–113
Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 54, 56, 65
ontvangsten uit reisverkeer uit 115
groepsaccommodaties 12, 25, 48, 84, 85, 89
Groot-Brittannië
gasten uit 76–82
internationaal toerisme 109–113
Nederlanders op vakantie in 45–47, 51, 52, 54, 56, 64
ontvangsten uit reisverkeer uit 115

H

herfst 98
hobby's 90, 97–102, 107
Hongarijë 46, 47, 51, 56
horeca-uitgaven 117, 118
hotels 25–27, 29
 Nederlanders in buitenlandse 48, 49, 55
hotels, cafés en restaurants, prijsindex 92
hotels en pensions
 buitenlandse gasten in 12, hfds 4
 gebruik van Nederlandse
 slaapplaatsen in 12, 84, 85, 87–89
 werkgelegenheid in 19
huishoudens 11, 18, 92
huisjescomplexen 12, 84, 85, 89

I

Ierland 78, 79, 115
 internationaal toerisme 109–113
individuele sporten 93
inkomend toerisme 116
internationaal toerisme hfds 8
interne toeristische consumptie 118
invoer 117
Italië
 gasten uit 76–81
 internationaal toerisme 109–113
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53, 54, 56, 63
 ontvangst uit reisverkeer uit 115

J

jaargetijde 98
 zie ook: seizoen
Japan 78, 79, 115
jeugdaccommodaties *zie*: hotels en pensions
jeugdherberg 25, 48

K

kampeertreinen 12, 84, 85, 89, 119
kantines en catering 119
Keukenhof 106

Koningin Julianatoren 106
korte vakanties 11, 13, 14, 15
 binnenlandse 14, 21, 22, 25, 27, 28
 buitenlandse 45, 48, 49, 52
 naar bestemming 22, 30, 45, 52
 uitgaven aan 54
kranten, boeken en schrijfwaren, prijsindex 92
kunstbeoefening, werkgelegenheid in 119

L

land van bestemming 45–47, 51–54, 56–66
land van herkomst 76–82, 89, 115
lange vakanties 11, 13, 14
 binnenlandse 15, 21, 23, 25, 27, 28
 buitenlandse 15, 16, 45, 46, 48, 49, 51, 53
 naar bestemming 23, 30, 46, 51, 53
 uitgaven aan 54
leeftijd 11, 18, 90–91, 93, 99
ligplaats
logiesaccommodaties 116, 117
 buitenlandse gasten in 12, hfds 4
 gebruik van Nederlandse 12, hfds 5
 naar type 67, 68, 73, 82–89
 zie ook: verblijf, soort
Luxemburg 115
 gasten uit 78, 79
 Nederlanders op vakantie in 45–47, 51, 56

M

maaltijd en dranken 117, 118
maand, buitenlandse gasten per 68–70
 overnachtingen per 85, 86
Madurodam 106
marktaandeel 109
meerpersoonshuishoudens 11
milieubelasting van vakanties van Nederlanders
motief van verblijf 82
museumbezoek 90

N

natuur 11, 90

niet-ingezetenen 118
Nieuw-Zeeland 78, 79
Noorder Dierenpark 106
Noorwegen
 gasten uit 78, 79
 internationaal toerisme 109–113
Noorwegen-Zweden-Finland
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53, 56
 zie ook: Scandinavië

O

ontspanning 90–92
ontvangsten uit reisverkeer 110–113, 115
Oostenrijk
 gasten uit 78, 79
 internationaal toerisme 109–113
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53, 54, 56, 61
 ontvangsten uit reisverkeer uit 115
openbaar vervoer 101
 zie ook: trein
oppervlakte 11
organisatievorm 28, 51, 52
Ouwehands Dierenpark 106
overnachtingen in Nederlandse logies-
 accommodaties 12, 84–89
overnachtingen van buitenlandse gasten 12, 89
 naar land van herkomst 77, 79, 81, 82
 per maand 69, 70
 per provincie 72, 73
 per toeristengebied 75
 type logiesaccommodatie 12, 67, 73, 82, 83
overnachtingen van Nederlanders 12, 89
 naar land van bestemming 47, 57–66
 naar soort verblijf 26, 27, 49
 per provincie 30–43
 per toeristengebied 24

P

pakketreizen, prijsindex 92
pension, bed & breakfast 25, 48
personenvervoer, werkgelegenheid in 119

Polen 78, 79
Portugal 115
 gasten uit 78, 79
 internationaal toerisme 109–113
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 56
pretparken, bezoek aan 90, 106
provincie, cijfers per – over:
 binnenlandse vakanties 30–43
 buitenlandse gasten 70–73
 gebruik van logiesaccommodaties 86–88
 dagtochten 100, 103–105

R

Recreatiedruk per provincie
recreatie- en cultuur diensten, prijsindex 92
recreatief winkelen 97–102, 107
recreatieterreinen, oppervlakte 11
reiskosten, bij dagtochten 107
reisorganisaties 117, 118
reisverkeer, internationaal
 ontvangsten uit 111–113, 115
 uitgaven aan 111
reisverkeersbalans 12, 115
reserveren, wijze van 83
restaurant, bezoek aan 12, 91
rondvaarten Amsterdam 108
Rusland enz. 78, 79
Rijksmuseum 106

S

Safaripark Beekse Bergen 106
Scandinavië 82
 zie ook: Denemarken, Noorwegen, Zweden,
 Finland
seizoen, cijfers per - over:
 binnenlandse vakanties 22–24, 30, 31
 buitenlandse vakanties 45–47, 57–66
 vakanties van Nederlanders 15–17
seizoenrecreatieve logiesvormen 25–27, 29, 32–43,
48, 49, 55
sexmuseum ‘Venustempel’ 106

slaapplaatsbezettingsgraad 84, 88
Slagharen 106
sociale klasse 19
Spanje
 gasten uit 76–81
 internationaal toerisme 109–113
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 54, 56, 60
 ontvangsten uit reisverkeer uit 115
speeltuinen, bezoek aan 90
sport en recreatie 117, 118
sport en spel, bestedingen aan 92
sportbeoefening 12, 90, 93
 per tak van sport 93
sportieve recreatie 97–102 107
sport(wedstrijden) zien 97– 102, 107
subsidies min belastingen 117
surfplank 94

T

teamsporten 93
tent, bungalowtent 25, 26, 29, 48, 49, 55
theaters, werkgelegenheid 119
toeren 97–102, 107
toerisme en recreatie, werkgelegenheid 119
toeristengebied 22–24, 74, 75, 151
toeristisch aandeel 117
toeristische bestedingen 116
toeristische dagtochten 116
toeristische diensten 117, 118
toeristische logiesvormen 25–27, 29, 32–43, 48, 49, 55
toeristisch-recreatieve goederen 116
toeristische voetafdruk
toeschouwers sportwedstrijden 97–102, 107
toneel, bezoek aan 90
touringcar 27, 28, 49–52, 55, 83
trein 27–29, 49, 50, 55, 83
 zie ook: openbaar vervoer
trimmen, hardlopen, fitness 93, 97, 98, 101, 102, 107
Tsjechië
 gasten uit 78, 79
 Nederlanders met vakantie in 46, 47, 51, 53, 56

Turkije

 gasten uit 78, 79
 Nederlanders met vakantie in 46, 47, 51, 56, 62
TV kijken 12, 91
tweede woning, vakantiehuisje 94

U

uitgaan 88, 93–99, 104,
uitgaand toerisme, bestedingen 113
uitgaven
 aan dagtochten 107, 116
 aan reisverkeer 12, 111
 aan vakanties 17, 29, 54, 55
 in buitenland 54, 55
 naar categorie 81, 82
 zie ook: bestedingen
uitstapjes in vrije natuur 12, 90

V

vakantie
 frequentie 14, 91
 motief van verblijf 82
 prijzen van 92
vakantieduur
 binnenlandse vakanties 21, 25–28, 30, 32–43
 buitenlandse vakanties 45, 48, 49, 56–66
vakantieduur, gemiddelde 17, 21, 29, 45, 55
vakanties van Nederlanders
 binnenlandse hfd's 2, 92
 buitenlandse hfd's 3, 92
 deelname aan hfd's 1
vakanties, kamperen en weekendbesteding
 in huishoudbudget 92
Van Goghmuseum 106
verblijf, soort 25–27, 29
 op buitenlandse vakanties 48, 49, 55
 per provincie 32–43
 zie ook: logiesaccommodaties
verblijfsduur, gemiddelde 68, 85
Verenigde Staten
 gasten uit 78, 79, 82

Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 56
ontvangsten uit reisverkeer uit 115
Verre Oosten 46, 47, 51, 56
 zie ook: Azië
vervoermiddel voor
 binnenlandse vakanties 27–29
 buitenlandse gasten 83
 buitenlandse vakanties 49–52, 55
 dagtochten 101
vervoersdiensten 117, 118
voorjaar 97
vliegtuig 49–52, 55, 80
vrijtijdsbesteding 12, hfd. 6

W

wandelen 93, 97, 98, 101, 102, 107
water, oppervlak 11
werkgelegenheid in toeristische sector 119
werklozen 11
winterperiode 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66, 98
wintersportvakanties 52, 53
woning van familie, vrienden of kennissen 48, 49, 55
woning van andere particulier 25, 48, 49, 55

Z

Zaanse Schans 106
zakelijke dagtochten *en* verblijven 116, 118
zakenreis 82
zingen, muziek maken 90
zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning
25–27, 29, 48, 49, 55
zomerperiode 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66, 98
zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.
97–102, 107
Zweden
 gasten uit 78, 79
 internationaal toerisme 109–113
 ontvangsten uit reisverkeer uit 115
 zie ook: Noorwegen-Zweden-Finland,
 Scandinavië

Zwitserland

gasten uit 76–81
internationaal toerisme 109–113
Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53, 56, 66
ontvangsten uit reisverkeer uit 115

Index

A

accommodation, type of 25–27, 29
domestic holiday trips per province 32–43
 outbound holiday trips 48, 49, 55
accommodations
 foreign tourists in Dutch chap 4
 use of Dutch chap 5, 117, 118
activity by type, on day trips 97–102, 107
admission fees, expenditure on 107
Africa 76–81
age 11, 18, 90–91, 93, 99
airplane 49–52, 55, 83
America 76–81
amusement and culture 117, 118
apartment 25, 48, 49, 55
area 11
attractions 97–102, 106, 107
Australia and Oceania 76–81
Austria
 Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 54, 56, 61
 international tourism 109–113
 tourist receipts 115
 tourists from 78, 79
Asia 76–81
 see also: Far East
autumn 98

B

bar, pub, café
 visits 91, 97, 98, 101, 102, 107
 employment in 119
bed place occupancy 84, 88
bed & breakfast 25, 48
Belgium
 Dutch on holiday in 45–47, 51–54, 56, 59

 international tourism 109–113
 tourists from 76–82
berth
bike 27, 28
biking, on day trips 93, 94, 98, 99, 104
boarding houses 25, 48
 Dutch in foreign 48, 49
 see also: hotels and boarding houses
books, newspapers and magazines,
 price index 92
booking method 83
boat 25, 27, 28, 48, 94
business trip 82
business visitors 116, 118

C

campsites 12, 84, 85, 89, 119
Canada 78, 79, 115
car 11, 83, 101
 domestic holidays by 27–29
 outbound trips by 49–52, 55
caravan, folding trailer, camper 91
 domestic holidays with 25–27, 29
 outbound trips with 48, 49, 55
Caribbean 46, 47, 51, 56
cinema, going to 90
coach 27, 28, 49–52, 55, 83
concert, going to 90, 97, 98, 101, 107
consumption costs 106
consumer price index 92
country of destination 45–47, 51–54, 56–66
country of origin 76–82, 89, 117
culture 90
culture, sport and recreation, jobs in 119
Czech Republic

Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 56
tourists from 78, 79

D

dancing and discos, visiting 91

day trips 12, ch. 7, 116, 118

Denmark

Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56

international tourism 109–113

tourist receipts 115

tourists from 76–81

see also: Scandinavia

do-it-yourself work in the home 90

domestic holiday trips chap 1, 2

domestic supply 117

domestic tourist holiday trips 21, 116

duration, of day trips 102

see also: length of stay

Dutch citizens, tourism consumption 118

dwelling, of relatives or friends 48, 49, 55

dwelling, private 25, 48, 49, 55

E

employment in tourist sector 119

Egypt 46, 47, 51, 56

expenditure 92

international tourist – 12, 111

of foreign tourists 12

on day trips 107, 116

on holidays 12, 17, 29, 54, 55

F

family and friends, visits to 82

Far East 46, 47, 51, 56

see also: Asia

Finland 78, 79, 114

international tourism 109–113

See also: Norway-Sweden-Finland

food and beverages 117, 118

foreign tourists chap 4, 118

by country of origin 76–82

expenditure of 12, 116

by month 68–70

by province 70–73

by tourist area 74, 75

by type of accommodation 67, 68, 71, 73, 82, 83

France

Dutch on holiday in 45–47, 51–54, 56, 57

international tourism 109–113

tourist receipts 115

tourists from 76–82

G

games of skill 90

gender / sex 93, 119

Germany

Dutch on holiday in 45–47, 51–54, 56, 58

international tourism 109–113

tourist receipts 115

tourists from 76–82

golf 93, 97, 98, 101, 102, 107

going out 91, 97–102, 107

Greece

Dutch on holiday in 46, 47, 51, 54, 56, 65

international tourism 109–113

tourist receipts 115

tourists from 78, 79

Great-Britain

Dutch on holiday in 45–47, 51, 52, 54, 56, 64

international tourism 109–113

tourist receipts 114

tourists from 76–82

gross domestic product 11, 113, 117

group accommodations 12, 25, 48, 84, 85, 89

H

hobbies 93, 97–102, 107

holiday dwellings 94

holiday length, average 17, 21, 29, 45, 55

see also: length of stay

holiday traffic, international chap 8

holidays of the Dutch

- domestic trips chap 2
- frequency 14, 91
- outbound trips chap 3
- participation in chap 1
- holidays, camp and weekend, spending in
 - household budget 92
- holidays, long 11, 13, 14
 - by destination 23, 30, 46, 51, 53
 - domestic 15, 21, 23, 25, 27, 28
 - expenditure on 54
 - outbound 15, 16, 45, 46, 48, 49, 51, 53
- holidays, short 11, 13, 14, 15
 - by destination 22, 30, 45, 52
 - domestic 14, 22, 25, 27, 28
 - expenditure on 54
 - outbound 45, 48, 49, 52
 - see also*: outbound trips
- hotels 25–27, 29
 - Dutch in foreign 48, 49, 55
- hotel and catering, price index 92
- hotels and boarding houses 25–27, 29
 - employment in 118
 - foreign tourists in 12, chap 4
 - use of Dutch – 12, 84, 85, 87–89
- households 11, 18, 92
- Hungary 46, 47, 51, 56

I

- import 117
- individual sports 93
- indoor sports 93
- internal tourism consumption 117, 118
- international tourism chap 8
- Ireland 78, 79, 115
 - international tourism 109–113
- Italy
 - Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 54, 56, 63
 - international tourism 109–113
 - tourist receipts 115
 - tourists from 76–81

J

- Japan 78, 79, 115
- jobs of employees in tourism 119
- jogging, running, fitness 93, 97, 98, 101, 102, 107

L

- labour force 11
- land area 11
- leisure activities 12, 90–91
- leisure/ recreational shopping 97–102, 107
- length of stay
 - domestic holidays 21, 25–28, 30, 32–43
 - outbound trips 45, 48, 49, 56–66
- length of stay, average 68, 88
- Luxembourg
 - Dutch on holiday in 45–47, 51, 56
 - tourist receipts 115
 - tourists from 78, 79

M

- market share 110
- month, foreign tourists per – 68–70
 - overnight stays per – 85, 86
- movies, theatre, concert etc. visiting 90, 97, 98, 101, 102, 107
- multi-person households 11
- museum visits 90

N

- nature area 11
- New Zealand 78, 79
- Norway
 - international tourism 109–113
 - tourists from 78, 79
- Norway-Sweden-Finland
 - Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 56
 - see also*: Scandinavia

O

- occupancy rate 84, 88
- organizing trips, way of 28, 51, 52

outbound holiday trips 11–15, chap 3
by country of destination 11, 46, 47, 51–54, 56–66
by type of accommodation 48, 49
by season 15–17, 45–47, 52, 53, 57–66
expenditure on 17, 54, 55

outdoor sports 93

overnight stays foreign tourists 12, 89
by country of origin 77, 79, 81, 82
per month 69, 70
per province 72, 73
by tourist area 75
type of accommodation 12, 67, 73, 82, 83

overnight stays in Dutch accommodations 12, 84–89

overnight stays of the Dutch 12, 89
by type of accommodation 26, 27, 49
per country of destination 47, 57–66
per province 30–43
per tourist area 24

ownership of durable recreational items 94

P

package tours, price index 92

participation in
holidays chap 1, 109
leisure activities chap 6

passenger transport, employment 119

playground visits 90

Poland 78, 79

population 11

Portugal 115
Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56
international tourism 109–113
tourists from 78, 79

province, figures per – on:
day trips 100, 103–105
domestic holidays 30–43
foreign tourists 70–73
use of accommodations 86–88

public transport 101
see also: train

R

reason for stay 82

recreation, area for 11

recreation and culture,
price index 92

recreational items, ownership 94

renting cars 119

restaurant, visits to 12, 91

Russia etc. 78, 79

S

sailboards and surfboards 94

Scandinavia 82
see also: Denmark, Norway-Sweden-
Finland

season, figures by – on:
day trips 98
domestic holidays 22–24, 30, 31
holidays of the Dutch 15–17
outbound trips 45–47, 57–66

seasonal types of accommodation 25–27, 29, 32–43,
48, 49, 55

second home, holiday cottage 94

singing, making music 90

single household 11

sociable meetings 12, 91

social class 19

Spain
Dutch on holiday in 46, 47, 51, 54, 56, 60
international tourism 109–113
tourist receipts 115
tourists from 76–81

spectators sports competition / matches 97–102, 107

sporting recreation 97–102, 107

sports and games, expenditure for 92

sports and recreation 117, 118
employment 119

sports, practice of 12, 90, 93
by type of sport 93

spring 98

subsidies minus taxes 117

summer house, bungalow 25–27, 29, 48, 49, 55
summer season 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66, 98
sunbathe, swimming, picnic, day camp etc. 97–102,
107
surface area 11
sustainability
Sweden
 international tourism 109–113
 tourist receipts 115
 tourists from 78, 79
 see also: Norway-Sweden-Finland,
 Scandinavia
Switzerland
 Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 56, 66
 international tourism 109–113
 tourist receipts 115
 tourists from 76–81

T

team sports 93
tent, family tent 25, 26, 29, 48, 49, 55
theatre, going to 90
tour operators and travel agencies 117, 118, 119
touring, on day trips 97–102, 107
tourism and recreation, employment in 119
tourism industries 117
tourism products and services 117, 118
tourism ratio 117
tourist accommodations 25–27, 29
 domestic holiday trips per province 32–43
 outbound holiday trips 48, 49, 55
tourist area 22–24, 74, 75, 151
tourist consumption 117
tourist expenditure 84, 85, 111, 116
tourist GDP 117
tourist receipts 111–113, 115
train 27–29, 49, 50, 55, 83
 see also: public transport
transit 82
transport, mode of –, for:
 domestic holidays 27–29

 foreign tourists 83
 outbound trips 49–52, 55
 day trips 101
transport services 117, 118
travel agencies 117, 118
travel balance 12
travel costs, of day trips 107
trips in the open air 12, 90
Turkey
 Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56, 62
 tourists from 78, 79

U

unemployed 11
United States
 Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56
 tourist receipts 115
 tourists from 78, 79, 82

W

walking 93, 97, 98, 101, 102, 107
watching television 12, 91
water area 11
water sport clubs and organisations
winter season 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66, 98
winter sports holidays 52, 53
woodland and nature area 11

Y

youth hostels 25, 48
yacht

Z

zoo 90, 107, 119

Enkele aanverwante onderzoeken en publicaties

In dit overzicht worden de titels vermeld van enerzijds regelmatig uitgevoerde onderzoeken, anderzijds papieren publicaties die meer gedetailleerde gegevens bevatten over (aanverwante) onderwerpen die in deze publicatie worden behandeld. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen CBS- en Overige onderzoeken, en tussen CBS-publicaties, NBTC-publicaties en publicaties van overige bronnen. Bij alle publicaties is de algemene titel vermeld, gevolgd door het jaartal van de meest recente papieren publicatie.

CBS-onderzoeken

Logiesaccommodaties 2011 (m, j).
Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) (j).
Dagrecreatie 2006/'07 (5j).
Recreatie-instellingen 2010 (2j).
Sportclubs en sportscholen 2009 (3j).
Sportorganisaties 2009 (3j).
Watersport (exploitanten van jacht- en passantenhavens) 2009 (3j).
Watersportclubs en -verenigingen 2009 (3j).
Watersportinstructeurs, zeil- en surfscholen 2009 (3j).
Zwembaden en sportaccommodaties (exploitanten) 2009 (3j).
De bijdrage van sport aan de Nederlandse economie 2006.

Overige onderzoeken

Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 2007 (Sociaal en Cultureel Planbureau) (4j).
ContinuVakantieOnderzoek 2010 (m, j). In opdracht van de Stichting CVO vindt het Continu VakantieOnderzoek plaats, waarbij het veldwerk wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.
Inkomend toerisme 2005 (5j).

CBS-publicaties (op papier)

Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2011 (j).

Vakanties van Nederlanders 2011 (j).

Barometer voor Horeca, Catering en Verblijfsrecreatie', een kwartaal-uitgave van het bedrijf Horeca en Catering en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS-publicaties (op internet: StatLine)

StatLine is de elektronische databank van het CBS, die u gratis kunt raadplegen. Deze databank bevat statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Achter in deze publicatie zijn de titels vermeld van de publicaties die over logiesaccommodaties in StatLine zijn opgenomen.

De meest efficiënte manier om cijfers over toerisme en recreatie in StatLine te vinden is als volgt. Ga naar de internetsite <http://statline.cbs.nl> en druk op de knop 'thema's'. U krijgt dan de 'StatLine Webselector' op uw scherm. Door achtereenvolgens te dubbelklikken op de mappen 'Vrije tijd en Cultuur' en 'Toerisme' of 'Recreatie' of 'Sport' te klikken, komt u bij mappen met publicaties van gegevens over Toerisme (Vakanties, Logiesaccommodaties), Recreatie (waaronder een map Dagrecreatie), en Sport terecht. Voor een overzicht van vrijetijdsbesteding van personen kiest u achtereenvolgens de plussen voor 'Vrije tijd en Cultuur', en 'Tijdsbesteding en vrije tijd'.

Als u de gewenste publicatie aanklikt, verschijnen enkele tabbladen met onderwerpen, perioden en andere selectiemogelijkheden waaruit u telkens een keuze kunt maken om een eigen tabel samen te stellen. Vervolgens drukt u op 'Gegevens tonen'. U krijgt dan de gekozen tabel op het scherm te zien. Deze kunt u afdrukken of opslaan. Na boven de tabel op het pictogram met de diskette (tabel bewaren) te klikken, kunt u aangeven in welk formaat u de gegevens op wilt slaan.

Voor nadere informatie en vragen over het gebruik van StatLine kunt u contact opnemen met de infoservice van het CBS, tel. 088 570 70 70, e-mail: infoservice@cbs.nl.

In het bijzonder voor cijfers en publicaties op het gebied van Toerisme en Recreatie hebben we een nieuwe internetservice. Deze service bestaat er uit, dat u middels een e-mail op de hoogte gebracht wordt van recente publicaties. In deze mail vindt u tevens de directe link naar de publicatie die dan verschenen is. Mocht u deze vorm van informatie op prijs stellen, stuur dan een e-mail met uw verzoek naar statistieklogies@cbs.nl. U ontvangt dan de aankondigingen van de publicaties die verschijnen.

NBTC-publicaties (voorheen TRN-publicaties)

zie www.holland.com.

Overige publicaties

Buitenlandse toeristen in Nederland 1999 (Ministerie van Economische Zaken, CBS en TRN; verkrijgbaar bij NBTC).

NHTV publicaties: www.nhtv.nl

Kwartaalbericht Nederlandsche Bank (kw).

OECD publicaties: zie www.oecd.org, directorate Science, Technology & Industry, Industry Issues – Tourism.

Rapportage Sport 2010 (Sociaal en Cultureel Planbureau). Zie ook www.rapportage-sport.nl.

Tendrapport toerisme en recreatie 2010 (Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme) (j).

Yearbook of tourism statistics 2011 (WTO) (j).

De publicaties van het CBS kunnen besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl. Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens kunnen daar publicaties tegen contante betaling worden gekocht. Statistische informatie is ook te vinden op de website van het CBS www.cbs.nl; gegevens zijn ook direct op te vragen via statline.cbs.nl.

De publicaties van NBTC/TRN kunnen besteld worden bij het hoofdkantoor in Leidschendam, Postbus 458, 2260 MG Leidschendam, tel. (070) 370 57 05, fax (070) 320 16 54.